

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนบ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ตำบลห้วยยาบ
อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน”

โดย

นายพิทักษ์ จันทะตึง และคณะ

พฤษภาคม 2554

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “แนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าตั้ง
บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน”

ทีมวิจัย

1. นายพิทักษ์ จันตะตึง	หัวหน้าโครงการ
2. นายสว่าง จันตะตึง	นักวิจัย
3. นายบุญทวน จันตะตึง	นักวิจัย
4. นายกองศรี ปัญโญใหญ่	นักวิจัย
5. นายคงเดช จันตะตึง	นักวิจัย
6. นายวิวัฒน์ ปัญโญแก้ว	นักวิจัย
7. นางสาวปัทมย์ จันตะตึง	นักวิจัย
8. นายวีระพงษ์ ปาลี	นักวิจัย
9. นายสมชาย จันตะตึง	นักวิจัย
10. นายอภิชัย จันตะตึง	นักวิจัย
11. นายพรชัย จันตะตึง	นักวิจัย
12. นายศรชัย ปัญโญแก้ว	นักวิจัย
13. นายสมโพธิ์ ไสกันเกตุ	นักวิจัย
14. นายสวิง จันตะตึง	นักวิจัย
15. นายพิพัฒน์ ขัติใจวงศ์	นักวิจัย
16. นายยอดไผ่ เพียงอำมาตย์	นักวิจัย
17. นายเอกพงษ์ อิกำเนิด	นักวิจัย
18. น.ส.ศรัณทิพย์ ปัญโญแก้ว	นักวิจัย
19. นายสมจิตร ปินชัย	นักวิจัย
20. นายทวี ปาลี	นักวิจัย
21. นายถวิล ศรียาบ	นักวิจัย
22. นายถวิล วงศ์คม	นักวิจัย
23. นางศรีวรรณ แก้วรากมุก	นักวิจัย
24. น.ส.ดารณี ปิ่นแก้ว	นักวิจัย
25. นายเอกพงษ์ วงศ์คม	นักวิจัย

26. นายจันทร์ดี กันทะวงศ์	นักวิจัย
27. นายถวัลย์ ธรรมจันทร์	นักวิจัย
28. น.ส.พิมพ์นันท์ ทาเกิด	นักวิจัย
29. น.ส.พรพิมล สุขะใหญ่	นักวิจัย
30. น.ส.ไพลิน ปาลี	นักวิจัย
31. นายถาวร ปาลี	นักวิจัย
32. น.ส.สลักจิต คำอิน	นักวิจัย
33. น.ส.นิตยา จันทะตึง	นักวิจัย
34. นายอัฐชัย จันทะตึง	นักวิจัย
35. นางสาวสุทธิรา ตะวิไชย	นักวิจัย

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

นายศรีนิล จันทะตึง	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ
นายมนัส วงศ์คม	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ
นายถื้อชัย ชุ่มสวัสดิ์	เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยห้วยยาบ
พระอธิการบรรจง จิตตปญโญ	เจ้าอาวาสวัดป่าตึงห้วยยาบ
พระครูวิมลเขมรัตน์	เจ้าอาวาสวัดศรีโตน
พระใบฎีกาปัญญา ปญญาวิโร	เจ้าอาวาสวัดสันคันทน์ม่วง

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การ เริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการ ปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของ ตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญห่อื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้ อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้ง เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการ เพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อ สงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การ ทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจน สามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติด กับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคน ท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัย แบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือ ธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการ ดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วย การบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่ นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของ

รายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

รายงานโครงการวิจัย “แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าติง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน” จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการรายงานผลการดำเนินโครงการ เริ่มจากการศึกษาของทีมวิจัยชาวบ้านที่ทบทวนข้อมูลชุมชน การจัดการปัญหาที่ผ่านมา โดยใช้ทีมเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ การเก็บข้อมูล การพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัย การร่วมแลกเปลี่ยนกับพื้นที่อื่น ๆ การสรุปบทเรียนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกันในการหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

อย่างไรก็ตามผลที่ได้จากการร่วมกันศึกษาของทีมวิจัยและชาวบ้านก็ยังถือว่าไม่สมบูรณ์ ยังคงต้องอาศัยความเพียรพยายามแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อันจะนำมาซึ่งการร่วมมือกันแก้ไขปัญหของชาวบ้านและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

การจัดทำรายงานครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้เกิดจากความร่วมมือหลายส่วน ซึ่งทางโครงการวิจัยพร้อมรับข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่จะทำให้การวิจัยเกิดความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องสืบไป

คณะวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 3 บริบทชุมชน	18
บทที่ 4 วิธีการดำเนินงาน	36
บทที่ 5 ผลการวิจัย	101
5. 1 การดำเนินงานของกลุ่มเด็กเยาวชนราตรีชน	101
5.2 สถานการณ์กลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ	106
5.3 ผลการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ	113
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	119
6.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการ	119
6.2 บทเรียนจากการทำงานวิจัย	121
6.3 ข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินโครงการ	122
6.4 ข้อเสนอแนะ	123
บรรณานุกรม	124
ภาคผนวก	125

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

ในอดีตหากสำรวจในแต่ละหมู่บ้าน ตำบล หรือแม้แต่ในโรงเรียน จะพบว่ามีเยาวชน ส่วนหนึ่งที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เราเรียกกันว่า “กลุ่มหนุ่มสาว” ร่วมกันคิดและทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการพัฒนาหมู่บ้าน งานบุญในหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานประเพณี หรืองานที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนอื่น ๆ ซึ่งหากมีการจัดกิจกรรมขึ้น กลุ่มหนุ่มสาวเป็นแรงสำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กลุ่มหนุ่มสาวที่เป็นผู้ช่วยในการเตรียมสถานที่ จัดโต๊ะ เก้าอี้ต่าง ๆ ส่วนผู้หญิง เป็นเรื่องจัดดอกไม้ การดูแลเรื่องอาหารและน้ำดื่ม เป็นต้น นอกจากนี้มีการทำกิจกรรมหารายได้มาพัฒนาวัดของตนเอง แต่ละคนเมื่อมีกิจกรรมก็จะรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง และมาร่วมกลุ่มกัน โดยไม่มีการบังคับ

ปัจจุบัน “กลุ่มหนุ่มสาว” ที่ร่วมกันทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในอดีต บุคคลเหล่านี้ได้เติบโตขึ้น บ้างก็มีครอบครัว บ้างก็ไปศึกษาหรือทำงานภายนอกชุมชน ทำให้กิจกรรมที่เคยทำร่วมกันในชุมชนขาดหายไป ด้วยโดยเฉพาะระบบการศึกษาปัจจุบัน ระบบสังคมที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชน หรือคนหนุ่มคนสาวห่างออกจากชุมชนมากขึ้น เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นมาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุที่มากขึ้น แต่น่าสังเกตว่า จิตสำนึกที่ดีของเยาวชนกลับลดลง เยาวชนมีค่านิยมที่ผิดรวมกลุ่มกันทำในสิ่งที่ไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นมั่วสุมกันเสพยาเสพติด เล่นการพนัน แข่งรถ หรือแม้กระทั่งตั้งแก๊งอันธพาล ทุกวันนี้จะเห็นข่าวจากสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ทำผิดกันอยู่เสมอ อาจเป็นเพราะสาเหตุหลายประการ จึงทำให้คุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน เริ่มที่จะเสื่อมถอยไปมาก สังคมหรือชุมชนจึงมักจะมองเยาวชนในแง่ลบอยู่เสมอ

ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีปัญหาด้านเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นการรวมตัวกันเป็นแก๊งทำลายทรัพย์สินของทางราชการ การมั่วสุม ปัญหายาเสพติด การพนัน การทะเลาะวิวาททั้งในชุมชนและระหว่างชุมชนอื่น ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก เยาวชนบ้านป่าตึง ป่าหมอก และแสนตอ เป็นกลุ่มที่ชุมชนภายนอกมองในแง่ลบเสมอ เพียงเพราะเหตุการณ์ในอดีตและสภาพพื้นที่ของทั้ง 3 หมู่บ้านเป็นเส้นทางผ่านและเขตติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น กลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้ก็มักจะถูกมองว่าเป็นตัวการเสมอ รวมถึงการจัดการกับปัญหาที่ผ่านมาเป็นแนวทางเชิงบังคับหรือหยาบเกินไป โดยขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและตัวของเยาวชนทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ดังนั้นทางแกนนำมีการหารือร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งกลุ่มเยาวชนเอง โดยเริ่มจากแกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึงได้ตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว จึงได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิด

ประโยชน์ ปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน สภาพลักษณะที่ไม่ดีที่ชุมชนหรือสังคมมองในแง่ไม่ดีออกไป โดยมีสถาบันวิจัยหรือศูนย์ สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงของเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน และหน่วยงาน/องค์กร เข้ามาหนุนเสริมในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเริ่มก่อตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2546 และได้ดำเนินการทำกิจกรรมเรื่อยมา เช่น การจัดค่ายอบรมพัฒนาทักษะ การจัดเวทีแลกเปลี่ยน การศึกษาดูงาน การรวมกลุ่มเล่นดนตรีสากล การเลี้ยงปลา การออมทรัพย์ และการหารายได้ให้กับกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการขายบัตรโทรศัพท์ การเล่นดนตรีตามงานต่าง ๆ เป็นต้น จากกิจกรรมที่ผ่านมา พบว่ากลุ่มเยาวชนเกิดการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้นในระดับหนึ่ง เยาวชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบ และกล้าแสดงออกมากขึ้น ทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเห็นความสำคัญ เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนและให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเรื่อยมา ในระดับตำบลได้เห็นความเข้มแข็งของกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง จึงได้ดึงเข้ามาเป็นแกนนำในการจัดตั้งสภาเยาวชนตำบลขึ้น ส่วนในระดับจังหวัด กลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึงยังได้รับคัดเลือกให้เป็นกลุ่มเยาวชนที่ทำกิจกรรมดีเด่น ของเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน ประจำปี พ.ศ. 2549 ด้วย แม้ว่ากลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง จะมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ จนเป็นที่รู้จักและยอมรับของคนในชุมชนและภายนอกชุมชน แต่ยังขาดการเชื่อมต่อกับความรู้หรือทักษะชีวิตของเด็กและเยาวชนในการจัดการกับปัญหา ทั้งในกลุ่มเด็ก เยาวชน และชุมชน ขาดกระบวนการในถ่ายทอดและขยายองค์ความรู้เพื่อจัดการกับปัญหา ทั้งในแง่ของผลกระทบและในแง่ของวิธีการ อันจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกับชุมชน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการสร้างความร่วมมือระหว่างเด็กและเยาวชนและชุมชนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมา

จากแนวคิดในเรื่องของการแก้ไขปัญหาโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และชุมชน ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนแกนนำชุมชนจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ (ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตบริการของโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ อาณาเขตติดต่อกัน และจากการทำกิจกรรมการรวมกลุ่มเยาวชนป่าตึง มีแกนนำกลุ่มเยาวชนทั้งบ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอเข้าร่วมเรียนรู้ด้วยตลอด) จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีแนวคิดร่วมกันที่จะหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็ก เยาวชนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไร เริ่มศึกษาจาก 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ก่อนที่จะขยายหรือขับเคลื่อนเป็นวาระการดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชนในระดับตำบลต่อไป รวมทั้งเป็นการสรุปบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาของกลุ่มเยาวชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงเสนอโครงการ “แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” โดยใช้โอกาสของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็ก เยาวชน และชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการที่เกิดจากความร่วมมือกันของทุกฝ่ายนอกจากนั้นยังเป็นการเชื่อมต่อกับความรู้ระหว่างชุมชนกับเด็กและเยาวชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และความเข้าใจ ระหว่างกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คำถามวิจัย

คำถามหลัก

แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างไร?

คำถามย่อย

- 1) ปัญหากลุ่มเยาวชนในอดีต – ปัจจุบัน เป็นอย่างไร
- 2) สถานการณ์การดำเนินงานกลุ่มเยาวชนป่าติ่ง ป่าหมอก และแสนตอเป็นอย่างไร
- 3) รูปแบบ/กระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาทบทวนสถานการณ์ปัญหากลุ่มเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลงานเชิงวิจัย

- 1) องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนจากอดีตถึงปัจจุบัน
- 2) รูปแบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลงานเชิงพัฒนา

- 1) การพัฒนาทักษะความรู้ของเด็กและเยาวชนในแต่ละด้าน
- 2) ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
- 3) เกิดการเชื่อมโยง/ความร่วมมือหน่วยงาน องค์กรในชุมชน เช่น โรงเรียน วัด อบต. สาธารณสุข ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตำบลห้วยยาบ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ได้มีการนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนการดำเนินงานในพื้นที่ที่ผ่านมา เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์และอธิบายผลการดำเนินงานวิจัย โดยมีแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการและบทเรียนการจัดการปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนที่ผ่านมา
2. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 พัฒนาการและบทเรียนการจัดการปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชนในช่วงที่ผ่านมา

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการไหลบ่าทางวัฒนธรรมเข้าสู่สังคมไทย หรือยุคสมัยของข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน ยุคทุนนิยมหรือวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายตามมาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชนและสังคมไทย หากมองย้อนกลับไปในอดีตสมัยก่อน จะมองเห็นภาพของความรัก ความผูกพันสายใยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารถึงกันหรือการเชื่อมโยงไปมาหาสู่กันด้วยการสัมผัสรับรู้ได้ด้วยกาย วาจา และจิตใจอย่างแท้จริง โดยมีจารีตประเพณี วัฒนธรรมเป็นตัวร้อยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เหล่านั้นระหว่างเครือญาติกับกัลยาณมิตร แต่ในปัจจุบันปัญหาเด็กและเยาวชนมีความรุนแรงมากขึ้น เช่น เยาวชนมีพฤติกรรมที่รุนแรง ก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การมั่วสุม ยาเสพติด ท้องในวัยเรียน การรับค่านิยมที่ผิด รวมทั้งการไม่รู้จักรักชุมชนของตนเอง การละทิ้งวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชุมชน เป็นต้น

ชุมชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตำบลห้วยยาบมีพื้นที่ติดต่อกัน และมีโรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ ที่เด็กทั้ง 3 หมู่บ้านมาเรียนด้วยกัน มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ มีการไปมาหาสู่กัน ดังนั้นสภาพปัญหาจึงมีความคล้ายคลึงกัน ในอดีตนั้นมีการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อรวมตัวกันทำงานเพื่อชุมชน เวลาชุมชนมีกิจกรรม หรือวัดมีงานประเพณี ทางกลุ่มหนุ่มสาวเป็นแรงสำคัญในการดำเนินงาน การทำงานเป็นลักษณะอาสาสมัคร การเสียสละเพื่อมาช่วยเหลือชุมชน มีการบอกต่อกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางการทำงานหรือการจัดงานต่าง ๆ ร่วมกัน ในอดีตนั้นปัญหาไม่รุนแรงเหมือนปัจจุบัน เช่น การทะเลาะวิวาท เป็นเพียงการชกต่อยกัน เมื่อต่อยกันเสร็จแล้วก็จบ แต่ปัจจุบันมีความรุนแรงมากขึ้น มีการใช้อาวุธ ทำร้ายร่างกาย จนบางครั้งถึงกับขึ้นเสียชีวิต ซึ่งเห็นได้จากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือโทรทัศน์ รวมทั้งในอดีตนั้นมีฝู่ยาในการควบ

คุณูปการของคนในชุมชน การนับถือผี นับถือคนเฒ่าคนแก่ ทำให้เด็กประพฤติปฏิบัติตัวในทางที่ดีงาม แต่ปัจจุบันค่านิยมเปลี่ยนไป เด็กมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป มีการรวมกลุ่มในการทำสิ่งที่ไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นการมั่วสุมสิ่งเสพติด การเล่นพนัน การแข่งรถ การดัดแปลงอาวุธ การทำลายข้าวของทางราชการ การทะเลาะวิวาททั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน ทำให้มุมมองของผู้ใหญ่ต่อเด็กเปลี่ยนไปในแง่ลบมากขึ้น เด็กถูกมองเป็นตัวปัญหา ดังนั้นการจัดการที่ผ่านมาจึงเป็นการจัดการเชิงบังคับ ทั้งจากครอบครัว ญาติ การใช้กฎหมายควบคุม รวมทั้งการหิบบัณฑิตกิจกรรมหรือการสั่งให้เด็กทำตามแนวทางที่วางไว้หรือได้รับมาจากภาครัฐ โดยที่ไม่ได้สอบถามความต้องการของเด็ก และการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและตัวเด็กเองทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้

จึงมีกลุ่มแกนนำมีการหารือร่วมกันเพื่อจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยทางแกนนำเยาวชนพยายามที่จะรวมกลุ่มเด็กเยาวชนในชุมชนในการทำกิจกรรมที่ดีร่วมกัน รวมทั้งตัวเด็กเองที่อยากจะลบภาพในเชิงลบให้กับผู้ใหญ่ได้ เห็นได้เข้าใจว่า การมารวมตัวของเด็กไม่ใช่เป็นการมั่วสุมทำสิ่งที่ไม่ดี แต่เป็นการรวมกลุ่มกันทำสิ่งที่ดี จึงมีการรวมกลุ่มกันขึ้นเมื่อปี 2546 โดยช่วงแรกเป็นการทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสนใจให้เด็กมาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดค่ายพัฒนาศักยภาพการทำงานมี 2 รุ่น คือรุ่นราตรีชน และรุ่นอรุณชน มีการเลี้ยงปลา กลุ่มออมทรัพย์ เล่นดนตรี การขายบัตรโทรศัพท์ มีการเชื่อมโยงกับเยาวชนภายนอกเช่น เครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ปปส. ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในกลุ่มเกี่ยวกับโครงการวิจัยก็เป็นช่วงรวบรวมข้อมูลทั้งสามหมู่บ้าน และในการทำกิจกรรมสร้างรายได้ เช่น การเลี้ยงปลา การขายบัตรโทรศัพท์ การออมทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งทำให้เด็กรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ดีเพิ่มขึ้น เป็นการแสดงตัวตนของเด็กในการกล้าคิดทำสิ่งดี เพิ่มพื้นที่ดีให้กับเด็กในชุมชน รวมทั้งการพยายามประสานความร่วมมือกับแกนนำชุมชน พระสงฆ์ ครูในโรงเรียน เห็นความสำคัญในการทำงานของกลุ่มเด็กเยาวชนในชุมชนมากขึ้น

จากการทำโครงการวิจัยที่ผ่านมา สิ่งที่ยาวชนได้เป็นเรื่องราวรู้ประวัติของชุมชนแต่ละชุมชนจากการที่ได้เข้ามาเป็นกลุ่มในป่าดงตอนแรกก็ไปชักชวนเพื่อนเข้ามารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกัน สิ่งที่เกิดขึ้นไปคือนิสัยเปลี่ยนเป็นกล้าแสดงออกมากขึ้น มีความคิดมากขึ้น

ความจริงแล้วความคิดของเยาวชนมีอยู่แล้วเขามีศักยภาพอยู่แล้ว ถ้ามีคนไปจุดประกายเขาก็แสดงศักยภาพของเขาออกมา และผู้ใหญ่บ้านป่าหมอก แต่ก่อนเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านก็ไม่ได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันไม่มีความร่วมมือกันแต่ปัจจุบันนี้ดูแล้วดีขึ้นอยากให้เยาวชนได้มีกองทุนของเยาวชนขึ้นเพื่อทำกิจกรรม จากที่มีการรวมกลุ่มกันจัดไปทางที่ไม่ดีแต่ปัจจุบันนี้ได้มีการร่วมมือกันเช่นทำกิจกรรมรดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน

ทั้งนี้ แกนนำเยาวชนได้เห็นความสำคัญของการทำงานเยาวชนว่าเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน และประสบการณ์ เรียนรู้จะทำให้เยาวชนมีความรับผิดชอบ สนใจปัญหาสังคม สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

ความหมาย (จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี)

เด็ก หมายถึง มนุษย์ที่อยู่ระหว่างการเกิดและวัยแรกรุ่น ส่วนคำจำกัดความในทางกฎหมาย "เด็ก" หมายถึง ผู้เยาว์ หรือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าประชากรส่วนใหญ่ คำว่า "เด็ก" ยังอาจใช้อธิบายความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือต่ออำนาจหน้าที่ หรือแสดงความเป็นส่วนหนึ่งในสกุล เผ่าหรือศาสนา และความหมายอื่น ๆ

เยาวชน ความหมายตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่ผู้บรรลุนิติภาวะแล้วจากการจดทะเบียนสมรส ในทางกฎหมายก็ถือว่าบุคคลที่มีอายุระหว่างนี้เป็นเยาวชนและหากต้องระวางโทษก็จะพิจารณาโทษแตกต่างจากผู้ใหญ่ ความหมายในระดับสากล โดย สหประชาชาติ ระบุว่า เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี หรือเป็นช่วงวัยหนุ่มสาว

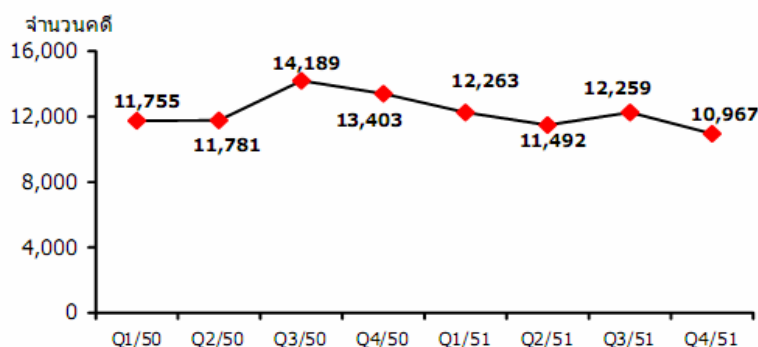
คุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ (เฉลิมขวัญ จัทรวิฑูตม และคณะ.2550)

- 1) มีสายใยผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว
- 2) มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตสมวัย มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมมั่นคง มีความเคารพและภาคภูมิใจในตนเอง
- 3) มีวัฒนธรรมที่ดีงาม เข้าใจหลักการที่ถูกต้องของศาสนา สาระแก่นแท้ของชีวิต และคุณค่าภูมิปัญญา ของท้องถิ่น
- 4) มีความสามารถในการสื่อสารมากกว่า 1 ภาษา รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเข้าใจถึงสารประโยชน์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรม
- 5) เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีวินัย มีเหตุผล และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม
- 6) เข้าใจสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และการทำงาน รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น
- 7) รู้จักคิด ไม่มั่งมาย และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนเห็นคุณค่าของพลังงาน และการประหยัดพลังงานทุกประเภท
- 8) มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย เป็นผู้ผลิตที่รับผิดชอบต่อสังคม รู้จักสร้างงานและอาชีพอิสระที่มีระบอบ การจัดการที่ดี
- 9) รับผิดชอบในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 10) รู้จักปรับเปลี่ยนแนวคิด และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การกระทำผิดและความรุนแรงในเด็กและเยาวชน 2551 (แหล่งข้อมูล รายงานสภาวะทางสังคม ภาวะสังคมไทยไตรมาส4 และภาพรวมปี 2551 (ปีที่6 ฉบับที่1 เดือนมีนาคม 2552), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนลดลง

แผนภูมิที่ 8 จำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ
รายไตรมาสปี 2550-2551

ตารางที่ 4 คดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ
จำแนกตามฐานความผิด ปี 2549-2551

ฐานความผิด	จำนวนคดี		
	ปี 2549	ปี 2550	ปี 2551
คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน	14,314	14,764	12,658
คดียาเสพติด	8,803	10,279	11,207
คดีชีวิตและร่างกาย	8,284	7,784	6,661
คดีเกี่ยวกับเพศ	3,652	2,154	1,916
คดีอาวุธและวัตถุระเบิด	3,414	3,650	3,251
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข	1,731	3,247	2,989
คดีอื่นๆ	8,020	9,250	8,299
รวม	48,218	51,128	46,981
การเปลี่ยนแปลง (%)		6.0	-8.1

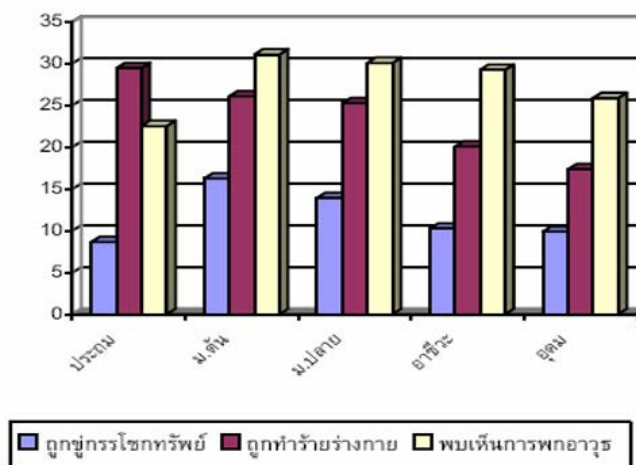
ที่มา : สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศมีจำนวน 10,967 คดี ในไตรมาสสี่ปี 2551 ลดลงจากไตรมาสสามร้อยละ 10.6 และลดลงจากไตรมาสเดียวกันของปี 2550 ร้อยละ 18.2 และในรอบปี 2551 มีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีรวม 46,981 คดี ลดลงจากปี 2550 ร้อยละ 8.1 ความผิดส่วนใหญ่เป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยาเสพติด และคดีชีวิตและร่างกาย ตามลำดับ คดีเด็กและเยาวชนเกือบทุกประเภทมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.0 ในปี 2551 และเป็นไปใน

ทิศทางเดียวกับคดีอาญาโดยรวมผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นเพศชายสูงถึงร้อยละ 91.06 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา ร้อยละ 39.28 ประถมศึกษาร้อยละ 29.10 เป็นนักเรียนร้อยละ 33.18 ไม่ได้ประกอบอาชีพร้อยละ 30.61 และอาชีพรับจ้างร้อยละ 27.68 สาเหตุการกระทำความผิดส่วนใหญ่มาจากการคบเพื่อนสูงที่สุด ร้อยละ 39.96 รองลงมาเป็นความคึกคะนองร้อยละ 18.27 และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ร้อยละ 10.11 เด็ก และเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำมีถึงร้อยละ 14.06 ของคดีที่จับกุมทั้งหมดในปี 2551 และพบว่าเด็กที่ก่อคดี อาศัยอยู่กับมารดาฝ่ายเดียวในสัดส่วนร้อยละ 19.16 สูงกว่าเด็กที่อยู่กับบิดาค่อนข้างมาก อาจเนื่องจาก ผู้ทำผิดส่วนใหญ่เป็นชาย ขณะที่มารดาต้องทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวและรับภาระหนัก จึงมีเวลาพูดคุย ปัญหาต่าง ๆ กับบุตรน้อย และเข้าไม่ถึงการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ และความคิดของบุตรทั้งนี้ ครอบครัว และสังคมต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ทำความเข้าใจสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน สร้างความเข้าใจ การยอมรับ ให้โอกาสในการแก้ไขความผิด สร้างทางเลือกในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมทั้ง ขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

เด็กและเยาวชนแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรงมากขึ้น

แผนภาพที่ 16 ร้อยละของจำนวนนักเรียนที่ถูกกระทำรุนแรงใน สถานศึกษา ปี2549/50

ที่มา : การศึกษาสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนประจำปี 2549/50 สถาบันรามจิตติ

ตารางที่ 19 การใช้ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนภายในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา

สถานการณ์การใช้ความรุนแรง	เคยกระทำ(%)
ตบ ตี ต่อยคนอื่น	30.4
ทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม	22.4
ขว้างขวด/สิ่งของใส่ผู้อื่น	21.4
ข่มขู่เพื่อนด้วยวาจา/อาวุธ	18.1
ทำให้คนอื่นบาดเจ็บจากการต่อสู้	15.3
พกพาอาวุธ เช่น ปืน มีดพก สนับมือ	14.8
รีดไถเงิน/สิ่งของจากเพื่อน	12.4
ถูกจับเพราะกระทำผิด	10.1
สวนลามทางเพศโดยคำพูด จับและสัมผัสโดยผู้หญิง ไม่ต้องการ	8.8
ใช้มีดหรือปืนในการต่อสู้	8.7
ทำร้ายตบตีร่างกายแฟน	8.1
บังคับแฟนให้มีเพศสัมพันธ์	4.5

ที่มา : รายงานการวิจัยมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ในปี 2551 มีเด็กและเยาวชนถูกส่งเข้าสถานพินิจในความคิดเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงกว่า 35,000 คน และผลการสำรวจสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนปี 2549/50 พบว่า ในสถานศึกษามีเด็กที่ถูกพบเห็นว่าพกพาอาวุธถึงร้อยละ 22-31ถูกทำร้ายร่างกายร้อยละ 17-29 และถูกขู่กรรโชกทรัพย์ร้อยละ 8-16 นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนจำนวนมากมีประสบการณ์ก่อความรุนแรง ร้อยละ 30.4 ขอมรับว่าเคยตบ ตี ต่อยคนอื่นในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 22.4 ได้เข้าร่วมในการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม ตลอดจนถึงพฤติกรรมอันธพาล ข่มขู่ ทำให้คนอื่นบาดเจ็บจากการต่อสู้ และพกพาอาวุธปืน ทั้งยังพบว่าภูมิหลังของเด็กที่ใช้ความรุนแรงส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่แตกร้าง มีประสบการณ์ถูกข่มขู่/ทำร้ายของครอบครัว และคนใกล้ชิด มีกลุ่มเพื่อนสนิทที่มีกิจกรรมทางลบ เช่น ดื่มสุรา เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท เป็นต้น จากผลการศึกษาเรื่องมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความรุนแรง ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์การที่เด็กถูกกระทำหรืออยู่ในภาวะแวดล้อมที่ได้เห็นความรุนแรงทำให้ฝังใจและเข้าใจผิดว่าปัญหาแก้ไขได้ด้วยความรุนแรง ประกอบกับการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ และการเล่นเกมทำให้ซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรงโดยไม่รู้ตัวนอกจากนี้ ทศนคติของสังคมเห็นว่าความรุนแรงเป็นเรื่องของวัยหรือเฉพาะกลุ่มทำให้ละเลยปัญหา จึงจำเป็นต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยสร้างความเข้าใจและตระหนักในปัญหาอย่างลึกซึ้ง การจัดพื้นที่ทางสังคมในทางบวกสำหรับเด็กและเยาวชนมีกลไกทาง

สังคม ระบบโรงเรียน ครอบครัวที่เฝ้าระวังสอดส่องวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด จะสามารถป้องกันและบรรเทาปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนได้

แนวทางการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน : “จัดร้าย ขยายดี มีภูมิคุ้มกัน”¹

1. “จัดร้าย” ลดปัจจัยเสี่ยงและพื้นที่เสี่ยงที่เป็นอันตรายหรือไม่เหมาะสมกับเด็ก รวมถึงการมีมาตรการควบคุมจัดระเบียบพื้นที่ทางสังคมและสื่อที่ไม่เหมาะสมให้เป็นรูปธรรม เช่น การกวาดล้างสื่อลามก “สื่อเผาใจเด็ก” ให้เด็ดขาด การแยกประเภทหรือ rating สื่อตามเนื้อหาและกำหนดพื้นที่และกฎหมายควบคุมการจำหน่ายให้ชัดเจน การเพิ่มโทษผู้ผลิตและจำหน่ายสื่อที่ไม่เหมาะสม การจัดระเบียบหอพักนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น
2. “ขยายดี” เพิ่มพื้นที่ สื่อ และกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน โดยโรงเรียน สถาบันศาสนา ชุมชน เอกชน โดยรัฐให้การสนับสนุน ภายใต้ความคิด “สื่อดีรายการทีวีดี คนฉลาดพร้อมกันทั้งชาติ” ซึ่งรัฐอาจสนับสนุนในรูปแบบกองทุนส่งเสริมคนทำหนังละครสร้างสรรค์ การมีช่องโทรทัศน์ครอบครัว เป็นต้น รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมและพื้นที่ที่ก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่เยาวชน
3. “มีภูมิคุ้มกัน” โดยการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและการเลี้ยงดูเด็กภายใต้หลักการ “ครอบครัวคือหัวใจแรกของการคุ้มครองชีวิตเด็ก” เพื่อให้พ่อแม่มีความรู้ทักษะการเลี้ยงลูกดูแลลูกอย่างดี การส่งเสริมบทบาทสื่อและสถานศึกษาในการสร้างค่านิยมที่ดีให้เด็ก รวมถึงการลงทุนในระบบวิจัยเพื่อการศึกษาติดตามและเฝ้าระวังทางสังคม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้²

ความหมายและขอบข่ายของการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ตลอดชีวิต คำจำกัดความที่นักจิตวิทยา มักจะกล่าวอ้างอยู่เสมอ แต่ยังไม่ถึงกับเป็นที่ยอมรับ กันอย่างสากล คือ คำจำกัดความของ คิมเบิล (Gregory A Kimble) คิมเบิล กล่าวว่า “การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงศักยภาพแห่งพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกหรือการปฏิบัติที่ได้รับ การเสริมแรง (Learning as a relatively permanent change in behavioral potentiality that occurs as a result of reinforced practice)

¹ โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดหรือโครงการ Child Watch โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนในเดือนมีนาคม 2548

² http://www.novabizz.com/NovaAce/Learning/Learning_Process.htm

จากความหมายของการเรียนรู้ข้างต้นแยกกล่าวเป็นประเด็นสำคัญได้ 5 ประการ คือ

- 1) การที่กำหนดว่า การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก็แสดงว่าผลที่เกิดจากการเรียนรู้จะต้องอยู่ใน รูปของพฤติกรรม ที่สังเกตได้ หลังจากเกิดการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนสามารถทำสิ่งหรือเรื่องที่ไม่เคยทำมาก่อนการเรียนรู้ นั้น
- 2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวร นั่นก็คือ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้น จะไม่เป็นพฤติกรรมในช่วงสั้น หรือเพียงชั่วคราว และในขณะเดียวกันก็ ไม่ใช่พฤติกรรมที่คงที่ที่ไม่เปลี่ยนแปลงอีกต่อไป
- 3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนไปอย่างทันทีทันใด แต่มันอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงศักยภาพ (Potential) ที่จะกระทำ สิ่งต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต การเปลี่ยนแปลงศักยภาพนี้อาจแฝงอยู่ในตัวผู้เรียน ซึ่งอาจจะยังไม่ได้แสดงออกมา เป็นพฤติกรรมอย่างทันทีทันใดก็ได้
- 4) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงศักยภาพในตัวผู้เรียนนั้นจะเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือศักยภาพอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น ไม่ถือเป็นการเรียนรู้
- 5) ประสบการณ์หรือการฝึกต้องเป็นการฝึกหรือปฏิบัติที่ได้รับการเสริมแรง (Reinforced practice) หมายความว่า เพียงแต่ผู้เรียนได้ รับรางวัลหลังจากที่ตอบสนอง ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในแง่นี้ คำว่า “รางวัล” กับ “ตัวเสริมแรง” (Reinforce) จะให้ความหมายเดียวกัน

ปัจจัยสำคัญในสภาพการเรียนรู้

ในสภาพการเรียนรู้ต่างๆ ย่อมประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ด้วยกัน คือ

- 1) ตัวผู้เรียน (Learner)
- 2) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นตัวเร้า (Stimulus Situation)
- 3) การกระทำหรือการตอบสนอง Action หรือ Response

ลำดับขั้นของการเรียนรู้

มุลลีย์ (George J. Mouly) กำหนดลำดับขั้นในกระบวนการเรียนรู้ไว้ 7 ขั้น ดังนี้

- 1) เกิดแรงจูงใจ (Motivation) เมื่อใดก็ตามที่อินทรีย์เกิดความต้องการหรืออยู่ในภาวะที่ขาดสมดุลก็จะมีแรงขับ (Drive) หรือแรงจูงใจ (Motive) เกิดขึ้นผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเพื่อหา สิ่งที่ขาดไปนั้นมาให้อยู่ในภาวะที่พอดี แรงจูงใจมีผลให้แต่ละคนไวต่อการสัมผัสสิ่งเร้าแตกต่างกัน เป็นสิ่งที่จะกำหนดทิศทางและความเข้มของพฤติกรรมและเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้น สำหรับการเรียนรู้

- 2) กำหนดเป้าประสงค์ (Goal) เมื่อมีแรงจูงใจเกิดขึ้นแต่ละบุคคลก็จะกำหนดเป้าประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ เป้าประสงค์จึงเป็น ผลบันปลายที่อินทรีย์แสวงหา ซึ่งบางครั้งอาจจะชัดเจน บางครั้งอาจจะเลือนลอย บางครั้งอาจกำหนดขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางสรีระ หรือ บางครั้งเพื่อสนองความต้องการทางสังคม
- 3) เกิดความพร้อม (Readiness) คนแต่ละคนมีขีดความสามารถที่จะรับ และความต้องการพื้นฐาน เพื่อที่จะแสวงหาความพอใจ หรือหาสิ่งที่สนอง ความต้องการได้จำกัดและแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมของแต่ละบุคคล เช่น เด็กทารกซึ่งมีความเจริญ ทางสรีระ ยังไม่มากก็จะไม่พร้อมที่จะเรียนรู้วิธีการหาอาหารด้วยตนเองได้ เด็กที่ร่างกายอ่อนแอ หรือมีความบกพร่องของอวัยวะบางส่วน ก็จะไม่พร้อมในการเล่นกีฬาบางอย่างได้ กล่าวได้ว่าสภาพความพร้อมในการเรียนของบุคคลนั้นจะต้องอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ หลายประการ อาทิเช่น ความเจริญเติบโตของโครงสร้างทางร่างกาย การจูงใจ ประสบการณ์ด้วย เป็นต้น เรื่องของความพร้อมนี้นับว่า เป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะต้องคิดก่อนที่จะเกิดการเรียนรู้
- 4) มีอุปสรรค (Obstacle) อุปสรรคจะเป็นสิ่งขวางกั้นระหว่างพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจกับเป้าประสงค์ ถ้าหากไม่มีอุปสรรค หรือสิ่งกีดขวางเราก็จะไปถึงเป้าประสงค์ได้โดยง่าย ซึ่งเราก็มองว่าสภาพการณ์เช่นนี้ ไม่ได้ช่วยให้เกิดความต้องการที่จะแก้ปัญหาและเรียนรู้ ตรงกันข้ามการที่เราไม่สามารถไปถึงเป้าหมายได้จะก่อให้เกิดความเครียดและจะเกิดความพยายามที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาซึ่งจะทำให้เกิด การเรียนรู้ขึ้น
- 5) การตอบสนอง (Response) เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจ มีเป้าประสงค์ เกิดความพร้อม และเผชิญกับอุปสรรคเข้าก็จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น พฤติกรรมนั้นอาจเริ่มด้วยการตัดสินใจ เกิดอาการตอบสนองที่เหมาะสมทดลองทำแล้วปรับปรุงแก้ไขการตอบสนองนั้นให้แก้ปัญหาได้ดีที่สุด ซึ่งแนวทางของ การตอบสนองอาจมุ่งสู่เป้าประสงค์โดยตรงหรือโดยทางอ้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 6) การเสริมแรง (Reinforcement) การเสริมแรงก็หมายถึง การได้รางวัลหรือให้สิ่งเร้าที่ ก่อให้เกิดความพอใจ ซึ่งปกติผู้เรียนจะได้รับ หลังจากที่ตอบสนองแล้ว ตัวเสริมแรงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของหรือวัตถุที่มองเห็นได้เสมอไป เพราะความสำเร็จ ความรู้ ความก้าวหน้า ฯลฯ ก็เป็นตัวเสริมแรงได้เช่นเดียวกัน
- 7) การสรุปความเหมือน (Generalization) หลังจากที่ผู้เรียนสามารถตอบสนองหรือหาวิธีการที่จะมุ่งสู่เป้าประสงค์ได้แล้ว เขาก็อาจจะประสงค์ใช้กับปัญหา หรือสถานการณ์ที่จะพบในอนาคตได้นั้นก็แสดงว่า ผู้เรียนเกิดความสามารถที่จะสรุปความ เหมือนระหว่างสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีมาก่อน กับปัญหาหรือสถานการณ์ที่เพิ่งจะพบใหม่ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของพฤติกรรม การเรียนรู้ให้กว้างขวางออกไป

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมาย

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการและ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมด การปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นแรก ของการที่มีคนมารวมกันใดควร จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมด หรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูปงาม,2545)

Erwin (อ้างอิงใน ยุพาพร รูปงาม, 2545) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมี ส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วย ตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่ เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมี ส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบใน ผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2) ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่การ เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

สุธี วรรณประสิทธิ์ (2553) สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเร้าให้คนในชุมชนเข้า

มามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ฟอρνาร์อฟ (Fornaroff, 1980) อ้างอิงใน สุธี วรประดิษฐ์ (2553) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล
- 2) การดำเนินงาน
- 3) การใช้บริการจากโครงการ
- 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (2544) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวก็ได้

ส่วน อकिन รพีพัฒน์ (2547) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
- 2) การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
- 3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
- 4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมลักษณ์ ไชยเสรีรัฐ (2549) อ้างอิงใน วีระกิตติ์ หาญปริพรรณ์ (2551) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนา

ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ดังนี้

- 1) การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่ และส่วนร่วมของทุกกลุ่ม
- 2) ทศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 3) การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย
- 4) ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว
- 5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายกลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น
- 6) ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม
- 7) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร ก็จะต้องจัด กิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็น
- 8) ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่

- 9) การประเมินผล (Appraisal) ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์
- 10) ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผนโครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ
- 11) ความเป็นอิสระ (Independence) องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด
- 12) ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) องค์กรการมีส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- 13) เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันในลักษณะเครือข่าย การพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน เป็นการดำเนินงานที่จะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำลอง กำปงชู (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การติดตามสภาวะการณ่เด็กและเยาวชนรายจังหวัดภาคเหนือตอนบน” ผลการวิจัยพบว่าสภาวะการณ่เด็กและเยาวชนภาคเหนือตอนบน มีแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงจากผลการสำรวจสภาวะการณ่ของปี 2548-2549 ที่ผ่านมามีทั้งแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นและลดลงทั้งในด้านดีและด้านเลว สภาวะการณ่ของเด็กและเยาวชนภาคเหนือตอนบนที่เป็นปัญหาสำคัญยังคงเป็นพฤติกรรมการบริโภค ปัญหาอบายมุข ปัญหายาเสพติด ปัญหาสื่อลามกอบายมุข พฤติกรรมทางเพศเสรี และความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ทั้งนี้พบว่าปัจจัยเสี่ยงต่อการเข้าสู่ปัญหาและของ เด็กและเยาวชนภาคเหนือตอนบนที่สำคัญคือการอยู่ห่างบ้านห่างครอบครัว การขาดพ่อแม่ผู้ใหญ่อุปถัมภ์ การคบเพื่อนมีเพื่อนพาไปในทางเลว การเสพสื่อที่ไม่ดีหรือสื่อลามก การใช้ชีวิตอยู่ในเมืองที่มีพื้นที่เสี่ยง และพบว่าปัจจัยสร้างที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาเด็ก ได้แก่ การได้รับสนับสนุนและการให้โอกาสของพ่อแม่ครูและผู้ใหญ่ การมีกลุ่มเพื่อนที่ดีมีกิจกรรมทำร่วมกัน การมีพื้นที่สร้างสรรค์พื้นที่ที่มีกิจกรรมดีให้ได้ทำอยู่เสมอ โครงการติดตามสภาวะการณ่เด็กและเยาวชนภาคเหนือ

ตอนบนจึงกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาลูกและเยาวชนระดับจังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยประยุกต์แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์เมืองน่าอยู่สำหรับเด็กในระดับจังหวัด ให้เกิดยุทธศาสตร์เชิงรุก คือการเป็นจังหวัดปลอดภัยสำหรับเด็ก การเป็นจังหวัดสุขภาพสำหรับเด็กและเยาวชน การเป็นจังหวัดที่ปลอดภัยอบายมุข และยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ได้แก่การเป็นจังหวัดครอบครัวอบอุ่นและเข้มแข็ง การเป็นจังหวัดมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน การเป็นจังหวัดส่งเสริมการเรียนรู้ และการเป็นจังหวัดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก

ไชยมงคล จันทรา (2543) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติดบ้านน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมสามารถทำให้ผู้นำและองค์กรชุมชน มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาเสพติดในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติด ผู้นำชุมชนและแกนนำเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การทำงานกับเด็กประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

สมพร ดวงคำฟู (2543) การพัฒนากลไกพื้นฐานระดับชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน พบว่า กลไกสำคัญเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน คือ 1)กลไกหมวดหรือป้อมบ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งเสมือนศูนย์กลางในการประสานทั้งภายในและภายนอกชุมชน 2) ความสัมพันธ์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีพลังในการช่วยเหลือกัน และ 3)ผู้นำที่ตั้งใจจริงจังชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างความตระหนักให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน รวมทั้งการพัฒนาแผนงานด้านเด็กเยาวชนที่เชื่อมกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น

สมใจ ยาป่าคาย (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของชุมชน ตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จ.อุตรดิตถ์” พบว่า การให้โอกาสเด็กและชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยน การจัดเวทีกลาง การจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนนั้น สามารถดึงดูดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองได้มากขึ้น ผู้รู้ในชุมชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน เด็กสามารถพัฒนาทักษะความคิด การบริหารจัดการ ได้แนวทางการทำงาน และเกิดความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเด็กกับชุมชนมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว เด็กและเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน ประเทศ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดีให้กับเด็ก ร่วมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ทำให้เด็ก เยาวชนมีการพัฒนาตนเอง พัฒนาทักษะ แนวคิด การทำงาน รวมทั้งการสร้างความรู้ร่วมกันระหว่างทุกฝ่าย การเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหา ได้ทรัพยากรบุคคลที่ดีในการพัฒนาชุมชนและประเทศต่อไป

บทที่ 3

บริบทชุมชน

3.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนตำบลห้วยยาบ

ประวัติความเป็นมาของตำบลห้วยยาบ ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ เล่าว่า เริ่มมาจากบรรดาป่าไม้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ นอกจากไม้พันธุ์ต่าง ๆ แล้ว ยังมีไม้ชนิดหนึ่ง เรียกว่า ไม้ยาบหรือปอหยาบ เป็นไม้ยืนต้น มีลำต้นเรียวยาว คล้ายต้นปอ ไม่มีกิ่งก้านสาขาประโยชน์คือเอาเปลือกเขี่ยนอกแกนมาใช้ประโยชน์ เป็นเชือกผูกมัดของต่าง ๆ ซึ่งมีความเหนียวมาก และจะขึ้นตามลำน้ำห้วยผ่านหมู่บ้านหลายหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านที่มีลำน้ำห้วยไหลผ่านว่า “ห้วยยาบ” และตามเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเล่าว่า ในสมัยก่อนได้มีพระพุทธเจ้า ทรงเสด็จผ่านมาตามลำห้วยยาบ และได้พำนักอยู่ที่สำนักสงฆ์แห่งหนึ่งบนเชิงคดอยและได้ทำการตกแต่งบารมีเพื่อนำออกไปบิณฑบาตในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่า “พระธาตุคดอยห้างบารมี” ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบใช้เป็นสัญลักษณ์ประจำตำบล และเป็นที่นับถือศรัทธาของประชาชนในพื้นที่ตำบลห้วยยาบและพื้นที่ใกล้เคียงตำบลห้วยยาบ ยังมีหลวงปู่โณคาเป็นที่เคารพบูชาของประชาชนในพื้นที่ของตำบลห้วยยาบและประชาชนโดยทั่วไป

สภาพทั่วไปของชุมชนเป้าหมาย

ตำบลห้วยยาบ เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบ้านธิ มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 15 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแจ้ซ้อน หมู่ที่ 2 บ้านห้วยยาบ หมู่ที่ 3 บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 4 บ้านห้วยไซเหนือ หมู่ที่ 5 บ้านป่าดิ่ง หมู่ที่ 6 บ้านสันพระเจ้าแดง หมู่ที่ 7 บ้านแม่หาด หมู่ที่ 8 บ้านห้วยไซใต้ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยไซกลาง หมู่ที่ 10 บ้านแสนตอ หมู่ที่ 11 บ้านป่าลาน หมู่ที่ 12 บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 13 บ้านห้วยไซใหม่พัฒนา หมู่ที่ 14 บ้านห้วยไซ และหมู่ที่ 15 บ้านห้วยไซสุขสวัสดิ์

พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการครั้งนี้มีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1) บ้านป่าดิ่ง หมู่ที่ 5
- 2) บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10
- 3) บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12

3.2 บ้านป่าดิ่ง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

1. สภาพพื้นที่

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านป่าดิ่งแต่เดิมเคยเป็นป่าดงต้นไม้ขนาดใหญ่มากมายมีป่าห้วยคาหนาทึบ เช่น ไม้สัก ไม้เหียง ไม้ยาง ไม้ติง (ชื่อบ้าน) มีผู้เฒ่า 4 คน มาจากบ้านบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มาสร้างอ่างเลี้ยงวัวโดยแบ่งกันอยู่ 4 จุด จุดที่หนึ่ง อยู่ทางทิศเหนือ คนดูแลคือ หลงจันทร์ จุดที่สองอยู่ระหว่างกลาง คนดูแลคือ หลงตะ จุดที่สามคือ หลงติง จุดที่ 4 คือนายแสง ทั้ง 4 คนได้มาจัดตั้งหมู่บ้านตั้งชื่อว่าบ้านดงคู่ ต่อมาทางราชการได้จัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการจึงเปลี่ยนชื่อเป็น บ้านป่าดิ่ง ตามต้นไม้ติง และตั้งนามสกุลตามชื่อของบุคคลที่บุกเบิกทั้ง 4 ท่านว่า จันตะติง และแสงติง จนถึงปัจจุบัน

บ้านป่าดิ่ง แต่ก่อนเป็นบ้านที่แห้งแล้ง ทำการเกษตร ทำนา ทำสวน ไม่ค่อยได้ผล เวลาไม่มีการทำนา ชาวบ้านหลายครัวต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น เช่น อำเภอฟั่ว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ต่อมาได้มีพระเถระในวัดป่าดิ่งได้ขุดคุ้ยเก่าได้ขุดพบพระบรมธาตุตลับหนึ่ง โดยในตลับมี 7 เม็ดนำมาแบ่งกัน แต่พอรุ่งเช้าเม็ดพระธาตุได้มารวมกันอยู่ในตลับเดิม พอเหนื่อยก็จึงนำเอามาให้พ่อหนานเหมย นำพระธาตุมาบรรจุในเจดีย์หลังวัด ตั้งแต่นั้นมา ชาวบ้านได้ทำพิธีสงฆ์พระธาตุวันเดือนแปดเหนือแรม 15 ค่ำของทุกปี จึงทำให้ดินน้ำอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงได้ทำการเกษตรกันตลอดทั้งปี จนถึงปัจจุบัน

หมายเหตุ : ข้อมูลจากพ่อหนานแสง ปัญญาใหญ่

ประวัติวัดป่าดิ่ง

วัดป่าดิ่ง ตั้งอยู่เลขที่ 50 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ 10 ไร่ 1 งาน 10 ตารางวา น.ส. 3 ก เลขที่ 1976 อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 131 ตารางวา ติดกับที่ดินสาธารณะ ทิศใต้ประมาณ 150 ตารางวา ติดที่ดินเอกชน ทิศตะวันออกประมาณ 150 ตารางวา ติดทางสาธารณะ ทิศตะวันตกประมาณ 120 ตารางวา ติดลำเหมือง มีที่ธรณีสงฆ์สงฆ์จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 10 ไร่ 3 งาน 53 ตารางวา น.ส.3 เลขที่ 2620 และ 2624 อาคารเสนาสนะประกอบด้วย วิหาร ศาลาบาตร และกุฏิสงฆ์ ปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูปพระประธานศิลปะเชียงแสน พระพุทธรูปทองเหลืองและเจดีย์

วัดป่าดิ่งสร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2405 ตามประวัติวัดแจ้งว่าเมื่อ พ.ศ. 2404 มีพระรูปหนึ่งชื่อพระมหาวัน เคนธรงค์มาเยือนผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านตอนนั้น คือ นายติง นายติงและชาวบ้านจึงได้อาราธนานิมนต์ให้อยู่จำพรรษาที่หมู่บ้านนี้ พร้อมช่วยกันสร้างเสนาสนะให้พัก การบริหารการปกครองมีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบคือ รูปที่หนึ่งคือ พระมหาวัน รูปที่สองคือ พระพรหม รูปที่สามคือ พระเตจ๊ะ รูปที่สี่คือ พระติบ รูปที่ห้าคือ พระศรี รูปที่หกคือ พระชาว พ.ศ. 2466-2470 รูปที่ 7 คือพระเสาร์ พ.ศ. 2470-2473 รูปที่แปดคือ พระดำ อภิวิโส พ.ศ. 2470-2490 รูปที่เก้าคือ พระครูแก้ว ชยลงถาโร พ.ศ. 2491-2525 รูปที่สิบคือพระตาล เตชวโร พ.ศ. 2525 และปัจจุบันคือ พระอธิการบรรจง จิตตปัญญา

หมายเหตุ : ข้อมูลจาก นายทวี ปาลี

ที่ตั้ง – อาณาเขต

บ้านป่าดิ่งหมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ตั้งบริเวณที่ลุ่มและอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอบ้านธิ ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 10 กิโลเมตร อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดลำพูนประมาณ 34 กิโลเมตร บ้านป่าดิ่งอยู่ทางทิศเหนือสุดของจังหวัดลำพูน

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านห้วยไซใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน และเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 และบ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่ที่ 8 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 14 และหมู่ที่ 15 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่หมู่บ้านบ้านป่าดิ่ง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

สภาพพื้นที่ของหมู่ที่ 5 บ้านป่าดิ่ง ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พื้นที่ทั้งหมด 1,760 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มสภาพดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีทุ่งหญ้าเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ และมีลำห้วยในการทำการเกษตร ปริมาณ

น้ำเพียงพอต่อการเกษตรตลอดทั้งปี ลักษณะภูมิอากาศร้อนในตอนกลางวันและอากาศเย็นในตอนกลางคืน

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากร

* จำนวนครัวเรือน	233	ครัวเรือน
* จำนวนประชากรทั้งหมด	734	คน
* จำนวนเพศชาย	379	คน
* จำนวนเพศหญิง	355	คน
* ช่วงอายุ		
- อายุ 0-14 ปี	ชาย 65 คน หญิง 53 คน	
- อายุ 15-59 ปี	ชาย 278 คน หญิง 262 คน	
- อายุ 60 ปีขึ้นไป	ชาย 36 คน หญิง 40 คน	
* จำนวนเป็ยยังชีพผู้สูงอายุ	16	คน

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

รูปแบบเดิม เสาของบ้านจะทำมาจากไม้ไผ่สีสุก หลังคามุงด้วยหญ้าคา ฝาบ้านทำจากใบตองตึง การสร้างจะช่วยกันลงมือลงแรงในการสร้าง จากนั้นจะมีการเลี้ยงตอบแทนจากเจ้าของบ้าน

รูปแบบใหม่ ลักษณะสภาพบ้านเรือนมีความคงทน หลังคามุงด้วยกระเบื้องเป็นส่วนใหญ่ บ้านแต่ละหลังจะมีส้วมซึม ตัวบ้านสร้างจากไม้เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเป็นชั้นเดียวได้ถุนสูง โดยใช้ได้ถุนบ้านเป็นที่เก็บของซึ่งเป็นของใช้จากการเกษตรและของใช้จากครัวเรือน ซึ่งแต่ละบ้านจะมีการจัดเก็บของใช้ต่าง ๆ ไม่เป็นระเบียบ บางบ้านมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ได้ถุนบ้าน เช่น เป็ด ไก่ เป็นต้น บางบ้านมีการเลี้ยงวัว เลี้ยงหมู ไว้บริเวณบ้าน โดยไม่มีการแยกออกจากตัวบ้านอย่างชัดเจน ระยะห่างจากตัวบ้านแต่ละหลังส่วนใหญ่จะติดกัน ไม่มีการแบ่งอาณาเขตอย่างชัดเจน บริเวณที่ว่างแต่ละหลังจะมีการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอก ไม้ประดับ

การคมนาคม การติดต่อกับภายนอก

ใช้ถนนสายป่าก้าง – ป่าตึง

การศึกษา

ช่วงการศึกษา

- ก่อนประถมศึกษา	จำนวน	11	คน
- การศึกษาภาคบังคับ	จำนวน	91	คน

- มัชฌม	จำนวน	46	คน
- อนุปริยญา	จำนวน	33	คน
- ปริยญาหรือสูงกว่าปริยญา	จำนวน	11	คน

สาธารณสุข

- ไม่มีโรงพยาบาล / สถานีอนามัย
- ศูนย์บริการสาธารณสุข บ้านประธาน อสม. นายกองศรี ปัญญาใหญ่
- สิทธิบัตรในการรักษาพยาบาล
 - o บัตรทอง 333 ราย
 - o ยกเว้นค่าธรรมเนียม 288 ราย
 - o บัตรข้าราชการ 14 ราย
 - o บัตรประกันสังคม 114 ราย

วัฒนธรรม / ประเพณี

- ผู้รู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ พ่อหลวงศรี (จักสานตะกร้า ไม้กวาด และอื่นๆ)
- วัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงรักษาไว้หรืออนุรักษ์ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่
 - ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ จัดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน
 - ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ จัดขึ้นช่วงเดือนเมษายน
 - ประเพณีปอยหลวง
 - ประเพณียี่เป็ง จัดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน
 - ประเพณีตานก๋วยสลาก
- วัฒนธรรมและประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปหรือขาดการสืบทอด
 - การลงแขกเกี่ยวข้าว หรือทำงานอื่น ๆ
 - การใช้แรงงานจากสัตว์
 - การรวมกลุ่มกันทำงานของกลุ่มหนุ่มสาว
 - พิธีการเสียผี หนุ่มที่ถูกเนื้อต้องตัวสาวจะต้องเสียเงินจำนวน 12 บาท (ถ้าฝ่ายหญิงไม่รับการแต่งงาน) และ 6 บาท (ถ้าฝ่ายหญิงรับการแต่งงาน)

งานศพในอดีต

การทำศพสมัยก่อน เมื่อมีคนตายในหมู่บ้านจะมีการอาบน้ำ แต่งตัว สวมเสื้อผ้า ทาแป้งให้คนตาย โดยญาติพี่น้องลูกหลานช่วยกัน แต่ก่อนยังไม่มีน้ำยาฉีดศพกันเน่าเหม็น ใช้แต่น้ำผึ้งดินปะสิวก รอกปากศพเพื่อกันกลิ่นเหม็นแต่ก็มีการขึ้นอืดอยู่ ไม่มีโลงศพมีแต่เอาอนเสื่อเท่านั้น ชาวบ้านหรือสลา (ช่าง) ช่วยกันทำแคร่เพื่อหามศพไปป่าช้าทำพิธีฝังหรือเผาตามโอกาส แต่ส่วนใหญ่แล้วจะฝัง จน

มาถึงปัจจุบันใช้การเผาเชิงตะกอนหรือเมรุ หลังจากแต่งตัวให้ศพเรียบร้อยแล้ว ก็นำศพมานอนตรงเสา ขวัญ เสาทาง (เสาเอก) ยกมือพนมที่หน้าอกมีกรวยดอกไม้มัดด้วยด้าย ใช้ผ้าห่มคลุมไว้ พอถึงกลางคืน มีการฟังเทศน์สวดอภิธรรมที่ตั่งศพประมาณ 3-4 คืน การทำบุญศพนิยมนิมนต์พระ 4,6,8 รูป แล้วแต่เจ้าภาพ ในวันแตงดา (วันห่อ) ผู้เฒ่าผู้แก่จะจัดทำกระทง (สะโตง) 4 ใบ เตรียมไว้ถวายเป็นอนุสรณ์ไปนอนไม้ แคร่หรือกระโจม การตั่งศพบำเพ็ญกุศล 3-4 คืน บางงานจะมีการบวชน้ำศพเพื่ออุทิศกุศลให้ผู้ล่วงลับ จากนั้นก็เคลื่อนศพไปสู่สุสานป่าช้า มีการวางผ้าบังสุกุล จะเป็นผ้าผืนเดียวเรียกว่า ผ้าสบง พระสงฆ์ 6 รูปทำเป็น 6 จุด สำหรับแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมเป็นเจ้าภาพมักจะเวียนเชิญวางผ้าที่ป่าช้า ไม่จำกัดจำนวน ส่วนใครบังสุกุล เป็นชุดเรียกว่า “ไคร” จะมี 2 หรือ 3 ไคร ผ้าไครประกอบด้วยจีวร สบง อังสะ สังฆาฏิ ประคดเอว พระที่พิจารณาที่จะต้องเป็นพระที่มีอายุพรรษาสูงกว่า เสร็จแล้วก็นำศพขึ้นสู่เชิงตะกอนเพื่อเตรียมประชุมเพลิง พระสงฆ์สวดหน้าไฟเป็นอันเสร็จพิธี โดยเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเกือบทุกกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการต้อนรับ การบริการน้ำดื่ม หรืออาหาร ฯลฯ แต่ปัจจุบันการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนไม่ค่อยมี เยาวชนไม่ค่อยสนใจในการช่วยเหลืองาน ส่วนใหญ่ไปเพื่อพบปะมั่วสุมกันมากกว่า

หมายเหตุ : ข้อมูลจากพ่อหนานแสง ปัญญาใหญ่

ศาสนา ความเชื่อและการเคารพนับถือ

คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน เจ้าอาวาสวัดคนแรก คือครูบาคำ ถัดมาคือครูบาแก้ว และคนปัจจุบัน คือ พระอธิการบรรจง จิตปัญโญ

ปัจจุบันยังมีความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผี จะมีพิธีที่เรียกว่า “ฟ้อนผีผด” ในทุก ๆ ปี ซึ่งจะมีคนทรงเจ้ามารวมตัวกันที่บ้านของคนทรงเจ้าที่เป็นเจ้าภาพ จะสลับหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ ในพิธีจะมีการร้องรำทำเพลง ฟ้อนรำกัน เจ้าทรงจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเดิม บ้างก็มีอาการเหมือนเด็ก บ้างก็เหมือนคนสูงอายุ น่าเสียดายที่จะเปลี่ยนไป ผู้ที่สนใจก็จะเข้ามาดู และมีการร่วมทำบุญ

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

ในอดีตจะมีการรวมกลุ่มกันของหนุ่มสาวเพื่อทำงาน จัดงานหาเงินเข้าวัด หรือเข้ากลุ่ม จะมีการคัดเลือกสมาชิกเพื่อทำหน้าที่ประสานกลุ่มหนุ่มสาว แต่ปัจจุบันอันเนื่องมาจากเยาวชนต่างแยกย้ายออกจากหมู่บ้าน ไปเพื่อศึกษาต่อหรือย้ายติดตามคู่สมรส จึงทำให้การรวมกลุ่มกันได้เลือนหายไป แต่ก็ยังมีการรวมกลุ่มกันบ้างในการเล่นกีฬาเป็นส่วนใหญ่

ปัจจุบันการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มทางอาชีพ ได้แก่

- กลุ่มน้ำพริก
- กลุ่มเกษตรสามัคคี หมู่ที่ 5
- กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร
- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

ระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์ของชุมชน การจัดการความขัดแย้ง ความผิด บทลงโทษ

หากมีเหตุทะเลาะวิวาท ผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย คือ ผู้ใหญ่บ้าน จะทำการตักเตือนก่อน หากทำผิดซ้ำอีกหรือ เรื่องรุนแรงต้องอาศัยเจ้าพนักงานในการดำเนินคดี พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กที่ก่อเหตุจะถูกปรับ

3. ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการ และระบบกรรมสิทธิ์

พื้นดิน

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ จำนวน 306 ไร่ ในจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 475 ไร่ ทุกไร่มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดิน

ลักษณะการใช้ที่ดิน

1. ใช้เป็นที่พักอาศัย
2. ใช้เป็นพื้นที่พาณิชยกรรม
3. ใช้เป็นที่ตั้งสถานศึกษา
4. ใช้เป็นโบราณสถาน/วัด
5. ใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม

พื้นน้ำ

จะมีระบบชลประทาน ลำน้ำเหมือง ประปาหมู่บ้าน 211 หลังคาเรือน บ่อน้ำส่วนตัว 9 หลังคาเรือน บ่อบาดาล 75 หลังคาเรือน เพื่อใช้ในการเกษตรและอุปโภค/บริโภค

สภาพทางเศรษฐกิจ

■ การประกอบอาชีพ

- ภาคการเกษตร ได้แก่ การปลูกข้าว พริก ยาสูบ แตงกวา ถั่วฝักยาว ทำสวนลำไย มะม่วง เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
- นอกภาคการเกษตร ได้แก่ การรับจ้างทั่วไป การค้าขาย การประกอบธุรกิจส่วนตัว

5. สภาพปัญหาของชุมชน/สังคม

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ : จะประสบปัญหาด้านทุนการผลิตสูง แต่ราคาของผลผลิตตกต่ำ

ปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ปัญหาวัยรุ่น ทะเลาะวิวาท ยาเสพติด แต่งงานก่อนวัยอันควร
- ปัญหาวัฒนธรรมที่ดีงามถูกละเลย เด็กไม่ค่อยเคารพผู้ใหญ่ ก่อนข้างก้าวร้าว
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีผู้สานต่อ
- คนงานต่างด้าวย้ายถิ่นฐานมาอาศัยในหมู่บ้านมากขึ้นเรื่อย ๆ

ปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ในการกำจัดขยะของหมู่บ้าน จะนำมารวมกันและทำการเผา 211 หลังคาเรือน ฝัง 24 หลังคาเรือน และทำปุ๋ยหมักแค่ 1 หลังคาเรือน จึงทำให้เกิดหมอกควันขึ้น ทำให้เกิดผลเสียกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3.3 บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

1. สภาพพื้นที่

ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านแสนตอ เดิมเป็นดงป่าไม้ และดงหญ้า เป็นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ของคนทั่วไป ประมาณปี พ.ศ. 2481- 2482 ได้มีครอบครัว 3 ครอบครัว คือ พ่อน้อยคำ แม่หลวงอิน ศรียาบ พ่อหลวงก้อง แม่หลวงจัน ศรียาบ และ พ่อหลวงน้อย แม่หลวงขา ศรียาบ ทั้งหมดอาศัยอยู่บ้านป่าก้าง ทั้ง 3 ครอบครัวได้พากันมาแผ้วถางต้นไม้และหญ้าจับจองไว้เป็นที่ทำกิน ปลูกอ้อยเมือง และปลูกผักสวนครัวทำกิน เลี้ยงครอบครัว การเดินทางไปทำกินเป็นที่ยากลำบากนัก จึงได้พากันมาสร้างคูบพักแรมขึ้นมาคนละ 1 หลัง ลูกหลานเห็นเช่นนั้นจึงพากันมาจับจองแผ้วถาง ต้นไม้ลงเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินเป็นจำนวนมาก นับแสนต้น เกิดเป็นดงไม้ขึ้นมากมาย (เป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน) และเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ร่วมกัน แรกเริ่มมี 14 ครอบครัว ได้แก่

1. พ่อมา แม่ปิ่น คำพะยอม อพยพมาจาก บ้านฮ่องกอม่วง
2. พ่อคำ แม่สิงห์ มาทอง อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
3. พ่ออ้าย แม่ตีบ ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านหนองเหนียง
4. พ่อแก้ว แม่มอญ คำพะยอม อพยพมาจาก บ้านสันพระเจ้าแดง
5. พ่อสม แม่แวน ฟองแก้ว อพยพมาจาก บ้านสันพระเจ้าแดง
6. พ่อหนานสีมา แม่ฝัน ฟองแก้ว อพยพมาจาก บ้านปูลุย - ลำพูน
7. พ่อเครื่อง แม่แปง ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
8. พ่อจัน แม่นาง ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
9. พ่อทา แม่เงิน ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
10. พ่อแก้ว แม่ดา ใจมุข อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
11. พ่อดี แม่ป้อ วงค์คม อพยพมาจาก บ้านสันพระเจ้าแดง
12. พ่อชา แม่หวัน ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
13. พ่อน้อยตีบ แม่แสง วงค์คม อพยพมาจาก บ้านห้วยม่วง
14. พ่อน้อยด้อย แม่จุ่ม ปินดาเสน อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง

ทั้ง 14 ครอบครัวได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ร่วมกัน และได้ตั้งชื่อบ้านว่า บ้านใหม่แสนตอ ในระยะนั้น บ้านแสนตอ บ้านป่าก้าง และบ้านห้วยยาบ ทั้ง 3 หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 2 ตำบลห้วย

ยาบ การไปทำบุญวันพระก็ต้องเดินทางด้วยเท้าเปล่าไปที่ทำบุญที่วัดห้วยยาบ ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นที่ยากลำบากยิ่งนัก บ้างก็ไปทำบุญที่วัดสันพระเจ้าแดง บ้างก็ไปทำบุญที่วัดป่าตึง แล้วแต่ความสะดวกและศรัทธาของแต่ละคน

ปี พ.ศ. 2513 ทางคณะศรัทธาบ้านแสนตอ ได้พร้อมใจกันสร้างกุฏิชั่วคราวขึ้นมา พื้นปูด้วยฟาก ฝาไม้หอบป่า มุงด้วยคาไฟ และได้ไปกราบอาราธนานิมนต์ท่านพระครูเจ้าอุปแก้ว วัดป่าลาน มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก และได้โอนุมัติตั้งชื่อนามวัดว่า วัดศรีอุดม พอสร้างเสนาสนะขึ้นมาได้ไม่นานทางคณะสงฆ์ พระผู้ใหญ่ ก็ได้เปลี่ยนชื่อวัดขึ้นใหม่ มีนามชื่อว่า วัดศรีโดน (แสนตอ) จนถึงปัจจุบันในระยะนั้นได้มีพ่อหลวงชาว วงศ์ม อยู่บ้านป่าก้างเป็นผู้นำหมู่บ้านหมู่ที่ 2 ปกครองร่วมกัน 3 หมู่บ้าน พอมาถึงปี พ.ศ. 2530 บ้านแสนตอ และบ้านป่าก้าง ได้ขอแยกหมู่บ้านจากหมู่ที่ 2 มาเป็นหมู่ที่ 10 จนถึงปัจจุบัน

หมายเหตุ : ข้อมูลทั้งหมด ได้มาจากพ่อทอง ปัญญาวารินทร์

ประวัติวัดศรีโดน (แสนตอ)

เริ่มแรกวัดศรีโดนเป็นสถานที่วัดร้างมาก่อน มีก้อนอิฐอยู่สองสามก้อนที่เขาเขียนเป็นอักษรอะไรอ่านไม่ออก เทียบเคียงดูจากก้อนอิฐที่เป็นซากที่ก่อสร้าง โรงเรียนปริยัติธรรมข้างบ้านป่าก้างนั้นทางทรัพยากรธรณีพิสูจน์ดูแล้วว่ามีอายุ 700 กว่าปี ซึ่งสถานที่วัดร้างที่หลงเหลืออยู่ในเขตตำบลห้วยยาบมีหลายแห่งด้วยกัน ชาวบ้านจึงเรียกวัดร้างตามสถานที่ต่าง ๆ มีชื่อว่า กู่ เช่น กู่ปาม่วง กู่ปู่พา กู่สามไห กู่เสียว กู่ต่อมขอม กู่น้อย และกู่กำแปง อย่างที่วัดศรีโดนนี้ ซากกำแพงยังเหลืออยู่บ้าง ชาวบ้านจึงเรียกว่ากู่กำแปง (กำแพง) สืบถามผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านที่ยังมีชีวิตอยู่ว่าเกิดมาก็เห็นเป็นอย่างนี้มีต้นมะกอกใหญ่ ต้นมะปิ่น ต้นข่อย ต้นไม้แพง และอื่น ๆ ขึ้นหนาทึบ ไม่มีใครที่จะกล้าเข้าไปพลุกพล่าน และเชื่อกันว่า ภูตผี ปีศาจ สิงสถิตอยู่ ใครที่ขวนขวายอ่อนแอแปลกหน้าเข้าไปหรือเจอในละแวกนั้นต้องจับไข้หัวโกร๋นไปเลย

ต่อมาเมื่อชาวบ้านเห็นว่าเป็นป่าทึบ ไม่อยากปล่อยให้สภาพเช่นนั้นต่อไป จึงได้ไปนิมนต์ท่านครูบาขันแก้ว อุดตโม หรือเจ้าอธิการขันแก้ว อุดตโม เจ้าอาวาสวัดป่ายาง (สันพระเจ้าแดง) มาเป็นหัวหน้าเผ่าถางให้โล่งเตียนไปเลย จะได้ล้อมรั้วให้เป็นขอบเขต ใครประสงค์จะปลูกฝัง ผักไม้ใบหญ้าก็ได้ ให้เป็นสถานที่สาธารณะประจำหมู่บ้านแสนตอ เมื่อแผ้วถางเสร็จก็ได้ปรึกษาหารือร่วมกันซึ่งมีพ่อหนานศรีมา ฟองแก้ว เป็นหัวหน้า พร้อมด้วยลูกน้องของท่านคือ พ่อสม ฟองแก้ว พ่อดี พ่อเครื่อง ศรียาบ พ่อชา ศรียาบ พ่ออ้าย ศรียาบ และอีกหลายคน ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีอายุ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงร่วมกันคิดพัฒนา ในขณะที่พัฒนาก็คุยกันว่า เราจะสร้างเป็นวัดกัน พระครูบาขันแก้ว อุดตโม ทราบดังนั้น จึงว่า ถ้าสุเจ้าทั้งหลายในหมู่บ้านนี้มีความสามัคคีกันจริง ๆ ก็มาลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานกัน หนีน้าหลบหลักไม่ช่วยสร้างวัด ในเมื่องานปฏิบัติเข้ากรรมของพระสงค์ผ่านไประบ 7 วัน ก็ให้เริ่มสร้างสำนักสงฆ์ขึ้นมา ครูบาขันแก้ว ก็จะเดินทางไปเป็นประธานดำเนินการทุกวัน สร้างกุฏิไม้ชั่วคราว

ขึ้นมาหลังคามุงหญ้าคา ฝาไม้ขัดแตะ พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่สับเป็นแผ่น สร้างศาลามุงคาหลังเล็ก ๆ มีห้องน้ำชั่วคราวขึ้นมาจนพอที่จะเป็นที่พักสงฆ์ได้ แล้วนิมนต์พระอธิการอุปแก้ว จิตสาโร เจ้าอาวาสวัดป่าลานมาเป็นมาอยู่ที่วัดร้างเพื่อเป็นที่รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน ต่อมาท่านครูบาช้นแก้ว อุตตโม เจ้าคณะตำบลห้วยยาบขอลาออกจากตำแหน่งเจ้าคณะตำบล โดยจะให้พระอธิการอุปแก้ว เป็นเจ้าคณะตำบลแทน แต่ในทางพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคมว่าด้วยการปกครองคณะมีว่า พระภิกษุรูปใดจะเป็นเจ้าคณะตำบลต้องเป็นเจ้าอาวาสวัดใดวัดหนึ่งก่อนจึงจะแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลได้ สำนักสงฆ์วัดร้างยังไม่ได้ยกฐานะขึ้นเป็นหลักฐาน ฉะนั้น พระอธิการอุปแก้ว จิตสาโร จึงต้องกลับไปอยู่วัดป่าลานดังเดิม เมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปชาวบ้านก็เลิกล้มใจ ไม่มีกำลังใจ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็มีการนิมนต์พระมาจำพรรษาอยู่หลายรูป แต่ไม่นานก็ต้องกลับไปวัดเดิมของตน จนถึงปี พ.ศ. 2532 ชาวบ้านได้นิมนต์พระศรีวรรณ เขมจาโร ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านเสาหิน ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มาบวชจำพรรษาอยู่ที่วัดศรีชัยชุม ตำบลห้วยยาบ มาจำพรรษา ได้ก่อสร้างวิหารที่คงค้างให้แล้วเสร็จ และฉลองเมื่อปี พ.ศ. 2542 หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2544 ก็ได้สร้างกำแพงและศาลาบำเพ็ญบุญแทนหลังเก่าซึ่งชำรุดทรุดโทรมลงไป ได้ก่อสร้างขึ้นมาใหม่ กำแพงก่อด้วยศิลาแลงคอนกรีตถือปูน ศาลาก่อด้วยอิฐถือปูน โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กหลังคามุงด้วยกระเบื้องยังคงสร้างอยู่ในปัจจุบัน

หมายเหตุ : ข้อมูลจากพระครูวิมลเขมรัตน์ (เจ้าอาวาสวัดศรีโตน)

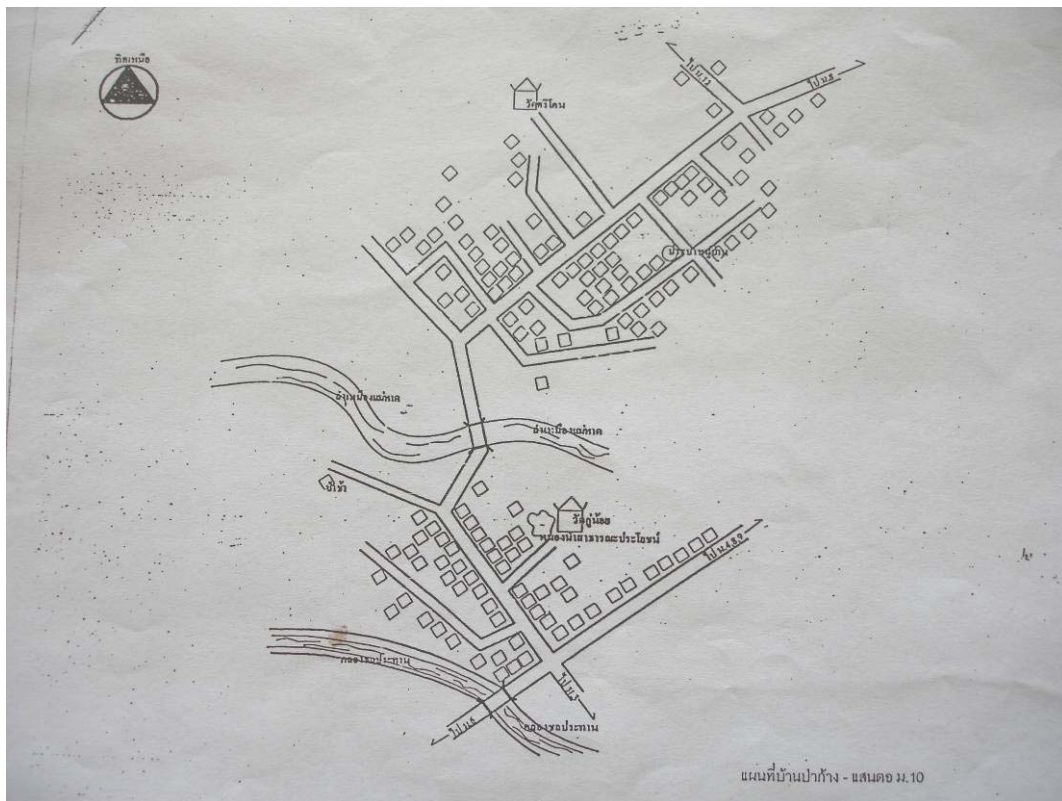
ที่ตั้ง - อาณาเขต

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้าน จังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านธิ ประมาณ 7 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง ประมาณ 20 นาที

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านห้วยไซใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านสันพระเจ้าแดง หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ บ้านห้วยไซใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

แผนที่บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 มีพื้นที่ทั้งหมด 1,562.5 ไร่ เป็นพื้นที่ราบที่มีดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์เป็นอย่างมาก

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากรและครัวเรือน

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10	มีครัวเรือนทั้งหมด	163	ครัวเรือน
	มีประชากรทั้งหมด	478	คน
	แยกเป็นชาย	240	คน
	แยกเป็นหญิง	238	คน

การคมนาคม/การสื่อสาร

- ถนน คสล. จำนวน 2 สาย
- ถนนลาดยาง จำนวน 2 สาย ระยะทาง 6 กิโลเมตร
- ถนนลูกรัง จำนวน 1 สาย ระยะทาง 3 กิโลเมตร
- สะพาน คสล จำนวน 1 แห่ง
- โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 1 เครื่อง
- ถนน คสม. จำนวน 2 สาย

- หอกระจายข่าว จำนวน 1 แห่ง

การศึกษา

กำลังศึกษาชั้น ประถมศึกษา	จำนวน	35	คน
กำลังศึกษาชั้น มัธยมศึกษา	จำนวน	14	คน
กำลังศึกษาชั้น มัธยมศึกษา	จำนวน	4	คน
กำลังศึกษาชั้น ปวช.	จำนวน	16	คน
กำลังศึกษาชั้น ปวศ.	จำนวน	3	คน
กำลังศึกษาปริญญาตรี	จำนวน	21	คน
กำลังศึกษาปริญญาโท	จำนวน	1	คน
กำลังศึกษานอกโรงเรียน	จำนวน	3	คน
จบชั้นประถมศึกษา	จำนวน	242	คน
จบชั้น ม.ศ.3 หรือ ม.3	จำนวน	25	คน
จบชั้น ม.ศ.6 หรือ ม.6	จำนวน	16	คน
จบ ปวช,ปวศ,ปวท.	จำนวน	34	คน
จบปริญญาตรี	จำนวน	17	คน
จบปริญญาโท	จำนวน	1	คน
จบการศึกษานอกโรงเรียน	จำนวน	2	คน

สาธารณสุข

- ศูนย์ สสมช. จำนวน 1 แห่ง
- กองทุนยาประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 แห่ง
- โรคที่มักเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ได้แก่
- โรคไข้หวัด - โรคตาแดง
- โรคท้องร่วง - โรคตาแดง

วัฒนธรรมและประเพณี

ประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น

- ประเพณีแห่ไม้ก้ำสลิ เป็นประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน โดยชาวบ้านจะร่วมกันแห่ไม้ก้ำสลิ เพื่อไปทำบุญที่วัดในวันสงกรานต์ ช่วงเดือนเมษายน ของทุกปี
- ประเพณีตานกฐิน เป็นการบริจาคเงินเพื่อทำบุญ นำเงินเข้าวัด จะทำกันในช่วงเดือน พฤศจิกายน ของทุกปี

- ประเพณีสืบทอดบ้าน เป็นประเพณีความเชื่อของหมู่บ้าน เพื่อทำบุญให้หมู่บ้านและคนในหมู่บ้านให้อยู่ดีมีสุข ส่วนใหญ่จะทำช่วงสงกรานต์ เดือนเมษายน ของทุกปี
- การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ชาวบ้านจะไปรดน้ำดำหัวญาติผู้ใหญ่ที่ตนนับถือ จะทำในช่วงสงกรานต์ เดือนเมษายน ของทุกปี
- ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุของกลุ่มเยาวชน เป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของเยาวชนเมื่อ ปี พ.ศ.2550 โดยกลุ่มเยาวชนได้แห่ขบวนกันไปรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน โดยจะทำการในช่วงสงกรานต์

การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

- พ่อหลวงทอง ปัญญาวารินทร์ เป็นบุคคลที่ชาวบ้านนับถือ รวบรวม ถ่ายทอดองค์ความรู้ และอนุรักษ์วัฒนธรรม/ประเพณีอันดีงามสู่รุ่นหลัง
- พ่อปิ่น เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการจักสาน/ตีมีด พร้า
- พ่อตา เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการรักษาผู้ถูกสุนัขกัด โดยใช้คาถา
- ลูกคำ ศรียาบ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการสานไม้กวาด ตะกร้า
- แม่แสงอิน วงศ์คม เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการทอผ้า ทำน้ำพริก น้ำบู

ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือ

ชาวบ้านในหมู่บ้านแสนตอ นับถือศาสนาพุทธ และ ยังมีความเชื่อในการนับถือผีบ้านผีเรือนกันอยู่ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน จำนวน 2 แห่ง ชื่อวัดศรีโตน และวัดกุ่มน้อย มีพระที่จำวัดอยู่ 1 รูป และเณร 2 รูป

การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ

บ้านแสนตอ มีรูปแบบการปกครองโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ควบคุมดูแลคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านร่วมกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต.จำนวน 2 คน และมีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน และสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านใช้วิธีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร ทำงานเป็นหมู่คณะ

3. ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการ และระบบกรรมสิทธิ์

พื้นดิน

การใช้ประโยชน์และความเหมาะสม

- เป็นพื้นที่พักอาศัย	จำนวน	125	ไร่
- เป็นพื้นที่เกษตรกรรม	จำนวน	711	ไร่
แยกเป็น นาข้าว	จำนวน	298	ไร่

สวนมะม่วง	จำนวน	40	ไร่
สวนลำไย	จำนวน	373	ไร่
<u>การถือครองที่ดิน กรรมสิทธิ์</u>			
- ที่ดินมีโฉนด	จำนวน	248	แปลง
- ที่ดิน นส.3	จำนวน	12	แปลง
- ที่ดินสาธารณประโยชน์	จำนวน	1	แปลง (32 ไร่ 24 ตรว.)

พืชน้ำ

แหล่งน้ำที่ใช้ในการบริโภค/อุปโภค

- น้ำประปาหมู่บ้าน	จำนวน	140	ครัวเรือน
- บ่อน้ำส่วนตัว	จำนวน	33	ครัวเรือน
- ชื่อน้ำบริโภค	จำนวน	119	ครัวเรือน
- สระน้ำส่วนตัว	จำนวน	2	แห่ง
- บ่อบาดาลส่วนตัว	จำนวน	2	บ่อ

แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร

- คลองชลประทาน	จำนวน	1	แห่ง
- บ่อบาดาล	จำนวน	4	แห่ง
- สระน้ำ	จำนวน	1	แห่ง
- ฝาย/ทำนบ/พังกั้นน้ำ	จำนวน	1	แห่ง
- หนอง บึง	จำนวน	2	แห่ง
- สระน้ำสาธารณะ	จำนวน	1	แห่ง
- สระน้ำส่วนตัว	จำนวน	2	แห่ง
- สาธารณะประโยชน์	จำนวน	1	แห่ง

4. สภาพปัญหาของชุมชน/สังคม

ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

- ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
- ราคาปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืช ขึ้นราคาทุก ๆ ปี
- ไม่มีอาชีพเสริม/รายได้น้อย
- ไม่มีการรวมกลุ่มกัน (เศรษฐกิจชุมชน)

ปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ปัญหายาเสพติด วัยรุ่นมั่วสุมกัน
- ปัญหาทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น

- คนในชุมชนไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน รวมตัวกันยาก
- ชาวชนรับค่านิยมจากภายนอกมา ทำให้ละทิ้งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในอดีต
- คนในชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (ต่างคนต่างทำ)

ปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- กลิ่นเหม็นของมูลสัตว์ที่ชาวบ้านเลี้ยง
- การจัดการขยะโดยไม่ถูกวิธี ทำให้อากาศเป็นพิษ

3.4 บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

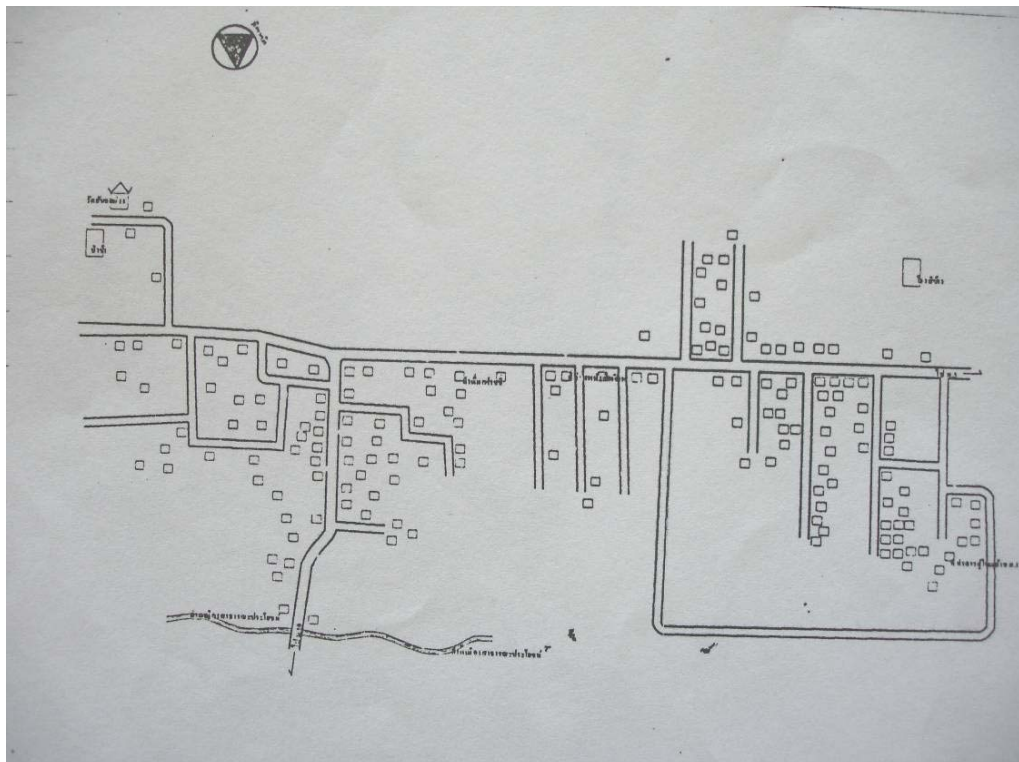
1. สภาพพื้นที่

ประวัติศาสตร์ชุมชน

สาเหตุที่ตั้งชื่อบ้านป่าหมอกเพราะว่า เมื่อก่อนพื้นที่นี้มีต้นหมอกมาก และมีหมอกมากในหน้าหนาวเลยตั้งเป็นชื่อ บ้านป่าหมอก (ปัจจุบันต้นหมอกยังมีอยู่ไม่กี่ต้นที่บ้านแม่อำเภอ) ครอบครัวที่ไม่อยู่ครอบครัวแรก คือ พ่อสิงห์ แม่เอ๋ย

เดิมทีหมู่ 12 แยกมาจากหมู่ 5 บ้านป่าตั้งสาเหตุการแยกก็มีอยู่หลายประการ เช่น ด้านการลงทุน กลุ่มเกษตรกรซึ่งเดิมทีอาจจะมีการระดมทุนที่ให้กับกลุ่มไม่เพียงพอจึงแยกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งเพื่อสิทธิประโยชน์ที่กว้างขวาง

แผนที่บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากร มีทั้งหมด 176 ครัวเรือน

เพศชาย 284 คน

เพศหญิง 281 คน

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

รูปแบบเดิม สร้างบ้านด้วยไม้ ร่วมกันสร้างมุงหลังคาด้วยหญ้าคา

รูปแบบใหม่ มีการจ้างงานมากขึ้นบ้านทำด้วยปูน

เส้นทางคมนาคม การติดต่อภายนอก

ใช้เส้นทางถนน คือ สาย ป่าแก้ง-สันกำแพงเชียงใหม่

การศึกษา

เดิม ไปเรียนที่ วัด ไม่มีโรงเรียนชาวบ้านช่วยกันสร้างไม่มีสมุด ดินสอ ใช้กระดานดำและ ชอล์ก

ปัจจุบัน มีโรงเรียน วัดป่าตึงห้วยยาบ

วัฒนธรรมประเพณี

- การแห่ไม้ค้ำดันโพธิ์
- ตานก๋วยสลากประจำปี
- สรงน้ำพระธาตุ
- ประเพณียี่เป็ง
- ประเพณีสืบชะตาหมู่บ้าน
- รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่

วิถีชีวิตความเป็นอยู่

- การกิน การอยู่ ของคนในชุมชน อดีตการดำเนินชีวิตไม่ลำบากเหมือนปัจจุบัน ทานอาหารได้ทุกอย่าง โดยไม่ต้องกลัวสารเคมี มีการปลูกผักไว้ริมรั้วแล้วก็นำเอามาเป็นอาหารได้ ปัจจุบัน ต้องไปหาซื้ออาหารกินตามห้างสรรพสินค้า เอาผักสดจากห้างสรรพสินค้า เพราะกลัวพิษพันธุ์ในไร้สารเคมี แม้แต่เจ้าของไร่ยังไม่กล้าเอามารับประทาน

- การประกอบอาชีพของคนในชุมชน อดีตคนส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ไม่มีการจ้างให้ทำนา ทำเองทุกอย่างใช้เวลาเป็นเดือน ๆ ชาวบ้านจะมาช่วยกัน (เอามือกัน) ปัจจุบันทำนาทำสวนน้อยลงหันไปประกอบอาชีพทางโรงงานอุตสาหกรรมกันมากขึ้น มีอาชีพที่หลากหลายขึ้น ทำให้มีทางเลือกเยอะ และเศรษฐกิจดีขึ้น

- การคมนาคมขนส่งของคนในชุมชน อดีตไปไหนมาไหนลำบาก ถนนลูกรัง ต้องเดินไปหรือขี่จักรยานไป การเกิดอุบัติเหตุทางถนนมีน้อย ปัจจุบัน มียานพาหนะในการเดินทาง ทำให้สะดวกขึ้น แต่ความปลอดภัยและอุบัติเหตุบนถนนเกิดขึ้นได้บ่อย

- ด้านสังคมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี/ความเชื่อ ปัจจุบันวันสำคัญทางศาสนาจะมีคนเฒ่าคนแก่มาทำบุญที่วัด ไม่ค่อยมีเด็กวัยรุ่น เข้ามาทำบุญที่วัดกันมากนัก เมื่อถึงวันเทศกาลต่าง ๆ ก็จะมีผู้ใหญ่หรือกลุ่มวัยรุ่นพาญาติไปเที่ยวในเมือง ในชุมชนก็ไม่ค่อยมีกิจกรรมกันมากนักเหมือนแต่ก่อน
- การเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่าง ๆ
 - o ภูมิศาสตร์ เปลี่ยนแปลงในเรื่องของถนน เพราะปัจจุบันมีการลาดยาง และมีเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ในด้านบ้านเรือนเมื่อก่อนใช้ไม้ในการสร้าง ปัจจุบันมีการนำปูนมาสร้าง เมื่อก่อนเป็นที่ราบสูงน้ำไม่ท่วมขัง ปัจจุบันถมที่ดินเป็นแห่ง ๆ ทำให้เกิดน้ำท่วมขัง
 - o เศรษฐกิจ เมื่อก่อนมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ปัจจุบันในชุมชนมีการเพิ่มราคาสินค้าตามราคาน้ำมัน ซื้ออะไรก็แพงหาเงินมาได้เยอะก็จ่ายเยอะ คนที่หาเงินได้น้อยก็ต้องมีการกู้หนี้ยืมสินมากขึ้น
 - o สังคม/วัฒนธรรม เด็กวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงตามสมัยเป็นวัยที่มีปัญหามากที่สุดในชุมชนไม่ว่าจะเป็นปัญหาทะเลาะวิวาท เที่ยวผับ ร้านอาหาร คาราโอเกะ
 - o สิ่งแวดล้อม มีมลพิษเยอะ เพราะในชุมชนมีการสร้างเตาต้มใบยาสูบซึ่งในเตาต้มจะใช้ถ่านลิกไนต์มันจะสะสมทีละน้อย ทำไร่ ทำสวน ก็มีการพ่นยาฆ่าแมลง และมีโรงงานอุตสาหกรรม
 - o ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ในอดีตเมื่อเกิดปัญหขึ้นในชุมชน หมู่บ้านจะช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาที่ร่วมกัน
 - o ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจักสาน ทำไม้กวาดทางมะพร้าว เมื่อก่อนมีคนตรีพื้นเมือง แต่ปัจจุบันไม่มีคนสืบทอดทำให้หายไป มีการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย

หมายเหตุ : ข้อมูลจาก พ่อมา ปินไชย และ แม่ฟอง ปวงแพร่

ศาสนา ความเชื่อ

ชุมชนนับถือศาสนาพุทธ โบราณสถาน วัดสันตมวงสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2538

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

เป็นแบบระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์

3. ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการ และระบบกรรมสิทธิ์

พื้นดิน

พื้นที่เกษตรกรรม 225 ไร่

พื้นที่ทำนา 133 ไร่

พื้นที่ทำสวน 58 ไร่

พื้นน้ำ มีแหล่งน้ำชลประทาน 1 แห่ง บ่อบาดาล 51 แห่ง

ประปาหมู่บ้านตอนนี้ยังเป็นของหมู่ 5 บ้านป่าตึง ส่วนของหมู่ 12 กำลังขุดเจาะ

จำนวนการใช้น้ำประปา 176 ครั้วเรือน

4. สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ

- ภาคการเกษตร - การทำนา - การทำฟาร์มโคนม
- ทำไร่ยาสูบ - การทำฟาร์มเห็ด
- ทำไร่พริก
- ทำสวนลำไย
- ทำสวนมะม่วง
- นอกภาคการเกษตร - การทำโรงงาน
- การเย็บผ้า

5. สภาพปัญหาของชุมชน/สังคม

ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ปัญหาในชุมชน คือ ความสามัคคีลดน้อยลง การทำกิจกรรมในหมู่บ้านให้ความร่วมมือลดน้อยลง
- แนวทางการแก้ไข คือ ให้ผู้นำหมู่บ้านสร้างความสามัคคีและประชาสัมพันธ์ในชุมชนให้ทั่วถึงเพื่อความกลมเกลียวในชุมชน
- ปัญหาเยาวชน คือ การคิดสิ่งเสียดสี การทะเลาะวิวาท เที่ยวกลางคืน มีแฟนก่อนวัยควร
- ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาน้ำเสียและมลภาวะเป็นพิษจากฟาร์มโคนม

ปัญหาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

- ปัญหาน้ำเสีย จากฟาร์มโคนมไม่มีทางออกไหลเวียนอยู่ในหมู่บ้าน เกิดกลิ่นเหม็น
- ปัญหาขยะ ส่วนมากชาวบ้านจะทำลายโดยการเผาทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ

บทที่ 4

การดำเนินงานวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กและเยาวชน แกนนำชุมชน และสมาชิกในชุมชน จำนวน 3 หมู่บ้าน

พื้นที่เป้าหมาย

- 1) บ้านป่าดิ่ง หมู่ที่ 5
- 2) บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10
- 3) บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12

ขอบเขตเนื้อหา

โครงการวิจัยครั้งนี้ มีคำถามหลัก คือ คำถามหลัก คือ แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างไร โดยมีประเด็นการวิจัย คือ

- 1) ปัญหากลุ่มเยาวชนในอดีต – ปัจจุบัน
- 2) สถานการณ์การดำเนินงานกลุ่มเยาวชนป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ
- 3) รูปแบบ/กระบวนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

ระยะเวลาการดำเนินงาน

ระยะที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2550 – 28 กุมภาพันธ์ 2551

ระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึง 31 ตุลาคม 2552

4.2 วิธีการดำเนินงานวิจัย

โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ชุมชนร่วมคิดร่วมทำ เพื่อทบทวนสถานการณ์เด็กและเยาวชนที่ผ่านมา อันนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการปัญหาเด็กและเยาวชนต่อไป

ทางโครงการวิจัย ประกอบด้วย คณะดำเนินวิจัยหลากหลาย คณะครู แกนนำชุมชน แกนนำเยาวชน ทั้ง 3 หมู่บ้าน ในระยะแรกเป็นการทบทวนสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน มีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจ เวทีการทบทวนสถานการณ์ในชุมชน การรวบรวมข้อมูลแต่ละชุมชน และการสรุปบทเรียน ส่วนในระยะที่ 2 นั้น เน้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของทีมวิจัยและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมของเยาวชนเป็นตัว

เคลื่อนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ และสรุปบทเรียนการเรียนรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมของเยาวชน และโครงการวิจัยที่ได้ดำเนินการมา ดังตารางแนบ

บทบาทหน้าที่นักวิจัย

การแบ่งบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ คือ

- นายพิทักษ์ จันตะตึง ทำหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการโครงการวิจัย
- มีเจ้าหน้าที่การเงิน ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการบริหารจัดการงบประมาณรายจ่ายในการทำกิจกรรมโครงการวิจัย
- มีการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานเป็น 3 ชุด เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบศึกษาและรวบรวมข้อมูลงานวิจัย ในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 หมู่บ้าน ดังนี้

บ้านป่าดิ่ง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ

1. นายสว่าง จันตะตึง (หัวหน้าชุด)
2. นายบุญทวน จันตะตึง
3. นายกองศรี ปัญโญใหญ่
4. นายคงเดช จันตะตึง
5. นายวิวัฒน์ ปัญโญแก้ว
6. นางสาวไพบทิพย์ จันตะตึง
7. นายวีระพงษ์ ปาลี
8. นายสมชาย จันตะตึง
9. นายอภิชัย จันตะตึง
10. นายพรชัย จันตะตึง
11. นายศรชัย ปัญโญแก้ว
12. นายสมโพธิ์ โสกันเกตุ
13. นายสวิง จันตะตึง

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ

1. นายสมจิตร ปินชัย (หัวหน้าชุด)
2. นายทวี ปาลี
3. นายถวิล ศรียาบ
4. นายถวิล วงศ์คม
5. นางศรีวรรณ แก้วรามุก
6. นายพิพัฒน์ ขัติใจวงศ์
7. นายยอดไผ่ เพียงอำมาตย์

8. นายเอกพงษ์ อิกำเนิด
9. น.ส.ศรัณทิพย์ ปัญโญแก้ว
10. น.ส.ดารณี ปิ่นแก้ว

บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ

1. นายจันทร์ดี กันทะวงศ์ (หัวหน้าชุด)
2. นายถวัลย์ ธรรมจันทร์
3. น.ส.พิมพ์นันท์ ทาเกิด
4. น.ส.พรพิมล สุยะใหญ่
5. น.ส.ไพลิน ปาลี
6. นายถาวร ปาลี
7. นายเอกพงษ์ วงศ์คม
8. น.ส.สลักจิต คำอิน
9. น.ส.นิตยา จันตะตึง
10. นายอัฐชัย จันตะตึง

นักวิจัยแต่ละชุดทำหน้าที่เป็นนักวิจัยหลักในพื้นที่แต่การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำเวทีทุกครั้ง นักวิจัยทุกคนจะมีส่วนร่วมช่วยกันทำงาน

หลังจากได้ข้อมูลในการจัดทำวิจัยแต่ละครั้ง ก็จะนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการดำเนินงาน และช่วยกันวิเคราะห์ร่วมกันในการประชุมทีมวิจัยทุกเดือน โดยมีที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำและเสนอแนะการดำเนินงานวิจัย คือ

- นายศรีนิล จันตะตึง รองนายก อบต.ห้วยยาบ
- นายมนัส วงศ์คม ผอ.โรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ
- นายลือชัย ชุ่มสวัสดิ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
- นายสวัสดิ์ คุณยศยิ่ง แกนนำชุมชนบ้านป่าตึง
- เจ้าอาวาสวัดป่าตึง ป่าหมอก และเสนอ

ตาราง สรุปกิจกรรมการวิจัย ในระยะที่ 1

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
1. เวทีประชุมวิจัยครั้งแรก	- ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย และหาแนวทางในการดำเนินการวิจัย - คู่มือทัศนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	- เพื่อสร้างความเข้าใจและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานวิจัยร่วมกัน	- นักวิจัยเกิดความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย - ได้แนวทางในการดำเนินงานวิจัย	20 พ.ค. 2550	ทีมวิจัย
2. เวทีสร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน/ชุมชน และรวบรวมข้อมูล	- จัดเวทีชาวบ้านในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน	- เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านและเยาวชนในชุมชนเกี่ยวกับโครงการวิจัย - ศึกษา รวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไป/สภาพปัญหาของชุมชน	- ชาวบ้านและเยาวชนในชุมชนเข้าใจในงานวิจัย - เกิดความร่วมมือและกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน - ได้ข้อมูลสภาพทั่วไปของหมู่บ้านเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป	- 9 มิ.ย. 2550 (ป่าหมอก) - 16 มิ.ย. 2550 (ป่าดิ่ง) - 23 มิ.ย. 2550(แสนตอ)	ชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน
3. ศึกษา รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	- เดินทางเพื่อไปศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	- เพื่อศึกษา และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานหมู่บ้าน	- ได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาใช้ประกอบในงานวิจัย	4 ก.ค. 2550	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
4. ประชุมทีมวิจัย	- ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วม หารือเป็นประจำทุกเดือน	- เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน กิจกรรมที่ผ่านมาและหา แนวทางในการทำงานต่อไป	- ได้ข้อมูลและแนวทางในการ ดำเนินกิจกรรมต่อไป	ทุกเดือน	ทีมวิจัย
5. ประชุมวางแผนลงพื้นที่ วิจัยเชิงลึก	- ประชุมเยาวชนเพื่อมอบหมาย ให้เป็นผู้ลงพื้นที่วิจัยเชิงลึกใน พื้นที่	- เพื่อประชุมวางแผนการลง พื้นที่วิจัยเชิงลึก - เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกทักษะ ความรู้ในการเก็บข้อมูล - เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนใน อดีต	- ได้แผนเพื่อลงพื้นที่วิจัยเชิง ลึก - เยาวชนมีทักษะความรู้ เพิ่มขึ้น - เยาวชนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของ คนในอดีตจากการสัมภาษณ์	15 ก.ย. 2550	เยาวชน
6. ประชุมเชิงปฏิบัติการ พื้นที่ ม.5 ป่าตึง	- ประชุมทีมวิจัย และให้ผู้รู้ ใน หมู่บ้านมาเล่าถึงวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของคนในอดีต โดยให้ นักวิจัยเป็นผู้ซักถาม	- เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมาและหาแนวทางการ ดำเนินงานต่อไป - เพื่อให้ให้นักวิจัยได้ฝึก และ สร้างการมีส่วนร่วมในการ ทำงานวิจัย	- ได้ข้อมูล และแนวทางใน การดำเนินกิจกรรมต่อไป - นักวิจัยมีทักษะในการคิด ประเด็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น	23 ก.ย. 2550	- ทีมวิจัย - ผู้รู้

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
7. ประชุมเชิงปฏิบัติการ พื้นที่ ม.12 ป่าหมอก	- ประชุมทีมวิจัย และให้ผู้รู้ ใน หมู่บ้านมาเล่าถึงวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของคนในอดีต โดยให้ นักวิจัยเป็นผู้ซักถาม	- เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมาและหาแนวทางการ ดำเนินงานต่อไป - เพื่อให้ให้นักวิจัยได้ฝึก และ สร้างการมีส่วนร่วมในการ ทำงานวิจัย	- ได้ข้อมูล และแนวทางใน การดำเนินกิจกรรมต่อไป - นักวิจัยมีทักษะในการดึง ประเด็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น	6 ต.ค. 2550	- ทีมวิจัย - ผู้รู้
7. ประชุมเชิงปฏิบัติการ พื้นที่ ม.10 แสนตอ	- ประชุมทีมวิจัย และให้ผู้รู้ ใน หมู่บ้านมาเล่าถึงวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของคนในอดีต โดยให้ นักวิจัยเป็นผู้ซักถาม	- เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมาและหาแนวทางการ ดำเนินงานต่อไป - เพื่อให้ให้นักวิจัยได้ฝึก และ สร้างการมีส่วนร่วมในการ ทำงานวิจัย	- ได้ข้อมูล และแนวทางใน การดำเนินกิจกรรมต่อไป - นักวิจัยมีทักษะในการดึง ประเด็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น	13 ต.ค. 2550	- ทีมวิจัย - ผู้รู้
8. เวทีสรุปบทเรียน งานวิจัย	- ประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปผลการ ดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1	- เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน การวิจัยในระยะที่ 1 - เพื่อวางแผนแนวทางในการ ดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2	- ได้ภาพรวมของงานวิจัยที่ ดำเนินการมาในระยะที่ 1 - ได้แผนการปฏิบัติงานในการ วิจัยระยะที่ 2		ทีมวิจัย

ตาราง สรุปกิจกรรมการวิจัย ในระยะที่ 2-3

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
1. ประชุมทีมวิจัย	- ประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการวิจัยในระยะแรก และร่วมกันหาแนวทางในการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 - 3	- เพื่อ ทบทวน / สรุปบทเรียนการดำเนินงานทุกระยะ - เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	- เกิดความเข้าใจร่วมกันในทีมวิจัย - ทราบผลการดำเนินที่ผ่าน มา ปัญหา อุปสรรคในการทำงาน	1 เดือน/ครั้ง	- ทีมวิจัย - ที่ปรึกษา และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. การทบทวนการทำงานที่ผ่าน มาของกลุ่มทั้ง 3 หมู่บ้าน ประเด็น ● ทูตที่มี - ความรู้/ทักษะ เครือข่าย ● วิธีการทำงาน -คิดโครงการ หาหมู่บ้านเงิน การแบ่งเวลา ฯลฯ ● วิธีคิดเรื่องการทำงาน	- จัดเวทีประชุมเพื่อทบทวนการทำงานที่ผ่าน มา และร่วมกันออกแบบสอบถาม - ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยให้นักวิจัยและเยาวชนกรอกข้อมูล และใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากแกนนำชุมชน ชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามประเด็นต่าง ๆ	- เพื่อ ทบทวน / ถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่าน มา อันนำไปสู่การเรียนรู้กระบวนการถอดบทเรียนให้กับเด็กและเยาวชน	- ได้เนื้อหาการทำงานที่ผ่าน มาของกลุ่ม - เด็กและเยาวชนได้ฝึกทักษะในการถอดบทเรียน ทั้งของตนเองและกลุ่ม	ก.ย. 52	นักวิจัย เยาวชน ชาวบ้าน ผู้นำ ผู้อาวุโส และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
- ทำอะไรอยู่ ทำไปทำไม • วิธีดึงใจกัน - เดิมพลังกัน เข้าใจกัน ช่วยกัน • วิธีหนุนของผู้ใหญ่ที่ผ่านมา • ข้อดี – ข้อจำกัด จากการหนุนเสริมและผลของการหนุนเสริม					
3.การศึกษาดูงานกลุ่ม/ชุมชนที่เข้มแข็งในการทำงานด้านเด็กและเยาวชน	ให้นักวิจัยและเยาวชนไปศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับกลุ่ม/ชุมชนที่เข้มแข็งและทำงานด้านเด็กและเยาวชน	- เพื่อศึกษาแลกเปลี่ยนบทเรียนการทำงานกลุ่ม/ชุมชนอื่น ๆ	- ได้บทเรียนประสบการณ์จากกลุ่ม/ชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการทำงานด้านเด็กและเยาวชน - ได้แนวทางนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง	ก.ย. 52	ตัว แทน เยาวชน ชุมชน ทีมวิจัย

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
4. เวทีหาแนวทางการดำเนินกิจกรรมของเยาวชนทั้ง 3 หมู่บ้าน (การฟื้นฟูแนวคิดกลุ่มหนุ่มสาวกลับมาปรับใช้ชุมชน)	ประชุมกลุ่มเยาวชนทั้ง 3 หมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน	- เพื่อหาแนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน - เพื่อสร้างพันธสัญญาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เด็กและเยาวชนร่วมกัน	- ได้แนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน - พัฒนาเครือข่ายเยาวชนระหว่างชุมชน / เกิดโครงสร้างการทำงานเยาวชนทั้ง 3 ชุมชน - เกิดพันธสัญญาร่วมกัน เช่น การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น (การรดน้ำคำหัว การช่วยงานชุมชน ช่วยงานศพ)	ต.ค. 52	ทีมวิจัย และกลุ่มเยาวชน
5 การดำเนินกิจกรรม/โครงการกลุ่มเยาวชน - เวทีสานสัมพันธ์วันแม่ - โครงการสร้างบ้านนามเมืองทำความดีเพื่อแผ่นดิน	- ประชุมหารือในการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มเยาวชน - แบ่งบทบาทหน้าที่ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ - ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่	- เพื่อให้เยาวชนได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน - เพื่อเพิ่มทักษะและพัฒนาศักยภาพของเยาวชน - เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคมและชุมชนของตน	- เยาวชนได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมและชุมชนของตน - เยาวชนเกิดการพัฒนาทักษะและศักยภาพของตนเองและกลุ่มเยาวชนให้	ทำ ๑ ๐ ๒ ๑ ๕ ๕ ต่อเนื่อง	- เยาวชน - แกนนำ - ชาวบ้าน - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
- โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ - ประเพณีรดน้ำดำหัว - สร้างห้องสมุดชุมชน - ชมรมดนตรีสากล - จัดทำอุปกรณ์ออกกำลังกาย - ถ่ายพัฒนาศักยภาพกลุ่ม - ทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา - โครงการแบ่งปันน้ำใจมอบให้อุ่นใจ - ช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน ฯลฯ	กำหนดไว้ร่วมกัน		ดีขึ้น เข้มแข็งขึ้น		

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
6. การนำเสนอข้อมูลสู่ชุมชน	จัดเวทีนำเสนอข้อมูลการดำเนินการโครงการวิจัย ให้ชุมชน และหน่วยงานภายนอกได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น	- เพื่อนำเสนอข้อมูลการดำเนินโครงการสู่ชุมชน - เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน - เพื่อขยายเครือข่ายความร่วมมือ รู้ สู้ ชุม ชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	- ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น - ได้แนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น - ได้เครือข่ายความร่วมมือมากยิ่งขึ้น	ต.ค. 52	แกนนำชุมชน ทีมวิจัย ที่ปรึกษา ตัวแทน หน่วยงาน/องค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้อง
7. การเชื่อมโยงกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง	ติดต่อประสานงาน เชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้การสนับสนุนในการทำงานด้านเด็กและเยาวชน	- เพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานองค์กรทั้งในและนอกพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านเด็กและเยาวชน	- สร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือการทำงานร่วมกัน		หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง
8. การพัฒนาทักษะทีมวิจัย (แลกเปลี่ยนกับโครงการวิจัยอื่นๆ และการอบรมที่ทางสถาบันฯ จัดขึ้น)	เข้าร่วมในเวทีต่างๆ ที่ทางสถาบันวิจัยและหน่วยงานอื่นได้จัดขึ้น ในการอบรมแลกเปลี่ยนระหว่างกัน	- เพื่อพัฒนาทักษะทีมวิจัยให้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น	- ทีมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น		ทีมวิจัยและเยาวชน

กิจกรรม	กระบวนการ/วิธีการ	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
9. สรุ ป บ ท เรี ย น โครงการวิจัย	จัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน โครงการวิจัยที่เกิดขึ้น	- เพื่อสรุปบทเรียนการ ดำเนินโครงการวิจัย	- บทเรียนการดำเนิน โครงการ - เติมเต็มข้อมูล และ ตรวจสอบความถูกต้อง ของข้อมูลขึ้น	ต.ค. 52	-แกนนำ ทีม วิจัยหน่วยงาน แ ล ะ ผู้ ที่ เกี่ยวข้อง
10.จัดทำรายงานฉบับ สมบูรณ์	รวบรวมข้อมูลจัดทำรายงานวิจัย	เพื่ อ ส รุ ป บ ท เรี ย น โครงการวิจัย	รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	ต.ค. 52	ทีมวิจัย

4.3 สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม

กิจกรรมระยะที่ 1

สรุปกิจกรรมประจำเดือน พฤษภาคม 2550

■ การประชุมทีมวิจัย

วันที่ 20 พฤษภาคม 2550 เวลา 09.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดป่าดึ่งห้วยยาบ เป็นการประชุมทำความเข้าใจทีมวิจัยครั้งที่ 1 เพื่อสร้างความเข้าใจและกำหนดแนวทางการดำเนินงานการทำวิจัยร่วมกัน การประชุมเริ่มจากการชี้แจงความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงาน และการบริหารจัดการด้านการเงินโครงการ เพื่อให้ นักวิจัยมีความเข้าใจโครงการวิจัยร่วมกัน จากนั้นเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ได้ชี้แจงความเป็นมาของสถาบันวิจัยหรือภูษชัย การดำเนินงานของสถาบันวิจัยหรือภูษชัย เพิ่มเติมบทบาททีมวิจัย และยกตัวอย่างพื้นที่วิจัยอื่น ๆ เพื่อให้ทีมวิจัยเข้าใจและเห็นแนวทางการในดำเนินงานวิจัยมากขึ้น โดยคู่มือที่ส่งเพื่อเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและชุมชนที่เคยดำเนินกิจกรรมมา เช่น โครงการสืบทอดคนของกับกระบวนการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม โครงการแก้ไขปัญหานี้สินแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตำบลประดู่ป่า โครงการผักพื้นบ้านอาหารพื้นเมืองสู่กระบวนการเรียนรู้ ตำบลต้นธง การอบรมพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย การเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ การต่อยอดยกระดับการพัฒนาศักยภาพชุมชน เป็นต้น

นำเสนอปัญหาที่พบบ่อยในการทำงานวิจัย คือ 1) การบันทึกกิจกรรมทุกกิจกรรม 2) การเขียนรายงานวิจัย ทั้งรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ 3) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของโครงการ และ 4) การบริหารจัดการโครงการวิจัย โดยเฉพาะการจัดการด้านการเงิน/บัญชีโครงการ จากนั้นทางโครงการวิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินงานในช่วงแรก ซึ่งเป็นเวทีทำความเข้าใจและเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน(ทั้งสภาพทั่วไป ประวัติชุมชน ปัญหา/สถานการณ์ชุมชน/เยาวชน) โดยมีแผนกิจกรรมจัดเวทีสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนแต่ละชุมชนในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน พร้อมชี้แจงกิจกรรมการจัดเวทีแต่ละชุมชน สามารถนัดหมายวันได้ดังนี้

- บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 วันที่ 9 มิถุนายน 2550 ณ วัดสันต้นม่วง
 - บ้านป่าดึ่ง หมู่ที่ 5 วันที่ 16 มิถุนายน 2550 ณ โรงเรียนวัดป่าดึ่ง
 - บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 วันที่ 23 มิถุนายน 2550 ณ วัดแสนตอ
 - สรุปกิจกรรม วันที่ 30 มิถุนายน 2550
 - กีฬาห้วยวัดงานวิจัย วันที่ 26 พฤษภาคม 2550 ณ อบต.น้ำดิบ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
- และหารือในการจัดการงบประมาณในการดำเนินงานวิจัย

ข้อสังเกตจากเวที เนื่องจากการเป็นการประชุมครั้งแรก การจัดเตรียมงาน ยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานยังไม่ชัดเจน ทำให้การดำเนินกิจกรรมค่อนข้างติดขัด ผู้เข้าร่วมการประชุมยังไม่ค่อยเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร

จากการที่ได้มีการประชุม ทำให้เกิดเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของทีมวิจัยขึ้นในชุมชน เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชนจากเมื่อก่อนที่ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควรและความคิดเห็นส่วนใหญ่จะมาจากผู้ที่เป็นแกนนำเท่านั้น

■ กิจกรรมกีฬาห้วยผาวิทยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

วันที่ 26 พฤษภาคม 2550 เวลา 09.00 น. ณ อบต.น้ำดิบ อ.ป่าซาง จ.ลำพูน กิจกรรมนี้จัดทำขึ้นโดยสถาบันวิจัยหริภุญชัย ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน โดยจัดงานมหกรรมห้วยผาวิทยท้องถิ่นห้วยผา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโครงการวิจัย การแลกเปลี่ยนความรู้แต่ละพื้นที่อันจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีของเครือข่ายห้วยผาวิทยที่แน่นแฟ้นต่อไป โดยมีนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากจังหวัดลำพูน และพื้นที่ใกล้เคียงเข้าร่วมจำนวน 350 คน

เริ่มจากการลงทะเบียนผู้เข้าร่วมซึ่งมีการแจกเมล็ดพันธุ์พืชที่ระลึกจากสถาบันวิจัย จากนั้นพิธีเปิด การกล่าวรายงานโดย อาจารย์สุรศักดิ์ อินแถลง หัวหน้าโครงการวิจัยฯ บ้านน้ำดิบ และเจ้าภาพสถานที่ ประธานเปิดโดยรองนายก อบต.น้ำดิบ จากนั้นได้มีการแสดงดนตรีพื้นเมือง การฟ้อนยอ (บ้านประตูป่า) ฟ้อนเจิง (บ้านหนองหลัก) ฟ้อนเล็บ (บ้านเหล่าฯ) การแสดงดนตรีพื้นเมืองของ บ้านเหล่าฯ บ้านน้ำดิบ

การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านซึ่งจะแยกประเภท ชาย – หญิง ผู้สูงอายุเข้าร่วมแข่งขันในแต่ละสี่โดยจะมีตัวแทนจาก สี่ส้ม สี่แดง สี่เขียว และสี่ฟ้าเข้าร่วมแข่งขันกันอย่างสนุกสนาน เช่น การปิดตาตีปับ การแข่งเตะปับ แก้อีคนตรี แข่งเป่าลูกโป่ง เหยียบลูกโป่ง เป็นต้น

ภายในงานมีการจัดแสดงซุ้มนิทรรศการ โครงการวิจัย เช่น ทางบ้านแม่ต๋นได้นำพืชผลผลิตทางการเกษตรมาจัดโชว์และนำมาทำอาหารเป็นออเดิร์ฟก่อนมื้อเที่ยงแก่ผู้เข้าร่วมซึ่งได้รับความสนใจมากโดยเฉพาะน้ำจิ้มที่คนชิมติดใจจนต้องไปถามสูตรการทำน้ำจิ้ม มีการนำเอา ผลผลิตจากการทำโครงการวิจัยมาจัดแสดงโชว์และจำหน่าย บางโครงการก็มาจัดแสดงโชว์อย่างเดียว ในวันนั้นอากาศค่อนข้างจะร้อนแต่ในงานมีไอศกรีม แจกถ้วย แจกให้ผู้เข้าร่วมได้รับประทานแก้กระหาย คลายร้อนไปตามๆ กัน จากนั้นทุกคนรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันแลกเปลี่ยนแบ่งปันอาหารซึ่งกันและกัน และได้มีการประกวดรสชาติอาหารอร่อย โดย อาจารย์บุญพลิน ยาวิชัย เป็นวิทยากร ผู้ซึ่งมีมุขการมอันแพรวพราวช่วยสร้างบรรยากาศเสียงหัวเราะได้ตลอดงาน

ช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมกีฬาพื้นบ้านภาคสนาม เช่น วิ่งสามขา ชี้นำส่งเมือง วิ่งกระสอบ สะกิบกชั๊กเคะเยอ การแข่งเปตอง เป็นต้น จากนั้นทุกคนมาร่วมกันอีกครั้งในเวทีเพื่อรับของรางวัลในกีฬาแต่ละประเภท และผู้สูงอายุเจ้าภาพสถานที่ พ่อหนานบุญชม น้อยสะบั้ง ได้กล่าวปิดงาน

จากการเข้าร่วมกิจกรรม นักวิจัยได้ทราบถึงกิจกรรมของโครงการวิจัยแต่ละพื้นที่ในจังหวัด ลำพูนจากนิทรรศการและ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสนุกสนาน และเกิดความสัมพันธ์อันดีกันระหว่างนักวิจัยแต่ละพื้นที่ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมได้เป็นอย่างดี นักวิจัยมีความกล้าแสดงออก และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น เกิดการวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกัน (แบ่งงานกันทำ) จากเดิมไม่ค่อยกล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร

ข้อสังเกต กีฬาพื้นบ้านที่จัดขึ้น สามารถสร้างความสัมพันธ์กับนักวิจัยแต่ละพื้นที่ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นกีฬาที่ทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกคน แต่ในเวทีน่าจะมีกระบวนการแลกเปลี่ยนรู้ร่วมกันระหว่างโครงการวิจัยให้มากกว่านี้ รวมทั้งระยะทางในการเดินทางค่อนข้างไกล ทำให้มีปัญหาสำหรับพื้นที่ ที่อยู่ไกล

สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ ทีมวิจัยจะเห็นแนวทาง วิธีการทำงานของพื้นที่อื่นที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานโครงการวิจัยของตนต่อไป และนำกระบวนการในการจัดกิจกรรมวันนั้นไปปรับใช้ในการทำงานกับพื้นที่ของตนต่อไป

สรุปกิจกรรม ประจำเดือน มิถุนายน 2550

■ เวทีสร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน/ชุมชน และรวบรวมข้อมูล

1) บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12

วันที่ 9 มิถุนายน 2550 เวลา 09.00 น. ได้จัดเวทีสร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน/ชุมชน ณ วัดสันต้นม่วง บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 ตามแผนกำหนดการที่ทีมวิจัยได้วางแผนร่วมกัน ในเวทีนั้นมีผู้สนใจเข้าร่วมประชุมทั้งชาวบ้านและเยาวชนเป็นจำนวนมาก จนล้นศาลาการเปรียญ เป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง เมื่อทุกคนมาจนพร้อมแล้ว คุณพิทักษ์ จันตะตึง (หัวหน้าโครงการ) ได้ชี้แจงถึงความเป็นมาและสาเหตุที่ต้องลุกขึ้นมาช่วยกันจัดการกับปัญหา และร่วมกันทำโครงการวิจัยฯ พร้อมทั้งชี้แจงถึงรายละเอียดโครงการวิจัยฯ จากนั้นจึงมีการแบ่งกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกัน โดยแบ่งกลุ่มเด็กและผู้ใหญ่แยกออกจากกัน ให้นักวิจัยแยกกันเข้าไปคอยเป็นคุณบันทึกและคุณอำนวยในกลุ่ม เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลในประเด็น สภาพบริบทของชุมชน ปัญหาสถานการณ์กลุ่มเด็กและเยาวชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน ว่ามีการพัฒนาการหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

จากการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นร่วมกันทำให้ทราบถึงประวัติของชุมชนบ้านป่าหมอก ว่าสาเหตุที่ตั้งชื่อหมู่บ้านป่าหมอกก็เพราะว่า เมื่อก่อนพื้นที่นี้มีต้นขมอกมาก (ปัจจุบันต้นขมอกยังมีอยู่ไม่กี่ปื้นที่บ้านแม่อาไล) และมีหมอกควันปกคลุมมากในฤดูหนาว ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านป่าหมอก โดยครอบครัวที่มาตั้งถิ่นฐานครอบครัวแรก คือ พ่อสิงห์ แม่เอ๊ย การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในสมัยก่อนสร้างบ้านด้วยไม้ ชาวบ้านจะร่วมกันสร้างมุงหลังคาด้วยหญ้าคา มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ปัจจุบันบ้านส่วนใหญ่จะทำด้วยปูน และต้องมีการจ้างคนมาก่อสร้าง มีความเป็นอยู่แบบต่างคนต่างอยู่

บ้านป่าหมอกมีวัฒนธรรม/ประเพณีของชุมชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ อาทิเช่น การแห่ไม้ก้ำสลิ ตานก้วยสลากประจำปี สรงน้ำพระธาตุ ประเพณีอี่เป็ง ประเพณีสืบชะตาหมู่บ้าน และรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

- ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านป่าหมอก

- ปัญหาความสามัคคีในชุมชนลดน้อยลง ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกันเหมือนเช่นเมื่อก่อน
- ปัญหาเยาวชน คือ การติดสิ่งเสพติด การทะเลาะวิวาท เที่ยวกลางคืน และมีแฟนก่อนวัยอันควร
- ปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มโคนม ไม่มีทางออกไหลเวียนทำให้เกิดกลิ่นเหม็น
- ปัญหาขยะ ส่วนมากชาวบ้านมักทำลายโดยการเผา ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ

หลังจากได้ข้อมูลส่วนหนึ่งจากการระดมความคิดเห็นร่วมกัน ผอ.มนัส วงศ์คม ได้สรุปผลกาทำกิจกรรม และเน้นย้ำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนของตน เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักร่วมกัน

เวทีนี้ ถือเป็นบททดสอบแรกของทีมวิจัย เพราะเป็นเวทีแรกที่ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่จริง ๆ นักวิจัยยังไม่ค่อยเข้าถึงกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม และจิตสาธารณะในการทำงานร่วมกันเท่าที่ควร (มือใหม่หัดขับ) ถ้าได้รับการฝึกฝนและพาไปแลกเปลี่ยนและทำงานร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อให้เข้าใจหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่แท้จริง คงสามารถทำงานวิจัยได้ดีแน่

แม้ว่างานวิจัยจะเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนชุมชนบ้านป่าหมอก แต่ก็ได้รับความสนใจจากคนในชุมชน ชาวบ้านเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการได้พูดคุยกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ทำให้เด็กเกิดความสนใจในสังคมอดีต และรากเหง้าของตน ซึ่งไม่เคยรับรู้มาก่อน และชาวบ้านยังให้ความสนใจในกระบวนการคิดแบบมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน เพราะที่ผ่านมาจะไม่สนใจและแก้ไขปัญหาค้นเคียวมาตลอด

2) บ้านป่าดิ่ง หมู่ที่ 5

วันที่ 16 มิถุนายน 2550 เวลา 09.00 น. ณ หอประชุมโรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ ได้มีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน/ชุมชน และรวบรวมข้อมูลบ้านป่าดิ่ง ซึ่งเป็นเวทีที่สองตามแผนกำหนดการที่ทีมวิจัยได้วางแผนร่วมกัน เวทีนี้แตกต่างกับเวทีครั้งแรกที่วัดสันต้นม่วงอย่างสิ้นเชิง เพราะมีผู้สนใจเข้าร่วมประชุมน้อยมาก ประมาณ 20 คนได้ ส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุ ทีมวิจัยจึงประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูล เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมน้อย จึงไม่สามารถใช้กระบวนการกลุ่มย่อยในการระดมความคิดได้ จึงปรับกระบวนการโดยการให้การคุยกันในกลุ่มใหญ่ โดยให้ทีมวิจัยพยายามชวนคุย ดึงข้อมูลในประเด็น สภาพบริบทของชุมชน ปัญหาสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการคุยกันในกลุ่มใหญ่ ทำให้ทราบถึงประวัติชุมชนของบ้านป่าตึง ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก พ่อหนานแสง ปัญญาใหญ่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเป็นผู้ที่มีความรู้ ได้รวบรวมข้อมูลหมู่บ้านไว้ เล่าให้ฟังว่า “ บ้านป่าตึงแต่เดิมเคยเป็นป่าดงต้นไม้ขนาดใหญ่มากมายมีป่าหญาคาหนาทึบ เช่น ไม้สัก ไม้เหียง ไม้ยาง ไม้ติง (ชื่อบ้าน) มีผู้เฒ่า 4 คน มาจากบ้านบวกล้าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ มาสร้างฮ้างเลี้ยววัวโดยแบ่งกันอยู่ 4 จุด จุดที่หนึ่ง อยู่ทางทิศเหนือ คนดูแลคือ ลุงจันทร์ จุดที่สองอยู่ระหว่างกลาง คนดูแลคือ ลุงตะ จุดที่สาม คือ ลุงติง จุดที่สี่ คือ นายแสง ทั้ง 4 คนได้มาจัดตั้งหมู่บ้านตั้งชื่อว่าบ้านดงอู ต่อมาทางราชการได้จัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการจึงเปลี่ยนชื่อเป็น บ้านป่าตึง ตามต้นไม้ติง และตั้งนามสกุลตามชื่อของบุคคลที่บุกเบิกทั้ง 4 ท่านว่า จันตะติง และแสงติง จนถึงปัจจุบัน บ้านป่าตึง แต่ก่อนเป็นบ้านที่แห้งแล้ง ทำการเกษตร ทำนา ทำสวน ไม่ค่อยได้ผล เวลาไม่มีการทำนา ชาวบ้านหลายครัวต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น เช่น อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ อ.แม่จัน จ.เชียงราย ต่อมาได้มีพระเณรในวัดป่าตึงได้ขุดคุ้ยเก่าได้ขุดพบพระบรมธาตุตลับหนึ่ง โดยในตลับมี 7 เม็ดนำมาแบ่งกัน แต่พอรุ่งเช้าเม็ดพระธาตุได้มารวมกันอยู่ในตลับเดิม พ่อน้อยแก้วจึงนำเอามาให้พ่อหนานเหมย นำพระธาตุมาบรรจุในเจดีย์หลังวัด ตั้งแต่นั้นมา ชาวบ้านได้ทำพิธีสงฆ์พระธาตุวันเดือนแปดเหนือแรม 15 ค่ำ ของทุกปี จึงทำให้ดินน้ำอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงได้ทำการเกษตรกันตลอดทั้งปีจนถึงปัจจุบัน “

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน **รูปแบบเดิม** เสาของบ้านจะทำมาจากไม้ไผ่สีสุก หลังคามุงด้วยหญ้าคา ฝาบ้านทำจากใบตองตึง การสร้างจะช่วยกันลงมือลงแรงในการสร้าง จากนั้นจะมีการเลี้ยงตอบแทนจากเจ้าของบ้าน **รูปแบบใหม่** ลักษณะสภาพบ้านเรือนมีความคงทน หลังคามุงด้วยกระเบื้องเป็นส่วนใหญ่ บ้านแต่ละหลังจะมีส้วมซึม ตัวบ้านสร้างจากไม้เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเป็นชั้นเดียวได้ถุนสูง โดยใช้ได้ถุนบ้านเป็นที่เก็บของซึ่งเป็นของใช้จากการเกษตรและของใช้จากครัวเรือน ซึ่งแต่ละบ้านจะมีการจัดเก็บของใช้ต่าง ๆ ไม่เป็นระเบียบ บางบ้านมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ได้ถุนบ้าน เช่น เป็ด ไก่ เป็นต้น บางบ้านมีการเลี้ยงวัว เลี้ยงหมู ไว้บริเวณบ้าน โดยไม่มีการแยกออกจากตัวบ้านอย่างชัดเจน ระยะห่างจากตัวบ้านแต่ละหลังส่วนใหญ่จะติดกัน ไม่มีการแบ่งอาณาเขตอย่างชัดเจน บริเวณที่ว่างแต่ละหลังจะมีการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอก ไม้ประดับ

- วัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงรักษาไว้หรืออนุรักษ์ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่
 - ประเพณีสงฆ์พระธาตุ จัดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน
 - ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ จัดขึ้นช่วงเดือนเมษายน
 - ประเพณีปอยหลวง
 - ประเพณียี่เป็ง จัดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน
 - ประเพณีตานก๋วยสลาก
- วัฒนธรรมและประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปหรือขาดการสืบทอด
 - การลงแขกเกี่ยวข้าว หรือทำงานอื่น ๆ

- การใช้แรงงานจากสัตว์
- การรวมกลุ่มกันทำงานของกลุ่มหนุ่มสาว
- พิธีการเสียผี หนุ่มที่ถูกเนื้อต้องตัวสาวจะต้องเสียเงินจำนวน 12 บาท (ถ้าฝ่ายหญิงไม่รับ การแต่งงาน) และ 6 บาท (ถ้าฝ่ายหญิงรับการแต่งงาน)

คนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน เจ้าอาวาสวัดคนแรก คือครูบาคำ ถัดมาคือครูบาแก้ว และคนปัจจุบัน คือ พระอธิการบรรจง จิตปัญโญ

ปัจจุบันยังมีความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผี จะมีพิธีที่เรียกว่า “พ่อนผีมด” ในทุก ๆ ปี ซึ่งจะมีคนทรงเจ้ามารวมตัวกันที่บ้านของคนทรงเจ้าที่เป็นเจ้าภาพ จะสลับหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ ในพิธีจะมีการร้องรำทำเพลง พ่อนรำกัน เจ้าทรงจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเดิม บ้างก็มีอาการเหมือนเด็ก บ้างก็เหมือนคนสูงอายุ น้ำเสียงก็จะเปลี่ยนไป ผู้ที่สนใจก็จะเข้ามาดู และมีการร่วมทำบุญ

- สภาพปัญหาของชุมชน/สังคมบ้านป่าดิ่ง
 - ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
 - จะประสบปัญหาด้านทุนการผลิตสูง แต่ราคาของผลผลิตตกต่ำ
 - ปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - ปัญหาวัยรุ่น ทะเลาะวิวาท ยาเสพติด แต่งงานก่อนวัยอันควร
 - ปัญหาวัฒนธรรมที่ดั่งามถูกละเลย เด็กไม่ค่อยเคารพผู้ใหญ่ ค่อนข้างก้าวร้าว
 - ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีผู้สานต่อ
 - คนงานต่างด้าวย้ายถิ่นฐานมาอาศัยในหมู่บ้านมากขึ้นเรื่อย ๆ
 - ปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ในการกำจัดขยะของหมู่บ้าน จะนำมารวมกันและทำการเผา 211 หลังคาเรือน ฟัง 24 หลังคาเรือน และทำปุ๋ยหมักแค่ 1 หลังคาเรือน จึงทำให้เกิดหมอกควันขึ้น ทำให้เกิดผลเสียกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน

การจัดเวทีสร้างความเข้าใจและรวบรวมข้อมูลบ้านป่าดิ่ง ผ่านพื้นที่ด้วยดี ตอนแรก นักวิจัยทุกคนรู้สึกท้อแท้ใจเป็นอย่างมาก เมื่อได้เห็นผู้เข้าร่วมประชุมมาน้อยมาก แต่ไป ๆ มา ๆ การที่มีคนน้อยกลับทำให้การพูดคุยมีความเป็นกันเอง มีการแลกเปลี่ยนกัน สามารถรวบรวมข้อมูลได้เป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งมาจากบุคคลที่มาล้วนเป็นผู้สูงอายุ และมีความรู้ที่ต้องการถ่ายทอดให้ลูกหลานได้ฟัง บทเรียนนี้จึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่นักวิจัยได้เรียนรู้ในการทำงาน

3) บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10

วันที่ 23 มิถุนายน 2550 เวลา 09.00 น. ณ วัดศรีโดน บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ได้มีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน/ชุมชน และรวบรวมข้อมูลหมู่บ้านแสนตอ ซึ่งเป็นเวทีสุดท้ายตามแผนกำหนดการที่ทีมวิจัยได้วางแผนร่วมกัน วันนี้มีผู้สนใจเข้าร่วมในเวทีมากพอสมควร มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และ

ผู้สูงอายุ นักวิจัยจึงมีการประชุมวางแผนร่วมกันและนำเอาบทเรียนจากทั้ง 2 เวทีที่ผ่านมาหารือร่วมกัน จึงมีการนำเอากระบวนการแบ่งกลุ่มระดมความคิด เหมือนเช่นเวทีแรกมาใช้ เพราะมีคนมาก จึงไม่สามารถใช้กระบวนการคุยกกลุ่มใหญ่ได้ แต่ได้มีการปรับกระบวนการทำงาน โดยให้เด็กและผู้ใหญ่อยู่ คละกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในกลุ่มและต้องการให้เด็กได้รับทราบข้อมูลโดยตรง เกิดการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันให้มากขึ้น

พ่อหลวงทอง ปัญญาวารินทร์ ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่ชาวบ้านแสนตอนับถือ เป็นผู้ที่มีความรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล ถ่ายทอดองค์ความรู้และอนุรักษ์วัฒนธรรม/ประเพณี มาตลอด ได้เล่าประวัติ ความเป็นมาของหมู่บ้านให้ฟังว่า “ บ้านแสนตอ เดิมเป็นดงป่าไม้ และดงหญ้า เป็นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ ของคนทั่วไป ประมาณปี พ.ศ. 2481- 2482 ได้มีครอบครัว 3 ครอบครัว คือ พ่อน้อยคำ แม่หลวงอิน ศรียาบ พ่อหลวงทอง แม่หลวงจัน ศรียาบ และ พ่อหลวงน้อย แม่หลวงขา ศรียาบ ทั้งหมดอาศัยอยู่ บ้านป่าก้าง ทั้ง 3 ครอบครัวได้พากันมาแผ้วถางต้นไม้และหญ้าจับจองไว้เป็นที่ทำกิน ปลุกอ้อยเมือง และปลูกผักสวนครัวทำกิน เลี้ยงครอบครัว การเดินทางไปทำกินเป็นที่ยากลำบากนัก จึงได้พากันมา สร้างตupaพักแรมขึ้นมากคนละ 1 หลัง ลูกหลานเห็นเช่นนั้นจึงพากันมาจับจองแผ้วถาง ต้นไม้ลงเพื่อเป็น ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินเป็นจำนวนมาก นับแสนต้น เกิดเป็นดงไม้ขึ้นมากมาย (เป็นที่มาของชื่อ หมู่บ้าน) และเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ร่วมกัน แรกเริ่มมี 14 ครอบครัว ได้แก่

1. พ่อมา แม่ปิ่น คำพะยอม อพยพมาจาก บ้านฮ่องกอม่วง
2. พ่อคำ แม่สิงห์ มาทอง อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
3. พ่ออ้าย แม่ต๊ิบ ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านหนองเหนียง
4. พ่อแก้ว แม่มอญ คำพะยอม อพยพมาจาก บ้านสันพระเจ้าแดง
5. พ่อสม แม่แวน ฟองแก้ว อพยพมาจาก บ้านสันพระเจ้าแดง
6. พ่อหนานสีมา แม่ฝัน ฟองแก้ว อพยพมาจาก บ้านปูลุย - ลำพูน
7. พ่อเครื่อง แม่เปง ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
8. พ่อจัน แม่นาง ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
9. พ่อทา แม่เงิน ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
10. พ่อแก้ว แม่ดา ใจมุข อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
11. พ่อดี แม่ป้อ วงค์คม อพยพมาจาก บ้านสันพระเจ้าแดง
12. พ่อชา แม่หวัน ศรียาบ อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง
13. พ่อน้อยต๊ิบ แม่แสง วงค์คม อพยพมาจาก บ้านห้วยม่วง
14. พ่อน้อยด้อย แม่จุ่ม ปินตาเสน อพยพมาจาก บ้านป่าก้าง

ทั้ง 14 ครอบครัวได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ร่วมกัน และได้ตั้งชื่อบ้านว่า บ้านใหม่แสนตอ ในขณะนั้น บ้านแสนตอ บ้านป่าก้าง และบ้านห้วยยาบ ทั้ง 3 หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 2 ตำบลห้วยยาบ การ ไปทำบุญวันพระก็ต้องเดินทางด้วยเท้าเปล่าไปที่ทำบุญที่วัดห้วยยาบ ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร เป็น

ที่ยากลำบากยิ่งนัก บ้างก็ไปทำบุญที่วัดสันพระเจ้าแดง บ้างก็ไปทำบุญที่วัดป่าตึง แล้วแต่ความสะดวก และศรัทธาของแต่ละคน

ปี พ.ศ. 2513 ทางคณะศรัทธาบ้านแสนตอ ได้พร้อมใจกันสร้างกุฏิชั่วคราวขึ้นมา พื้นปูด้วยฟาก ฝาไม้หอบป่า มุงด้วยคาไฟ และได้ไปกราบอาราธนาอริยมุนีท่านพระครูเจ้าอุปแก้ว วัดป่าลาน มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก และได้โอนมัตตตั้งชื่อนามวัดว่า วัดศรีอุดม พอสร้างเสนาสนะขึ้นมาได้ไม่นาน ทางคณะสงฆ์ พระผู้ใหญ่ ก็ได้เปลี่ยนชื่อวัดขึ้นใหม่ มีนามชื่อว่า วัดศรีโดน (แสนตอ) จนถึงปัจจุบันในระยนั้น ได้มีพ่อหลวงชาว วงศ์ม อยู่บ้านป่าก้างเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ปกครองร่วมกัน 3 หมู่บ้าน พอมาถึงปี พ.ศ. 2530 บ้านแสนตอ และบ้านป่าก้าง ได้ขอแยกหมู่บ้านจากหมู่ที่ 2 มาเป็นหมู่ที่ 10 จนถึงปัจจุบัน” จากนั้นพระครูวิมลเขมรัตน์ เจ้าอาวาสวัดศรีโดน ท่านได้เล่าประวัติของวัดศรีโดน(แสนตอ) ให้ฟัง

ชาวบ้านในหมู่บ้านแสนตอ นับถือศาสนาพุทธ และ ยังมีความเชื่อในการนับถือผีบ้านผีเรือน กันอยู่ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน จำนวน 2 แห่ง ชื่อวัดศรีโดน และวัดกุ่มน้อย มีพระที่จำวัดอยู่ 1 รูป และเณร 2 รูป จากนั้นแลกเปลี่ยนประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้านแสนตอ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ อยู่มากรมาย ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในหมู่บ้านแสน

เวทีวันนี้ ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เพราะผู้เข้าร่วมทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ มีความสนใจในกิจกรรมงานวิจัยและจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการระดมความคิดโดยให้เด็กและผู้ใหญ่ละกันนั้น ทำให้เกิดความสัมพันธอันดี เด็กมีความสนใจในรากเหง้าของตนเอง ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุก็เกิดความภูมิใจ ที่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตให้ลูกหลานฟัง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี

หลังจากได้มีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน/ชุมชน และรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นทั้งสามเวที ก็ได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาหารือร่วมกัน ซึ่งก็ได้ข้อมูลในการทำวิจัยส่วนหนึ่ง แต่สิ่งที่ได้มากกว่า คือ เราได้ไปสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน และนักวิจัยในการที่ต้องกลับมาทบทวนปัญหาของชุมชน และร่วมกันแก้ไขปัญหในชุมชนของตน

การสรุปบทเรียนการจัดเวทีสร้างความเข้าใจ

ทีมวิจัยได้มีการสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกัน ถึงบทเรียนที่ได้รับ ปัญหา/อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้น หลังจากได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ผลสรุปดังนี้

นักวิจัย

- นักวิจัยยังขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน
- นักวิจัยยังไม่ค่อยเข้าใจกับการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
- ทีมวิจัยยังขาดการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน ทำให้นักวิจัยไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน

ชาวบ้าน/ชุมชน

- ชาวบ้านให้ความสนใจในโครงการวิจัย ฯ แต่ยังไม่ค่อยกล้าแสดงออก/ความคิดเห็นเท่าที่ควร

- เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการได้พูดคุยกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ทำให้เกิดความสนใจในอดีต และรากเหง้าของตนเอง ซึ่งไม่เคยรับรู้มาก่อน
- ชาวบ้านให้ความสนใจในกระบวนการคิดแบบมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน เพราะที่ผ่านมามักจะไม่สนใจและแก้ไขปัญหาคนเดียวมาตลอด

ข้อคิดเห็น/ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินกิจกรรม

- ทีมวิจัยยังใหม่ (มือใหม่หัดขับ) ควรมีการพาไปแลกเปลี่ยน และมาทำงานร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อให้เข้าใจหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่แท้จริง
- งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนในชุมชน ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจพอสมควร
- นักวิจัยควรมีจิตสาธารณะในการทำงานร่วมกันให้มาก
- ควรมีการวางแผนการทำงานร่วมกันในทีมวิจัยให้มากกว่านี้

สรุปกิจกรรม ประจำเดือน กรกฎาคม 2550

■ การศึกษา รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงาน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

เมื่อได้ข้อมูลส่วนหนึ่งจากการจัดเวทีชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว มีการวางแผนเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลพื้นฐาน แผนที่ต่าง ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ อ้างอิงข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น บทบาทหน้าที่หลักการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของหัวหน้าโครงการ ได้มีการประสานขอข้อมูลจาก อบต.ห้วยยาบ และที่ว่าการอำเภอบ้านธิ เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยได้ไปเอกสารข้อมูลพื้นฐานชุมชนของหมู่บ้านเป้าหมาย อาทิเช่น ประวัติหมู่บ้าน ที่ตั้ง-อาณาเขตติดต่อ แผนที่หมู่บ้าน ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ข้อมูลประชากร ข้อมูลการศึกษา ข้อมูลสาธารณสุขพื้นฐาน ข้อมูลทางทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน ฯลฯ โดยหน่วยงานราชการ ได้มีความสนใจสอบถามถึงการทำงานวิจัยและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และได้ศึกษาข้อมูลโครงการวิจัยที่ชุมชนอื่นเคยดำเนินการวิจัยมาแล้วจากสถาบันวิจัยหรือศูนย์ เพื่อนำมาปรับใช้ในงานวิจัยของตน

■ การประชุมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูนในประเด็นเด็กและเยาวชน

วันที่ 7 กรกฎาคม 2550 เวลา 09.00 น. ณ สถาบันวิจัยหรือศูนย์ ตัวแทนโครงการวิจัยได้เข้าร่วมเวทีประชุมวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน โดยทางสถาบันวิจัยหรือศูนย์ได้จัดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างโครงการวิจัยในพื้นที่จังหวัดลำพูน เกี่ยวกับประเด็นเด็กและเยาวชน มีโครงการวิจัยที่เข้าร่วม 3 โครงการวิจัย เป็นโครงการวิจัยที่ทำวิจัยเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนใน 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลศรีวิชัย อำเภอฝาง จังหวัดลำพูน 2) บ้านไร่น้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และ 3) บ้านป่าตึง ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

เวทีเริ่มจากคุณนพพร นิธิณรงค์ ได้เล่าถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีตและชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทางสังคมที่ต่อสู้ด้วยการเอาชีวิตเข้าแลก การเปลี่ยนแปลงไปของคนในปัจจุบัน และได้ตั้งคำถาม/ประเด็นแลกเปลี่ยน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม ทางบ้านป้าตึงได้นำเสนอเรื่อง เยาวชนมีความสำคัญควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้เขาเติบโตขึ้น การทำงานกับเยาวชนเป็นเรื่องสำคัญ การได้เข้ามาตรงนี้จะได้นำประสบการณ์ไปสู่เยาวชนเอง การเข้ามาทำงานกับเยาวชนก็ไม่อยากให้เยาวชนเป็นปัญหาสังคม เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การเข้ามาทำงานกับเยาวชนอยากให้เยาวชนได้ใช้วัฒนธรรมดั้งเดิม ไปประกอบการดำเนินชีวิต

คุณนพพร สรุปว่า พัฒนาการของเด็กตั้งแต่อายุ 6 ขวบจนถึง อายุ 18 ปี การเดินทางของเขามีอะไรมากมายแทนที่เขาจะเป็นผู้ใหญ่ไปเลยแต่กลับต้องมาเป็นภาระให้กับสังคม เป็นปัญหาให้กับสังคมถามต่อว่า “ตั้งแต่ทำงานที่ผ่านมาได้ความรู้อะไรใหม่ ๆ เกี่ยวกับเยาวชน เกิดขึ้นหรือไม่ ทำไมเยาวชนต้องโตขึ้นมาเป็นเด็กและเยาวชนที่เกรงไม่ฟังคำสั่งสอนของพ่อ แม่ และคนรอบข้าง (พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์) เป็นอย่างไรบ้าง”

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

- เด็กและเยาวชนมีเหตุผลที่พ่อ แม่ ตามไม่ทัน
- เด็กและเยาวชนมีสังคมที่กว้างขึ้น
- เยาวชนปัจจุบันไปอยู่หอพักไม่ค่อยจะกลับบ้าน
- เทคโนโลยีเปลี่ยนไป จึงทำให้เด็กตามเทคโนโลยี ตามเพื่อน
- เยาวชนมีการศึกษาที่สูงขึ้น และมีสังคมที่กว้างขึ้น สิ่งที่ล่อตาล่อใจมีเยอะจึงมีการเรียนแบบพฤติกรรมกันมากขึ้น
- เยาวชนมีสิ่งล่อตาล่อใจมากขึ้นจึงทำให้พฤติกรรมของเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป ที่บอกว่าเด็กมีปัญหาเพราะครอบครัวมีปัญหาองว่าไม่ใช่ เป็นเพียงข้ออ้างของเด็กเท่านั้น คนที่พ่อแม่ตายไปตั้งแต่เด็ก ๆ ตอนนี้เป็นหมอมแล้วก็มี อยู่ที่ใจของเด็กมากกว่า ถ้าเด็กผ่านช่วงอายุ 15 – 18 ปีมาได้ก็จะดีเพราะช่วงนี้เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อทำให้เด็กเสียได้ง่าย แต่การจะดูแลเด็กในวัยนี้ต้องเข้าใจและดูแลให้ลึกลงไปในตัวของตัวเอง ถึงจะรู้ว่าสาเหตุที่แท้จริงคืออะไร
- การดูแลพฤติกรรมเด็ก ครอบครัวจะต้องมีเวลาให้ลูกต้องสังเกตลูกและดูพฤติกรรมของลูกว่าลูกเป็นอย่างไร คบเพื่อนแบบไหน ถามบ่อย ๆ สร้างความคุ้นเคยให้กับลูก สิ่งที่สำคัญต้องยอมรับสิ่งที่คนรอบข้างเข้ามาเตือนเรื่องลูก
- สิ่งแวดล้อมก็มีผลต่อการพัฒนาการของเด็กพอสมควร อีกอย่างผู้ปกครองมักจะฝากความหวังไว้กับครูที่เลี้ยงมากินไปอะไรที่ลูกทำไม่ดีก็จะโทษครู แต่พ่อแม่ไม่ลองกลับมามองย้อนตัวเองว่ามีเวลาให้ลูกหรือไม่ สอนลูกได้ดีหรือยัง อีกอย่างพ่อ แม่ พยายามจะขีดเส้นให้ลูกเดินว่าจะต้องไปทางไหน โดยไม่สนใจความรู้สึกของลูก
- การคบเพื่อนก็เป็นเรื่องที่สำคัญของเด็กที่จะนำไปสู่สิ่งที่ไม่ดีและหลากหลาย

- เด็กเล็กจะต้องสอนให้เขาเป็นเด็กดีไม่ก้าวร้าวจะเติบโตขึ้นมาเป็นคนดี
- เด็กมักจะเรียนแบบพฤติกรรมของพ่อกับแม่ เช่น การดื่มเหล้า
- เด็กมักจะขาดความอบอุ่นจากพ่อ แม่ จึงมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ฉะนั้น การที่เด็กจะเติบโตมาเป็นคนดีได้นั้น พ่อ แม่ ต้องมีเวลาให้ลูกเป็นสิ่งที่สำคัญ
- เด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเนื่องมาจากการอยากรู้อยากลอง และมีคำท้าทายจากเพื่อน อันนี้ก็เป็นสาเหตุหนึ่ง
- เด็กพูดไม่สุภาพ

คุณชัยวัตร ได้ทำการสรุปแทนคุณนพพรว่า มีสองมุมมองนั้นก็คือมุมมองจากเด็กโตและมุมมองจากเด็กเล็กที่มีปัญหาแตกต่างกันออกไป แต่สาเหตุใหญ่ ๆ ก็จะมาจาก 1) ตัวเด็กเอง 2) ผู้ปกครอง 3) เพื่อน 4) สภาพแวดล้อม ฉะนั้นครอบครัวต้องเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและคอยดูแลก่อน ก่อนที่จะไปโทษที่อื่น

พฤติกรรมที่พึงประสงค์สำหรับเยาวชนปัจจุบันคืออะไร

- สังคมในอดีตเด็กไม่สามารถออกไปเที่ยวนอกบ้านตอนกลางคืนได้ แต่สังคมปัจจุบันสามารถที่จะไปไหนก็ได้พ่อแม่อนุญาต ปัจจุบันนี้พ่อแม่ควรให้ความไว้วางใจกับลูกแต่ต้องอยู่ในขอบเขต(พบกันครึ่งทาง)
- เด็กต้องรู้หน้าที่ของตนเองเรียนคือเรียน เล่นคือเล่น
- พ่อ แม่ ไม่ควรตามใจลูกจนเกินเหตุควรดักเตือนบ้าง
- พ่อ แม่ควรที่จะรู้เท่าทันลูก
- เด็กปัจจุบันกล้าคิดกล้าที่จะแสดงออกเป็นสิ่งที่ดี
- เด็กปัจจุบันสามารถไปไหนก็ได้ มีโลกไร้พรมแดน
- ตัวของเด็กเองเป็นคนที่สำคัญที่สุดในการคิดและตัดสินใจถ้าประคับประคองช่วยกันผลักดันไปก็จะทำให้เด็กเดินทางไปตามทางได้
- เยาวชนปัจจุบันไม่ได้มีความรู้แค่ในมหาวิทยาลัยควรที่จะหาความรู้จากข้างนอกด้วย
- อยากให้เยาวชนเรียนให้จบ อย่าไปมัวเมากับสิ่งชั่วๆ

คุณนพพร สรุปปิดท้ายการเข้าร่วมเวทีในวันนี้ว่า ความรู้ที่ใช้คำว่าวิจัยไม่จำเป็นต้องจบมหาวิทยาลัย จะเห็นได้จากการสร้างทางขึ้นโดยสุเทพได้โดยไม่จบปริญญา นั้นหมายความว่าเราใช้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน ฉะนั้นภูมิปัญญาได้สั่งสอนเรามาจากสมัยแต่ก่อน เช่น ถ้าอยากให้ลูกเติบโตมาเป็นคนดีแม่จะต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างแต่ปัจจุบันนี้แม่ไม่มีเวลาอยู่กับลูกอีกแล้วเพราะอายุ ๓ ขวบต้องไปเข้าศูนย์เด็ก ฉะนั้นสมัยปัจจุบันถ้าอยากจะให้เด็กเติบโตเป็นคนดี ผู้เลี้ยงเด็กก็ต้องดีด้วย จากคำถามที่ผ่านมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเราพยายามที่จะบอกว่า ถ้าจะให้เด็กเติบโตมาเป็นคนดีต้องไปทำอะไรบ้าง อันนี้เป็นโจทย์ที่เราจะต้องไปช่วยกันคิด ต้องไปช่วยกันวิจัยต่อไป

เยาวชนบ้านป่าดิ่งก็เหมือนกันจะเห็นได้ว่า เยาวชนบ้านป่าดิ่งสมัยก่อนกับเยาวชนบ้านป่าดิ่งในปัจจุบันไม่ได้แตกต่างกันเลย ก็ยังมีการเล่นฟุตบอลกันเหมือนเดิม ก็ยังมีผู้ใหญ่ยังดี เยาวชนก็ยังดียังเป็น

บ้านชายขอบที่ติดต่อกับสันกำแพง ป่ามอกกับป่าดงเคมีทุ่งนาคันตอนนี้อันนี้ไม่มีแล้วติดกันหมด ที่เล่ามาอยากให้รู้ว่าลูกหลานบ้านตัวเองเป็นอย่างไร

ก็เป็นที่ยินดียิ่งกับทีมวิจัยทั้งสามทีมที่จะสร้างทุนทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนทุกวันทุนทางสังคมมีน้อย ฉะนั้นทั้ง สามกลุ่มที่จะไปสร้างทักษะให้กับเด็ก โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมและรู้วิธีการกำจัดขยะ หรือเรื่องศูนย์เด็ก ก็เป็นเรื่องที่ดี และเห็นด้วย รู้สึกชื่นชม อยากให้ทำต่อ ยอดไปเรื่อย ๆ กับเด็กและเยาวชนแต่ก่อนส่วนตัวมี การอบรมการจัดรายการวิทยุชุมชนเป็นรุ่น ๆ ไป ก็เป็นทุนให้กับเขาจริง ๆ พอเขาจบมัธยมศึกษาตอนปลายจะไปศึกษาต่อ ก็เป็นส่วนที่จะติดตัวของเขาไป ฉะนั้นถ้าเราได้มีกิจกรรมให้เด็กได้มาทำร่วมกันก็เป็นสิ่งที่ดีเป็นการสร้างทุนทางสังคมให้กับเด็ก ถ้าสร้างทุนให้กับเด็กมากก็จะเป็นเรื่องดี คนไทยเป็นคนทีเกลียดตัวคนที่แท้จริงของตนเอง ทั้ง ๆ ที่เป็นจุดแข็งของตัวเอง ที่ต้องส่งเสริม เพราะฉะนั้นกับการถ่ายทอดความเป็นครอบครัวคือจุดแข็ง แต่ละครอบครัวแตกต่างกัน มีจุดแข็งที่แตกต่างกัน ถ้าครอบครัวไม่ถ่ายทอดความเป็นจุดแข็งให้กับลูก ในอนาคตครอบครัวก็ต้องอ่อนแอ ยกตัวอย่างเช่น มวยไทยที่ไม่ได้สอนกันให้ฝึกฝนทั้ง ๆ ที่ฝรั่งเขาเริ่มเห็นความสำคัญ เรื่องวิทยุชุมชนถ้าเด็กเห็นความสำคัญอยากจะสร้างเวทีในการตั้งวิทยุหรือจะมาใช้วิทยุชุมชนที่ป่าสักก็ได้ถ้ามีเวลาว่าง เด็กก็สามารถไปฝึกจัดรายการได้

นักวิจัยในแต่ละพื้นที่ให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นอย่างดี ทำให้ได้ประสบการณ์ และแนวทางในการทำงานของตน นักวิจัยในโครงการมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนมากขึ้น และทีมวิจัยจะนำแนวทาง วิธีการทำงานของพื้นที่อื่นที่ประสบความสำเร็จไปปรับใช้ในการดำเนินงานโครงการวิจัยของตนต่อไป

สรุปกิจกรรม ประจำเดือน สิงหาคม 2550

■ การประชุมทีมวิจัย

วันที่ 5 สิงหาคม เวลา 09.00 น. ณ ห้องประชุม โรงเรียนวัดป่าดงห้วยยาบ ได้มีการประชุมทีมวิจัย เพื่อสรุปผลการดำเนินงานวิจัย กิจกรรมที่ผ่านมา และหาแนวทางในการดำเนินงานวิจัย

การประชุมทำให้เกิดการพบปะกันระหว่างทีมวิจัยและได้รับฟังข้อคิดเห็น/เสนอแนะ จากนักวิจัยและพี่เลี้ยง /ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย เช่น ให้มีการเพิ่มประวัติของวัดเข้าไปในงานวิจัยด้วย เชื่อมผังเครือญาติกันของคนในชุมชนเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์กันในชุมชนมากขึ้น จากการประชุมได้มีการวิเคราะห์กันในเรื่องของการจัดทำเวทีชาวบ้านไปแล้ว 3 หมู่บ้านที่ผ่านมานักวิจัยยังไม่ค่อยมีบทบาทในการทำกิจกรรมเท่าไรนัก และข้อมูลในส่วนของวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหาต่างๆ ยังไม่ค่อยชัดเจนเท่าที่ควร จึงหารือกันว่าควรมีการลงพื้นที่อีกครั้ง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากที่มีความรู้ในเรื่องวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมในอดีต และเป็นการฝึกให้นักวิจัยในเรื่องการทำงาน การวางแผนร่วมกันด้วย โดยมีการแบ่งกลุ่มและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ประเด็นข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

ประเด็นในการศึกษาข้อมูล (สัมภาษณ์โดยละเอียด)

- ชื่อผู้รู้/ผู้ถูกสัมภาษณ์
- วิถีชีวิตความเป็นอยู่
 - การกิน การอยู่ ของคนในชุมชน (อดีต/ปัจจุบัน)
 - การประกอบอาชีพของคนในชุมชน (อดีต/ปัจจุบัน)
 - การคมนาคมขนส่งของคนในชุมชน (อดีต/ปัจจุบัน)
- ด้านสังคมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี/ความเชื่อ ของคนในชุมชน
- การเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่าง ๆ
 - ภูมิศาสตร์
 - เศรษฐกิจ
 - สังคม/วัฒนธรรม
 - สิ่งแวดล้อม
- ปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชน (อดีต/ปัจจุบัน)
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น/การจัดการทรัพยากรของคนในชุมชน (ถ้ามี)

บ้านป่าตึง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ

- กลุ่มเป้าหมาย (บุคคลที่สัมภาษณ์)
 - พ่อหนานมินทร์
 - พ่อหลวงอินคำ
 - พ่อหลวงจาย
 - พ่อหลวงมอญ
 - พ่อหนานแสง
 - พ่อหลวงมูล
 - พ่อเถา
 - แม่ดี ปัญญาเรือง
 - แม่หลวงหอม
 - อบต.วิวัฒน์
- ทีมวิจัย (ผู้รับผิดชอบ)

นายสว่าง จันตะตึง	หัวหน้าชุด (นักวิจัย)
นายเทวินทร์ อินตาพรหม	นักวิจัย
นายกองศรี ปัญญาใหญ่	นักวิจัย
นายคงเดช จันตะตึง	นักวิจัย
นายวิวัฒน์ ปัญญาแก้ว	นักวิจัย
นางทองใบ จันตะตึง	นักวิจัย
นายวีระพงษ์ ปาลี (เอ)	นักวิจัย
นายสมชาย จันตะตึง (ชาย)	นักวิจัย

นายอภิชัย จันตะตึง (เก)
นายพรชัย จันตะตึง (หนึ่ง)

นักวิจัย
นักวิจัย

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ

- กลุ่มเป้าหมาย (บุคคลที่สัมภาษณ์)
 - แม่ดา ใจมูบ
 - แม่นาง
 - พ่อหลวงทอง ปัญญาวารินทร์
 - พ่อน้อยยวง
 - พ่อหนานถวิล
 - พ่อหลวงสมจิตร ปินชัย
 - แม่วันเพ็ญ
 - แม่ศรีวรรณ
- ทีมวิจัย (ผู้รับผิดชอบ)

นายสมจิตร ปินชัย	หัวหน้าชุด (นักวิจัย)
นายทวี ปาลี	นักวิจัย
นายถวิล ศรียาบ	นักวิจัย
นายถวิล วงศ์คม	นักวิจัย
นางศรีวรรณ แก้วรากมุก	นักวิจัย
นายพิพัฒน์ จัตุใจวงศ์ (ด้อม)	นักวิจัย
นายยอดไผ่ เพ็ญอำมาตย์ (โน้)	นักวิจัย
นายเอกพงษ์ อิกำเหน็ด(พงษ์)	นักวิจัย
น.ส.ศรัณทิพย์ ปัญโญแก้ว (ใหม่)	นักวิจัย

บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ

- กลุ่มเป้าหมาย (บุคคลที่สัมภาษณ์)

- พ่อมา ปินไชย	- พ่อพัน
- พ่อคัน	- แม่อ้าย
- พ่อสวน	- แม่ทอง
- แม่แก้ว	- แม่ฟอง
- ทีมวิจัย (ผู้รับผิดชอบ)

นายจันทร์ดี กันทะวงศ์	หัวหน้าชุด (นักวิจัย)
นายถวัลย์ ธรรมจันทร์	นักวิจัย
นางยุพรเสศ อุประ	นักวิจัย
นายสมบุญ แก่นสาร	นักวิจัย

นางปณณช คำพยอม	นักวิจัย
น.ส.ปราณี น้อยหอม (หน้อย)	นักวิจัย
น.ส.พรพิมล สุยะใหญ่(มอม)	นักวิจัย
น.ส.ไพลิน ปาลี (ไพลิน)	นักวิจัย
นายถาวร ปาลี (ต้น)	นักวิจัย
นายเอกพงษ์ วงศ์คม (ตั้ม)	นักวิจัย
นายพิทักษ์ จันตะตึง (ราม)	หัวหน้าโครงการ
นายศรีนิล จันตะตึง	นักวิจัย
นายมนัส วงศ์คม	ที่ปรึกษา
นายลือชัย ชุ่มสวัสดิ์	ที่ปรึกษา
เจ้าอาวาสวัดป่าตึง ป่ามอก และแสนตอ	

โดยให้หัวหน้าชุดที่ได้กำหนดไว้เป็นผู้ประสานงานและวางแผนในการดำเนินงานการลงพื้นที่เชิงลึกของชุดของตนเอง กำหนดระยะเวลาให้แล้วเสร็จภายใน 31 สิงหาคม 2550 การประชุมครั้งนี้ทีมวิจัยเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิดและวางแผนร่วมกันเป็นอย่างดี

นั่นเป็นเพียงแค่กระบวนการคิดและวางแผนร่วมกันเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ เมื่อเวลาผ่านไป และมีการติดตามผลของการปฏิบัติงานจากหัวหน้าโครงการหลายต่อหลายครั้ง ชุดทำงานทั้ง 3 ชุด ที่ได้ตั้งไว้ ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ ปัญหาหลักก็คือ นักวิจัยไม่ค่อยมีเวลา ไม่มีความรับผิดชอบ และยังไม่เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมของการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (ยังไม่มีจิตสาธารณะ)

จากสถานการณ์ดังกล่าว คุณพิทักษ์ (หัวหน้าโครงการ) จึงได้หารือกับพี่เลี้ยงจากสถาบันวิจัยหรือศูนย์ และได้มีการประชุมเยาวชน เพื่อปรับแผนการทำงาน โดยให้เยาวชนลงไปเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่แทน โดยมีกำหนดให้เยาวชนลงพื้นที่เพื่อไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ดังนี้

นายวิระพงษ์ ปาลี เป็นหัวหน้าชุดบ้านป่าตึง ไปสัมภาษณ์พ่อหลวงมูล ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในหมู่บ้าน และเป็นตาของนายวิระพงษ์เอง ทำให้การพูดคุยเก็บข้อมูลเป็นกันเอง เสมือนว่าตาได้เล่าให้หลานฟัง พ่อหลวงมูลได้เล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตให้ฟังว่า “เมื่อก่อนการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนของคนในชุมชนอยู่อย่างช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เมื่อมีงานเลี้ยงต่าง ๆ เช่น งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน ทุกคนจะช่วยกัน ผู้ชายก็จะจัดเตรียมอุปกรณ์ โต๊ะ เก้าอี้ เต้นท์ ต่าง ๆ ผู้หญิงก็จะทำอาหาร จะไม่มีการซื้ออาหารตามภัตตาคารหรือโต๊ะจีนมาเลย มีการรวมกลุ่มกันของหนุ่มสาวเพื่อทำทำบุญจัดหาเงินเข้าวัด หรือเข้ากลุ่ม จะมีการคัดเลือกสมาชิกเพื่อทำหน้าที่ประธานกลุ่มหนุ่มสาว แต่ปัจจุบันกลุ่มหนุ่มสาวต่างแยกย้ายออกจากหมู่บ้าน เพื่อไปเรียนหรือแต่งงานมีครอบครัว ทำให้การรวมกลุ่มกันได้เลือนหายไป แต่จะมีการรวมกลุ่มกันบ้างในการเล่นกีฬาเป็นส่วนใหญ่ คนในอดีตจะอยู่กับบ้านมีการปลูกผักรอบบ้านเพื่อกินเอง จับปู ปลา ตามหนองน้ำหรือทุ่งนามาเพื่อทำอาหาร แต่ปัจจุบันหาซื้อกินตามตลาดทุกอย่าง การประกอบอาชีพในชุมชนในอดีต เน้นเกษตรกรรม เช่น การ

ปลูกข้าว พริก ยาสูบ แตงกวา ถั่วฝักยาว ทำสวนลำไย มะม่วง เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ปัจจุบันคนหันไปยึดอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ได้แก่ การรับจ้างทั่วไป การค้าขาย และประกอบธุรกิจส่วนตัว ไปมาก ทำให้อนาคตต่อไปลูกหลานอาจจะลืมการทำเกษตรไปเลยก็ได้ การเปลี่ยนแปลงในด้านของเศรษฐกิจดีขึ้น แต่ค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ด้านสังคมวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาทมาก โดยเฉพาะการแต่งตัว มีการนุ่งน้อยห่มน้อยอดกัน ในส่วนของสิ่งแวดล้อมปัจจุบันอากาศไม่ค่อยดี มีมลพิษและขยะมากขึ้นด้วย”

น.ส.ไพลิน ปาลี เป็นหัวหน้าชุดบ้านป่าหมอก ไปสัมภาษณ์พ่อหลวงมา ปินไชย ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์หมู่บ้านป่าหมอกเป็นอย่างดี พ่อมา ปินไชย ได้เล่าให้ฟังว่า “วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนสมัยก่อน ไม่ลำบากเหมือนปัจจุบัน ทานอาหารได้ทุกอย่างโดยไม่ต้องกลัวสารเคมี มีการปลูกผักไว้ริมรั้วแล้วก็นำเอามาทำเป็นอาหาร ปัจจุบัน ต้องไปหาซื้ออาหารกินตามห้างสรรพสินค้า เอาผักสดจากห้างสรรพสินค้า เพราะกลัวพิษพันธุ์ในไร่มีสารเคมี แม้แต่เจ้าของไร่ยังไม่กล้าเอามารับประทานเองเลย การประกอบอาชีพของคนในชุมชนในอดีตส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ไม่มีการจ้างให้ทำนา ทำเองทุกอย่างใช้เวลาเป็นเดือน ๆ ชาวบ้านก็จะมาช่วยกัน (เอามือกัน) ปัจจุบันทำนาทำสวนน้อยลง คนหันไปประกอบอาชีพทางโรงงานอุตสาหกรรมกันมากขึ้น มีอาชีพที่หลากหลายขึ้น ทำให้มีทางเลือกเยอะ และเศรษฐกิจดีขึ้น การคมนาคมขนส่งของคนในชุมชนในอดีต จะไปไหนมาไหนก็ลำบาก ถนนเป็นลูกรัง ต้องเดินไปหรือขี่จักรยานไป การเกิดอุบัติเหตุทางถนนมีน้อย แต่ปัจจุบันมียานพาหนะในการเดินทาง ทำให้สะดวกสบายขึ้น แต่ความปลอดภัยและอุบัติเหตุบนถนนก็เกิดขึ้นบ่อย ๆ ปัจจุบันวันสำคัญทางศาสนาจะมีแต่ละคนแต่ละคนแก่เท่านั้นที่มาทำบุญที่วัด ไม่ค่อยมีเด็กวัยรุ่น เข้ามาทำบุญที่วัดกันมากนัก เมื่อถึงเทศกาลต่าง ๆ ก็จะมีผู้ใหญ่หรือกลุ่มวัยรุ่นพาญาติไปเที่ยวในเมือง ในชุมชนก็ไม่ค่อยมีกิจกรรมให้ทำกันมากนักเหมือนเช่นแต่ก่อน เมื่อก่อนการสร้างบ้านจะทำด้วยไม้ไผ่และช่วยกันมุงหลังคาด้วยหญ้าคา ปัจจุบันต้องจ้างคนมาก่อสร้างด้วยปูน ในส่วนของการศึกษา สมัยก่อนไปเรียนที่วัดเพราะไม่มีโรงเรียน ปัจจุบันเด็กได้ไปโรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเรียนการสอน แต่ดูเหมือนว่าจิตสำนึกที่ดีของเยาวชนนั้นกลับลดลง “

นายอภิชัย จันตะติง เป็นหัวหน้าชุดบ้านแสนตอ ไปสัมภาษณ์พ่อหนานหวิน ศรียาบ ซึ่งเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยเริ่มแรก โดยนายอภิชัย จันตะติง ได้ฝากประเด็นในการเก็บข้อมูลแล้วให้ พ่อหนานหวิน ช่วยเขียนเล่าถึงวิถีชีวิตของคน และปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต- ปัจจุบัน มาให้

พ่อหนานหวิน ได้เขียนเล่าให้ฟังว่า “บ้านแสนตอ ป่าก้าง เดิมขึ้นอยู่กับหมู่ที่ 2 บ้านห้วยยาบ มีผู้ใหญ่บ้านดูแล 3 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยยาบ บ้านป่าก้าง และบ้านแสนตอ ผู้ใหญ่บ้านที่ดูแลและปกครองเป็นคนแรกคือ นายขาว วงค์คม เป็นผู้ใหญ่บ้านมา 50 ปี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ต่อมานายชิน ศรียาบ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้ทำหน้าที่ถึงอำเภอเมืองลำพูนขอแยกหมู่บ้านใหม่คือบ้านแสนตอ ป่าก้าง หมู่ที่ 10 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ในอดีตที่ผ่านมา ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การทอผ้า การจับสัตว์ การทำเครื่องมือการเกษตร ซึ่งเป็นภูมิปัญญา

ชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ในหมู่บ้านและในท้องถิ่น การคมนาคมขนส่งของคนในชุมชน สมัยก่อนสภาพถนน เป็นดินไม่มีหินลูกรัง ชาวบ้านต้องช่วยกันทำเป็นแนวคันนาและลำเหมืองเพื่อให้เดินไปทำไร่ ทำนา และวัวควายสามารถไปไถนาได้ ปัจจุบันนี้มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้กันมาก เช่น รถไถ รถยนต์ มาขนส่งสินค้าในการเกษตร ถนนก็เป็นถนนลาดยางทุกสาย จึงทำให้การคมนาคมสะดวกสบายขึ้น ในด้านความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรม ชาวบ้านยังมีความเชื่อในประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ในอดีต เช่น พิธีขอฝนให้ตกเพื่อทำนา การเลี้ยงผีขุนน้ำ เป็นต้น ในอดีตเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชนผู้ใหญ่บ้านก็จะมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบในหมู่บ้าน โดยจะเรียกมาว่ากล่าว ตักเตือนเพื่อยุติปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ไม่ให้ปัญหาได้บานปลาย ปัจจุบันมีสถานีตำรวจ สาล เข้ามาดูแลมากขึ้น เพื่อที่จะได้ตัดปัญหาที่เกิดขึ้น”

■ เวทีแลกเปลี่ยนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน

วันที่ 17 สิงหาคม 2550 เวลา 09.00 - 16.00 น. ณ วัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ตัวแทนนักวิจัยเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน เพื่อหารือในการพัฒนา แนวทางการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำไปสู่การหนุนเสริมแลกเปลี่ยนแนวทางการ ดำเนินงานของโครงการวิจัยในพื้นที่จังหวัดลำพูนในเรื่องแนวคิดเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น บทบาท นักวิจัย / นักจัดการความรู้ท้องถิ่น (การเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล) กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม และเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง นักวิจัย โดยมุ่งเน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (พี่รู้สองน้องรู้หนึ่ง) ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการ พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ อันจะนำไปสู่ทิศทางการดำเนินงานของโครงการวิจัยและชุมชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สถาบันวิจัยหรือศูนย์จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำพูนขึ้น ในการ ประชุมครั้งนี้มีหัวหน้าโครงการวิจัยและทีมวิจัยเข้าร่วมจำนวน 12 โครงการซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่อยู่ ระหว่างการดำเนินโครงการวิจัย และโครงการวิจัยที่กำลังอนุมัติโครงการ มีการหารือแลกเปลี่ยนกันถึง ปัญหาในการดำเนินงานวิจัย และแนวทางการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเริ่มจากการแนะนำตัว ผู้เข้าร่วม และแนะนำสถาบันฯ และภาพรวมของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากนั้นได้มีการหารือจากทาง สถาบันฯ โดยการกำหนดประเด็นคำถามต่อโครงการวิจัยคือ 1. กี่คน / หนักใจ / ลำบากใจเรื่องใดพอ 2. ปัญหาที่เกิดจากการทำงานวิจัยมีอะไรบ้าง 3. จะหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างไร โดยผ่าน กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ในที่ประชุมได้หารือร่วมกันว่าอยากให้เวทีสัญจรแต่ละพื้นที่ และอยากให้กระบวนการวิจัยเป็น การสร้างการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง และได้มีข้อสรุปในการแลกเปลี่ยนร่วมกันในประเด็นปัญหาต่าง ๆ คือ ต้องการการหนุนเสริมจากสถาบันฯ ในเรื่องวิธีคิด กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (การรวบรวม ข้อมูล การเขียนรายงาน เป็นต้น) จึงได้มีการนัดหมายเพื่อให้มีการอบรมเพิ่มทักษะนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จังหวัดลำพูน ในวันที่ 27 – 28 กันยายน 2550 ณ อินทนนท์ รีเวอร์ไซด์ อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน โดยทางสถาบันฯ จะได้ดำเนินการประสานนักวิจัยและสถานที่เพื่อดำเนินกิจกรรมต่อไป

การได้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนใจครั้งนี้ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาของแต่ละโครงการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งนักวิจัยได้ช่วยกันระดมความคิดเพื่อช่วยเหลือกัน และให้กำลังใจกัน ทำให้มีกำลังใจในการทำงานเพื่อที่จะดำเนินการพัฒนาชุมชนของตนต่อไป มีการนัดหมายเพื่อให้มีการอบรมเพิ่มทักษะนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ในวันที่ 27 – 28 กันยายน 2550 ณ อินทนนท์รีเวอร์ไซด์ อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

สรุปกิจกรรม ประจำเดือน กันยายน 2550

■ การประชุมวางแผนลงพื้นที่วิจัยเชิงลึก

วันที่ 15 กันยายน 2550 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ บ้านคุณพิทักษ์ จันตะดี จากการประชุมเมื่อเดือนสิงหาคมที่ผ่านมาได้มีการแบ่งชุดทำงาน/กลุ่มเป้าหมาย ในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้หัวหน้าชุดเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ แต่กิจกรรมดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้น หัวหน้าโครงการจึงนัดประชุมเยาวชนเพื่อวางแผน โดยให้เยาวชนลงไปเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่แทน

การประชุมได้มีการปรับแผนการดำเนินการโดยแบ่งกลุ่มให้เยาวชนลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยให้ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ดังนี้

บ้านป่าดิ่ง ให้ นายวีระพงษ์ ปาลี เป็นหัวหน้าไปสัมภาษณ์พ่อหลวงมูล

ให้ น.ส.ศรันทิพย์ ปัญญาแก้ว เป็นหัวหน้าไปสัมภาษณ์ อบต.วิวัฒน์

บ้านป่าหมอก ให้ น.ส.ไพลิน ปาลี เป็นหัวหน้าไปสัมภาษณ์ พ่อหลวงสวน และพ่อมา

บ้านแสนตอ ให้ นายอภิชัย จันตะดี เป็นหัวหน้าไปสัมภาษณ์ อบต.ถวิล ศรียาบ

โดยให้เยาวชนดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยเชิงลึก โดยให้หัวหน้าเป็นผู้ดำเนินการหาวิธีที่ได้มาซึ่งข้อมูลให้แล้วเสร็จ และนำข้อมูลที่ได้นมาคุยกันในวันที่ 23 กันยายน 2550

■ การประชุมทีมวิจัยในพื้นที่ หมู่ 5 บ้านป่าดิ่ง

วันที่ 23 กันยายน 2550 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ หอประชุมโรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ การประชุมทีมวิจัยเป็นเวทีพูดคุยกันเพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานวิจัยต่อไป

การประชุมได้มีการพูดถึงการดำเนินการกิจกรรมลงพื้นที่วิจัยเชิงลึกที่ได้แบ่งชุดทำงานไปแล้ว ไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่ไว้วางไว้ จึงได้มีการปรับแผนการดำเนินการโดยให้เยาวชนลงไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแทน และจากสิ่งที่เกิดขึ้น ประกอบกับการประชุมครั้งนี้มีนักวิจัยเข้าร่วมประชุมน้อยมาก จึงได้หารือร่วมกันกับนักวิจัยที่มา ว่าตอนนี้มันเกิดอะไรขึ้น ทำไมนักวิจัยถึงขาดความรับผิดชอบและไม่สนใจเข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง แล้วเราควรมีวิธีแก้ปัญหายังไง หมอคู่ย์ก็เลยเสนอว่า ประชุมครั้งหน้าลองไปประชุมในพื้นที่ ทุกวันเสาร์ แล้วเชิญผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี/วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีต มาเล่าให้ฟัง แล้วให้นักวิจัยช่วยกันซักถามในประเด็นที่สนใจและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยมาถอดเป็นองค์ความรู้ เพราะที่ผ่านมาเราศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ได้มาแล้ว แต่เรายังไม่สามารถดึงประเด็นคำถามที่เป็นโจทย์ของงานวิจัยออกมาได้

ดังนั้นจึงมีการกำหนดประเด็นคำถามหลักที่ต้องการร่วมกันคือ “ การมีส่วนร่วมในประเพณี/วัฒนธรรม ของเยาวชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน” และเพื่อให้ทันกรอบเวลาที่กำหนดจึงถือเอาการประชุมในครั้งนี้เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านป่าดิ่งเลย โดยให้พ่อหนานแสง ปัญญาใหญ่เป็นคนมาเล่าถึงประเพณี/วัฒนธรรมในอดีต

พ่อหนานแสงได้ยกตัวอย่างการจัดงานศพ ว่า การทำศพสมัยก่อน เมื่อมีคนตายในหมู่บ้านจะมีการอาบน้ำ แต่งตัว สวมเสื้อผ้า ทาแป้งให้คนตาย โดยญาติพี่น้องลูกหลานช่วยกัน แต่ก่อนยังไม่มีน้ำยาฉีดศพกันเน่าเหม็น ใช้แต่น้ำผึ้งดินปะสิ่ว กรอกปากศพเพื่อกันกลิ่นเหม็นแต่ก็มีการขึ้นอืดอยู่ ไม่มีโลงศพมีแต่เอนอนเลื้อเท่านั้น ชาวบ้านหรือสลา (ช่าง) ช่วยกันทำแคร่เพื่อหามศพไปป่าช้าทำพิธีฝังหรือเผาตามโอกาส แต่ส่วนใหญ่แล้วจะฝัง จนมาถึงปัจจุบันใช้การเผาเซ็งตะกองหรือเมรุ หลังจากแต่งตัวให้ศพเรียบร้อยแล้ว ก็นำศพมานอนตรงเสาขวัญ เสาทาง (เสาเอก) ยกมือพนมที่หน้าอกมีกรวยดอกไม้มัดด้วยด้าย ใช้ผ้าห่มคลุมไว้ พอถึงกลางคืนมีการฟังเทศน์สวดอิฐกรรมที่ตั่งศพประมาณ 3-4 คืน การทำบุญศพนิยมนิมนต์พระ 4,6,8 รูป แล้วแต่เจ้าภาพ ในวันแตงดา (วันห่อ) ผู้เฒ่าผู้แก่จะจัดทำกระทง (สะโดง) 4 ใบ เตรียมไว้ถือนศพลงไปในอนไม้แคร่หรือกระโจม การตั่งศพบำเพ็ญกุศล 3-4 คืน บางงานจะมีการบวชนาคเพื่ออุทิศกุศลให้ผู้ล่วงลับ จากนั้นก็เคลื่อนศพไปสู่สุสานป่าช้า มีการวางผ้าบังสุกุล จะเป็นผ้าผืนเดียวเรียกว่า ผ้าสบง พระสงฆ์ 6 รูปทำเป็น 6 จุด สำหรับแขกผู้มีเกียรติที่มามาร่วมเป็นเจ้าภาพมักจะเรียนเชิญวางผ้าที่ป่าช้า ไม่จำกัดจำนวน ส่วนไตรบังสุกุล เป็นชุดเรียกว่า “ไตร” จะมี 2 หรือ 3 ไตร ผ้าไตรประกอบด้วย จีวร สบง อังสะ สังฆาฏิ ประคดเอว พระที่พิจารณาที่จะต้องเป็นพระที่มีอายุพรรษาสูงกว่า เสร็จแล้วก็นำศพขึ้นสู่เซ็งตะกองเพื่อเตรียมประชุมเพลิง พระสงฆ์สวดหน้าไฟเป็นอันเสร็จพิธี

โดยเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในเกือบทุกกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการต้อนรับ การบริการน้ำดื่ม หรืออาหาร ฯลฯ แต่ปัจจุบันการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนไม่ค่อยมี เยาวชนไม่ค่อยสนใจในการช่วยเหลืองาน ส่วนใหญ่ไปเพื่อพบปะมั่วสุมกันมากกว่า

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้การดำเนินงานวิจัยต้องปรับแผนการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้นักวิจัยเกิดความตระหนัก และปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงานใหม่ โดยมีการวางแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ ดังนี้

- วันที่ 6 ตุลาคม 2550 ประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ หมู่ที่ 12 บ้านป่าหมอก
- วันที่ 13 ตุลาคม 2550 ประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ หมู่ที่ 10 บ้านแสนตอ

■ การเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

วันที่ 27-28 กันยายน 2550 ณ อินทนนท์รีเวอร์ไซด์ รีสอร์ท อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน สถาบันวิจัยหรือศูนย์ได้จัดทำเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นขึ้น สืบเนื่องจากเวทีแลกเปลี่ยนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2550 ที่ผ่านมา ที่ได้มีการหารือกันว่าต้องการเพิ่มทักษะการทำงานวิจัย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโครงการวิจัยในพื้นที่จังหวัดลำพูน จึงได้เชิญโครงการวิจัยแต่ละโครงการในพื้นที่จังหวัดลำพูนเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการอบรมเพิ่มทักษะนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน วัตถุประสงค์ในการอบรมครั้งนี้ คือ 1) เพื่อพัฒนาทักษะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้กับนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน 2) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยโดยมุ่งเน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 57 คน เป็นตัวแทนนักวิจัยจาก 11 โครงการที่กำลังดำเนินการ กระบวนการการอบรมเน้นการปฏิบัติการ โดยให้นักวิจัยได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง การทำกิจกรรมร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน การให้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในชุมชนบ้านแพะได้ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนสรุปร่วมกัน จากนั้นเป็นการเติมเต็มจากวิทยากร เช่น คุณนพพร นิลณรงค์ คุณสมชัย แก้วภูศรี คุณชาญ อุทัยะ คุณพรทวี ยอดมงคล และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยหรือศูนย์

เนื้อหาในการอบรม เรื่องแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล การแลกเปลี่ยนบทเรียนการทำงานแต่ละพื้นที่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัย โดยให้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งเกม การแบ่งกลุ่มการทำงาน การแลกเปลี่ยนระหว่างโครงการวิจัย

ช่วงสุดท้ายเป็นการสรุปประเมิน ได้ตั้งคำถามไว้ 3 ข้อ คือ 1) ได้อะไร 2) ครั้งต่อไปต้องการอะไร 3) สิ่งที่ยากบอก / ข้อเสนอแนะ จากการรวบรวมจากแบบประเมินสามารถสรุปได้ดังนี้ สิ่งที่ได้ ได้ความรู้ แนวคิดงานวิจัย ได้เทคนิค แนวทางและบทเรียนการทำงานเพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่ โดยเฉพาะทักษะการเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์สังเคราะห์ กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ได้ความรู้เรื่องจดเล่างานศพ สิ่งสำคัญครั้งนี้คือ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้รู้จักทีมวิจัยอื่นมากขึ้น และได้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างเครือข่ายหัววิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ความต้องการครั้งต่อไป อยากอบรมเรื่องทักษะการเป็นผู้นำ การพูดโน้มน้าวคนอื่น การจัดการด้านเอกสาร

บัญชี ข้อเสนอแนะ เวลาในการฝึกอบรมน้อยไป น่าจะเพิ่มเวลาในการจัดอบรมให้มากขึ้น และควรเป็น วันเสาร์อาทิตย์ เพิ่มกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมให้มากขึ้น เพิ่มวิทยากรและให้เวลากับ วิทยากรมากขึ้น และส่วนใหญ่มีความต้องการที่ให้ทางสถาบันฯมีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ทำให้ได้รู้จัก และเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน ของโครงการวิจัยอื่นมากขึ้น และทักษะในการทำงานด้านการวิจัยเพิ่มขึ้น จากการได้ฝึกปฏิบัติจริงใน พื้นที่ นักวิจัยที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ ได้รับการพัฒนาทักษะขึ้นในระดับหนึ่ง และมี ใจตระหนักถึงหัวใจของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพิ่มขึ้น สามารถนำกลับไปทำงานวิจัยในพื้นที่ของตนได้

สรุปกิจกรรม ประจำเดือน ตุลาคม 2550

■ ประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ หมู่ที่ 12 บ้านป่าหมอก

วันที่ 6 ตุลาคม 2550 เวลา 09.00 น. ได้เข้าไปประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ หมู่ที่ 12 บ้าน ป่าหมอก ตามแผนกำหนดการที่ได้วางไว้ ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านจันทร์ดี กันทะวงศ์ และได้เชิญแม่ฟอง ปวง แพร่ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุและมีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับวัฒนธรรม/ประเพณีในอดีต มาร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนกันนอกเหนือจากการประชุมทีมวิจัยเอง

แม่ฟอง ปวงแพร่ ได้เล่าถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมเปรียบเทียบสังคมในอดีตและปัจจุบัน ว่า “สมัยก่อนการสร้างบ้านเรือนใช้ไม้ในการก่อสร้าง แต่ปัจจุบันใช้ปูนก่อสร้างใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ ถนนมีการลาดยางตลอดสาย พื้นที่ในอดีตเป็นที่ราบสูง น้ำท่วมไม่ค่อยถึง แต่ปัจจุบันมีการนำดิน มาถมขุดเป็นแอ่ง ๆ ทำให้เกิดน้ำท่วมขังในชุมชน ในด้านเศรษฐกิจเมื่อก่อนมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันในชุมชนใช้จ่ายกันอย่างฟุ่มเฟือย มีการเพิ่มราคาสินค้าตามราคาน้ำมัน ชื้ออะไรก็แพง หาเงิน มาได้เยอะก็จ่ายเยอะ คนที่มีรายได้น้อยก็มีการกู้หนี้ยืมสินมาใช้มากขึ้น สิ่งแวดล้อมก็เป็นพิษเพราะใน ชุมชนมีการสร้างเตาต้มยาสูบจะใช้ถ่านลิกไนท์ การทำไร่ ทำสวนก็มีการใช้ยาฆ่าแมลงมากขึ้น”

แม่ฟอง ปวงแพร่ ยังได้บอกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ คือการจักสาน ทำไม้กวาดทางมะพร้าว และยังมีดนตรีพื้นเมือง แต่ปัจจุบันไม่มีคนสืบทอดทำให้ขาดหายไป มีการนำทรัพยากรธรรมชาติใน ชุมชนมาใช้กันอย่างฟุ่มเฟือย

คุณพิทักษ์ จันตะติง (หัวหน้าโครงการ) ได้สอบถามถึงสาเหตุที่บ้านป่าหมอกแยกออกมาเป็น หมู่บ้าน และสภาพปัญหาของชุมชนในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร คุณจันทร์ดี กันทะวงศ์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน คนปัจจุบัน จึงได้เล่าให้ฟังว่า “เดิมทีหมู่ 12 บ้านป่าหมอกแยกมาจากบ้านป่าติง ซึ่งมีสาเหตุมาจากบ้าน และประชากรเพิ่มมากขึ้น การลงทุนกลุ่มเกษตร ซึ่งเดิมทีอาจจะมีการระดมทุนที่ใช้กับกลุ่มไม่ เพียงพอจึงแยกหมู่บ้านอีกหนึ่งหมู่บ้านเพื่อสิทธิประโยชน์ของคนในชุมชน”

คุณจันทร์ดี กันทะวงศ์ ยังได้พูดถึงสภาพปัญหาของชุมชน ว่ามีอยู่หลายประการ เช่น การขาด ความสามัคคี ปัญหาสุขภาพจิต การทะเลาะวิวาท เกี่ยวกับที่ดินของเยาวชน ปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มโค

นมไม่มีทางออกไหลเวียนในหมู่บ้าน ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและปัญหาขยะ เพราะส่วนมากชาวบ้านจะทำลายโดยการเผา ทำให้เกิดมลพิษขึ้นในหมู่บ้าน

วันที่ 13 ตุลาคม 2550 เวลา 09.00 น. ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ หมู่ที่ 10 บ้านแสนตอ ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านแสนตอ ตามแผนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ โดยเชิญพ่อหนานหวิน วงศ์คม ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยแรก ๆ ที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านมาเล่าถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน แล้วให้นักวิจัยช่วยกันซักถามในประเด็นที่สนใจ มาถอดเป็นองค์ความรู้ในงานวิจัย

พ่อหนานหวิน วงศ์คม ได้เล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านแสนตอ – ป่าก้าง ว่า “เดิมขึ้นอยู่กับหมู่ที่ 2 บ้านห้วยยาบ มีผู้ใหญ่บ้านดูแล 3 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยยาบ บ้านป่าก้าง และบ้านแสนตอ ผู้ใหญ่บ้านที่ดูแลปกครองเป็นคนแรก คือนายขาว วงศ์คม เป็นผู้ใหญ่บ้านมา 50 ปี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ต่อมานายฮีน ศรียาบเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้ทำหนังสือถึงอำเภอเมืองลำพูนขอแยกหมู่บ้านใหม่ คือ บ้านแสนตอ ป่าก้าง หมู่ที่ 10 ตั้งแต่ปี 2528 จนถึงปัจจุบัน มีนายสมจิตร ปินชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน ในอดีตที่ผ่านมาชาวบ้านได้ประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จับสัตว์ และการทำเครื่องมือการเกษตร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้จากปู่ ย่า ตา ยาย และในท้องถิ่นมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การคมนาคมขนส่งของคนในหมู่บ้านถนนเป็นลูกรังชาวบ้านต้องช่วยกันทำเป็นแนวคันนาและลำเหมืองเพื่อให้เดินไปทำไร่ ทำนา และวัวควายได้ไปไถนาได้ ปัจจุบันมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เช่น รถไถนา รถยนต์ มาขนส่งสินค้าในการเกษตรเป็นจำนวนมาก ถนนก็เป็นลาดยางทุกสายจึงทำให้สะดวกสบายขึ้น”

คุณล้อมชัย ชุ่มสวัสดิ์ (นักวิจัย) ได้สอบถามถึงรูปแบบการปกครองของหมู่บ้านและสภาพปัญหาของชุมชนในปัจจุบัน ว่ามีการจัดการอย่างไรบ้าง ?

คุณสมจิตร ปินชัย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านแสนตอคนปัจจุบัน ได้พูดให้ฟังว่า “บ้านแสนตอ มีรูปแบบการปกครองโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ควบคุมดูแลคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านร่วมกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต.จำนวน 2 คน และมีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน และสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านใช้วิธีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร ทำงานเป็นหมู่คณะ “ และปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้านมีอยู่หลายด้าน ดังนี้

๐ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

- ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
- ราคาปุ๋ย ยากำจัดศัตรูพืช ขึ้นราคาทุก ๆ ปี
- ไม่มีอาชีพเสริม/รายได้น้อย
- ไม่มีการรวมกลุ่มกัน (เศรษฐกิจชุมชน)

๐ ปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ปัญหายาเสพติด วัยรุ่นมั่วสุมกัน

- ปัญหาทะเลาะวิวาทของกลุ่มวัยรุ่น
- คนในชุมชนไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน รวมตัวกันยาก
- ชาวชนรับค่านิยมจากภายนอกมา ทำให้ละทิ้งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในอดีต
- คนในชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (ต่างคนต่างทำ)

o ปัญหาทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- กลิ่นเหม็นของมูลสัตว์ที่ชาวบ้านเลี้ยง
- การจัดการขยะโดยไม่ถูกวิธี ทำให้อากาศเป็นพิษ

■ การปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา

วันที่ 7 ตุลาคม 2550 เวลา 09.00 น. การจัดกิจกรรมครั้งนี้เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชนและชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ ได้จัดขึ้น พร้อมกับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิดร่วมกัน โดยเชิญนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบมาเป็นประธานในการเปิดพิธี หลังจากนั้นเยาวชนและชาวบ้านในชุมชนก็ร่วมกันปลูกต้นไม้สองข้างทาง จากบ้านป่าดิ่ง ถึง บ้านแสนตอ ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร มีการร่วมมือกันเป็นอย่างดี เช่น ผู้ใหญ่ คนที่มีแรงมากหน่อยก็จะคอยขุดหลุมเพื่อรอให้เด็ก ๆ นำต้นไม้มาปลูก บางก็ช่วยกันปลูก ทำให้มีการพูดคุยกันมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ สร้างความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น

จากการทำกิจกรรมทำให้เกิดความร่วมมือขึ้นในชุมชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเยาวชน แกนนำชุมชน และชาวบ้านในชุมชน และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบในการจัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

ชุมชนเห็นความสำคัญของเยาวชนมากขึ้น จากการได้เห็นกิจกรรมที่ทำกันจริง และการเข้ามามีส่วนร่วมกับเยาวชนในการทำกิจกรรม และยังเห็นถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ น้ำใจของคนในชุมชน สังเกตได้จากตลอดเส้นทางที่ทำกิจกรรมมีชาวบ้านนำน้ำ และเครื่องดื่มมาบริการให้เยาวชน เป็นที่น่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง

■ การประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ หมู่ที่ 10 บ้านแสนตอ

วันที่ 13 ตุลาคม 2550 เวลา 09.00 – 12.00 น. เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการทีมวิจัย สืบเนื่องจากการหารือถึงปัญหาพบปะหน้าทีและการมีส่วนร่วมของนักวิจัย เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2550 ที่ผ่าน มา จึงมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ขึ้น โดยเชิญผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับวัฒนธรรม/ ประเพณีในอดีตมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันนอกเหนือจากการประชุมทีมวิจัยเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลของงานวิจัยและเป็นการฝึกให้นักวิจัยมีความรับผิดชอบ เกิดทักษะเพิ่มมากขึ้นด้วย

จากการประชุมเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2550 มีนักวิจัยเข้าร่วมประชุมน้อยมาก จึงได้หารือร่วมกันกับนักวิจัยที่มาในวันนั้น ว่าตอนนี้มันเกิดอะไรขึ้น ทำไมนักวิจัยถึงขาดความรับผิดชอบและ ไม่สนใจเข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้ง แล้วเราควรมีวิธีแก้ปัญหายังไง หมอผู้ก็เลยเสนอว่า ประชุมครั้งหน้าลองไปประชุมในพื้นที่ ทุกวันเสาร์ แล้วเชิญผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี/วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีต มาเล่าให้ฟัง แล้วให้นักวิจัยช่วยกันซักถามในประเด็นที่สนใจและเกี่ยวข้อง กับงานวิจัยมาออกเป็นองค์ความรู้ เพราะที่ผ่านมาเราศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ได้มาแล้ว แต่เรายังไม่สามารถดึงประเด็นคำถามที่เป็นโจทย์ของงานวิจัยออกมาได้ ดังนั้นจึงมีการกำหนดประเด็นคำถามหลักที่ต้องการร่วมกันคือ “ การมีส่วนร่วมในประเพณี/วัฒนธรรม ของเยาวชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน”

พอหนานหวิน วงศ์คม ได้เล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านแสนตอ – ป่าก้าง ว่า เดิมขึ้นอยู่กับหมู่ที่ 2 บ้านห้วยยาบ มีผู้ใหญ่บ้านดูแล 3 หมู่บ้าน คือ บ้านห้วยยาบ บ้านป่าก้าง และ

บ้านแสนตอ ผู้ใหญ่บ้านที่ดูแลปกครองเป็นคนแรก คือนายขาว วงศ์คม เป็นผู้ใหญ่บ้านมา 50 ปี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ต่อมานายอิน ศรียาบเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้ทำหนังสือถึงอำเภอเมืองลำพูนขอแยกหมู่บ้านใหม่ คือ บ้านแสนตอ ปาก้าง หมู่ที่ 10 ตั้งแต่ปี 2528 จนถึงปัจจุบัน มีนายสมจิตร ปินชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน ในอดีตที่ผ่านมาชาวบ้านได้ประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จับสัตว์ และในการทำเครื่องมือการเกษตร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้จากปู่ ย่า ตา ยาย และในท้องถิ่นมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การคมนาคมขนส่งของคนในหมู่บ้านถนนเป็นลูกรังชาวบ้านต้องช่วยกันทำเป็นแนวคันนาและลำเหมืองเพื่อให้เดินไปทำไร่ ทำนา และวัวควายได้ไปไถนาได้ ปัจจุบันมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เช่น รถไถนา รถยนต์ มาขนส่งสินค้าในการเกษตรเป็นจำนวนมาก ถนนก็เป็นลาดยางทุกสายจึงทำให้สะดวกสบายขึ้น

จากการจัดกิจกรรม พบว่า นักวิจัยยังขาดเทคนิคในการตั้งคำถามหรือโยนคำถาม แต่เห็นความร่วมมือจากผู้ที่มาให้ข้อมูล ที่ให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเป็นอย่างดี ซึ่งทางทีมวิจัยก็จะฯ ได้นำข้อมูลที่ได้รับมาศึกษา สังเคราะห์ แล้วนำไปประกอบเป็นข้อมูลงานวิจัยต่อไป

■ การเข้าร่วมมหกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ

วันที่ 25-26 ตุลาคม 2550 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ งานมหกรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ เป็นกิจกรรมที่ สกว.สำนักงานภาค เป็นผู้จัดขึ้น โดยเชิญ นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ นักวิชาการ หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ และผู้ที่สนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การทำงานร่วมกัน โดยมีรูปแบบการจัด ดังนี้

○ เวทีวิชาการ

เน้นการนำเสนองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านการสังเคราะห์ ทั้งวิธีคิด กระบวนการทำงาน สิ่งที่เกิดขึ้นหลังการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยนักวิจัยชาวบ้าน เพื่อนำสู่การเปลี่ยนระบบความคิดของคนในชุมชนท้องถิ่น และสู่การผลักดันการแก้ไขปัญหา ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการโดยจัดแบ่งการนำเสนอตามประเด็นของการสังเคราะห์ทั้ง 6 กลุ่มได้แก่ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการสังคม/หนี้สิน การแพทย์พื้นบ้าน เกษตรยั่งยืน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเด็กเยาวชนและการศึกษา พร้อมมอบประกาศนียบัตรแก่นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตลอดจนนำเสนอมุมมองความคิดของนักวิชาการ เพื่อย้ำความชัดเจนของการแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นพลังสู่การจัดการตัวเอง เป็นชุมชนเข้มแข็ง

○ นิทรรศการและกิจกรรม

นำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือของ สกว.สำนักงานภาค ที่สะท้อนถึงแนวคิด กระบวนการทำงานที่เป็นรูปธรรม ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นภาพถ่ายแบบจำลอง การสาธิตผลงาน การฉายวิดีโอ เป็นต้น โดยมีการจัดเป็นซุ้มต่าง ๆ ในประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการสังคม/หนี้สิน การแพทย์พื้นบ้าน เกษตรแบบยั่งยืน การจัดการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน เด็กเยาวชนและการศึกษา รวมทั้งมีการจัดจำหน่ายหนังสือ และผลิตภัณฑ์ชุมชนมากมาย ตลอดจน นิทรรศการของภาคีต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมการแสดงละครพื้นเมือง และกิจกรรมภาคกลางคืนด้วย

จากการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้นักวิจัยได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนวิจัยในพื้นที่ภาคเหนือ เกิดการยกระดับองค์ความรู้ กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรม นำความรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบความคิดของคนในชุมชนท้องถิ่น และปรับใช้ในงานวิจัยของตนเองต่อไป

สรุปกิจกรรม ประจำเดือน กุมภาพันธ์ 2551

▪ เวทีสรุปบทเรียนงานวิจัย ระยะที่ 1

หลังจากได้ใช้กระบวนการต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลงานวิจัยมา และได้ดำเนินงานวิจัยจนเสร็จสิ้น ระยะที่ 1 ก็ได้มีการนัดทีมวิจัยเพื่อมาสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการวิจัยในระยะที่ 1 และวางแนวทางการทำงานวิจัยในระยะต่อไปร่วมกัน ในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 ณ หอประชุม โรงเรียนวัดป่าดึ่งห้วยยาบ

เวทีสรุปบทเรียนโครงการแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าดึ่งห้วยยาบ แสนตอ และป่ามอก ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย คณะครู แกนนำชุมชน แกนนำเยาวชน ทั้ง 3 หมู่บ้าน ช่วงแรกคุณพิทักษ์ จันตะดี ได้กล่าวทบทวนโครงการและกรอบการทำงาน คำถามหลัก แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างไร กิจกรรมในระยะแรกเป็นการทบทวนสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน มีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจ เวทีการทบทวนสถานการณ์ในชุมชน การรวบรวมข้อมูลแต่ละชุมชน และการสรุปบทเรียน

ในการลงพื้นที่จัดเวทีชาวบ้าน 3 พื้นที่นั้นมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ เช่น บ้านป่าหมอก มีการแบ่งกลุ่มเด็กและผู้ใหญ่แยกออกจากกันเพื่อระดมความคิดเห็น บ้านป่าดึ่งอยู่ในกลุ่มใหญ่ เนื่องจากคนมาน้อย และบ้านแสนตอนั้นใช้วิธีการแบ่งกลุ่มคณะเด็กและผู้ใหญ่ ประเด็นในการพูดคุยแลกเปลี่ยน คือ สภาพบริบททั่วไปชุมชน ปัญหาสถานการณ์เด็กและเยาวชนในอดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร ซึ่งข้อมูล

จากเวทีนั้นได้มาบางส่วน ทางทีมวิจัยจึงแบ่งชุดทำงานในพื้นที่ 3 ชุด โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าชุด แต่
งานไม่เคลื่อนเนื่องจากภาระงานของหัวหน้างาน และความเข้าใจไม่ตรงกัน ทำให้มีการปรับเปลี่ยนโดย
ให้เยาวชนลงไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายแทน

การทบทวนสถานการณ์นั้น แบ่งข้อมูลเป็น 3 ส่วน คือ 1) สถานการณ์ทั่วไปของชุมชน ซึ่ง
สามารถหาได้จากเอกสารต่าง ๆ และสอบถามเพิ่มเติมได้ 2) สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในอดีตถึง
ปัจจุบัน พบว่า สถานการณ์เปลี่ยนไปมาก เช่น ในอดีต มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อรวมตัวกันใน
การทำงานเพื่อชุมชน การทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นเป็นแค่ชกต่อยกันจบก็คือจบ และมีฝึปปู่ยาเป็นเครื่องมือ
สำคัญในการควบคุมพฤติกรรม แต่ในปัจจุบันนี้ค่านิยมเปลี่ยนไป วัตถุนิยมมากขึ้น การทะเลาะวิวาท
รุนแรงมากขึ้นถึงขั้นเสียชีวิต(ใช้เครื่องมือ อาวุธที่รุนแรงมากขึ้น) ปัญหายาเสพติดเข้ามา ขาดการมีส่วน
ร่วมในชุมชน นอกจากนี้ฝึปปู่ยาไม่มีคุณค่าในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนอีกต่อไป 3)
ผลกระทบกับการทำงานร่วมกับชุมชน เยาวชน ทำให้ได้รู้จักประวัติศาสตร์ของตนเองมากขึ้น ได้รู้ถึง
สถานการณ์ปัญหาเด็กเยาวชนในอดีต ได้เพื่อนใหม่ ได้แลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น คนเฒ่าคนแก่ มีความสุข
ความภูมิใจที่ได้เล่าเรื่องราวให้ลูกหลาน รู้สึกว่าตนเองมีค่ามากขึ้น ชุมชนได้แลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นเพื่อ
นำบทเรียนที่ได้มาปรับใช้และขยายต่อไปในชุมชนต่อไป

ปัญหาที่พบ คือ ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เนื่องจากภาระงาน ไม่มีเวลา ไม่เข้าใจเรื่อง
งานวิจัย ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญ ด้านกระบวนการเข้าไปพูดคุยนั้น เป็นประเด็นกว้าง เรื่องไกลตัว ทำ
ให้มองผลกระทบไม่ค่อยเห็น ระยะเวลาในการจัดประชุมยังไม่สอดคล้องกับพื้นที่เท่าที่ควร ในระยะ
ต่อไปนั้นเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมมากขึ้น เยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชุมชนมากขึ้น โดย
เป้าหมายสุดท้ายที่คาดหวังไว้ คือ การมีองค์กรเยาวชนหรือกลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเยาวชนที่เป็นรูปธรรม

แนวทางการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป (ระยะที่ 2)

เป้าหมาย คือ ทำให้เยาวชนเกิดการมีส่วนร่วมกับชุมชน

การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน “กลุ่มหนุ่มสาว”

- ออกแบบโครงสร้างเพื่อเชื่อมโยงกับสภาเด็กและเยาวชนตำบล
- ออกแบบกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมชุมชน
2. เพื่อแก้ไขปัญหาของเยาวชน
3. เพื่อรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน
4. เพื่อพัฒนาศักยภาพ/สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเยาวชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน
2. การแก้ไขปัญหาของเยาวชน

3. สืบทอด อนุรักษ วัฒนธรรมที่ดั่งามของชุมชนในอดีต
4. เยาวชนเกิดการพัฒนาศักยภาพ/มีจิตสำนึกที่ดีขึ้น

แผนการดำเนินงานในระยะที่ 2

1. การประชุมทีมวิจัย 6 ครั้ง เพื่อออกแบบแผนการทำงานร่วมกัน
2. เวทีเยาวชน 3 หมู่บ้าน
3. เวทีสรุปผลการทำกิจกรรมของเยาวชนทั้ง 3 หมู่บ้าน
4. การศึกษาดูงาน
5. เวทีสรุปบทเรียนการวิจัยในระยะที่ 2
6. จัดทำรายงานการวิจัยระยะที่ 2

■ การอบรมพัฒนาทักษะเด็กและเยาวชน

1) ค่ายอบรมเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพทางเพศเพื่อป้องกันเอดส์

วันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2551 ณ วังธารวิสูตร อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสุขภาพทางเพศ การปรับทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องวิถีทางเพศ และเพื่อพัฒนาความรู้ในการทำงานของแกนนำเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อในชุมชนต่อไป

กิจกรรมครั้งนี้เป็นค่ายการอบรมพัฒนาทักษะ ซึ่งได้รับงบประมาณจากเครือข่ายเด็กและเยาวชนภาคเหนือตอนบน ภายใต้โครงการสร้างเสริมสุขภาพทางเพศเพื่อป้องกันเอดส์ โดยกลุ่มเยาวชน บ้านป่าตึง ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูนทั้ง 3 หมู่บ้าน

ค่ายการอบรมเรื่องสร้างเสริมสุขภาพทางเพศเพื่อป้องกันเอดส์ของกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง ผู้เข้าร่วมแกนนำเยาวชนบ้านป่าตึง และตัวแทนเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน จำนวน 25 คน ประเด็นหลักๆ มี 4 ส่วน คือ 1) เรื่องพัฒนาการทางเพศ โดยการแบ่งกลุ่มให้วาดรูปคน ให้ทุกคนช่วยกันเขียนลงในกระดาษว่าเมื่อตนเองอย่างเข้าสู่วัยรุ่นมีอะไรในร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความคิด กิจกรรมส่วนนี้ เพื่อให้เด็กเห็นการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้นทุกวัน ซึ่งถ้าหากเด็กเยาวชนไม่หมกมุ่นกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทั้งตนเองและของเพศตรงข้าม ทำให้ตนเองยอมรับและสามารถปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 2) เรื่องทัศนคติเรื่องเอดส์ โดยวิทยากรตั้งคำถามว่า “ถ้าได้ยินคำว่า “เอดส์” คิดถึงอะไรเป็นอันดับแรก” วิทยากรแจกกระดาษการ์ดให้กับผู้เข้าร่วม ให้เวลาคิด แล้วให้แต่ละคนนำเสนอ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ เมื่อได้ยินคำว่าเอดส์แล้วรู้สึกกลัว เพราะว่าเป็นโรคที่รักษาไม่หาย รู้สึกใจหาย สงสารผู้ที่ได้รับผลกระทบ ผลที่เกิดขึ้นเมื่อติดเชื้อเอดส์ คือ เจ็บ ตาย อาการที่สังเกตเห็นได้คือ ซึมเศร้า หงุดหงิดง่าย ร่างกายชubbผอม ดำ มีตุ่มขึ้นตามตัว เป็นต้น พฤติกรรมที่เสี่ยง คือ การมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ป้องกันกับผู้ติดเชื้อ การมีพฤติกรรมสำส่อน หรือการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน การรักษา/ป้องกัน คือ สวมถุงยางอนามัย ไม่สำส่อน ไม่ใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน รู้จัก

การดูแลป้องกันตัวเอง 3) การทำความเข้าใจเรื่องเอดส์ โดยวิทยากรบรรยายให้ความรู้เพื่อปรับทัศนคติเรื่องเอดส์ เอดส์เป็นสภาวะของร่างกายอย่างหนึ่ง ที่เป็นเชื้อไวรัสเข้าไปทำให้ร่างกายอ่อนแอ เป็นสภาวะที่ไม่ได้ติดต่อกันได้ง่าย ๆ จึงไม่เป็นโรคที่น่ารังเกียจ แต่ต้องรู้จักการดูแลตัวเอง และรู้จักการป้องกันเพื่อไม่ให้ติดเชื้อเอดส์ 4) การวิเคราะห์ความเสี่ยงจากพฤติกรรมทางเพศ โดยวิทยากรแจกสถานการณ์ให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์ร่วมกันว่าคิดอย่างไรกับสถานการณ์นั้น เช่น ยุงกัด การใช้ที่ตัดเล็บร่วมกันการจูบปาก การบำบัดความใคร่ด้วยตนเอง เป็นต้น รวมทั้งร่วมกันวิเคราะห์ความเสี่ยงในชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง

ข้อสังเกตจากการเข้าร่วมการอบรม เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก ซึ่งเด็กส่วนใหญ่อยู่ในวัยเดียวกันทำให้ไม่กลัว หรืออายเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งทางทีมมีการจัดกิจกรรมสนับสนุนการแทรกเป็นระยะ ในช่วงสุดท้ายคัดเลือกตัวแทนเข้าร่วมแลกเปลี่ยนกับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ในวันที่ 1-2 มีนาคมนี้

2) ประชุมกลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ

วันที่ 12 ตุลาคม 2551 ณ วัดป่าดิ่ง ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน การประชุมกลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่งห้วยยาบ เริ่มจากชวนเยาวชนทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา เช่น การเล่นเกมไตร่ตรอง ปัจจุบันมีการเล่นน้อยลง เนื่องจากไม่มีผู้สอนให้กับเด็กรุ่นต่อ ๆ มา การร่วมกันสร้างสถานที่ออกกำลังกาย โดยทางกลุ่มเยาวชนได้นำเงินของกลุ่มที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาสถานที่ออกกำลังกายให้กับเด็กและเยาวชนได้มาออกกำลังกาย มาทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงเวลาเย็น หรือวันหยุด กิจกรรมการช่วยเหลืองานในชุมชน เช่น เมื่อชุมชนมีงานแข่งขันงานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ อื่น ๆ กลุ่มเด็กและเยาวชนมีการร่วมตัวกันเพื่อไปช่วยเหลือ จัดเต็นท์ จัดดอกไม้ เสริฟน้ำเสริฟอาหาร ที่ผ่านมาสมาชิกกลุ่มเสียชีวิต ทางกลุ่มได้ร่วมกันวางแผนหาวิธีในนามกลุ่ม และมอบเงินบางส่วนช่วยเหลือ เป็นต้น

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ทางกลุ่มมีการทำร่วมกันมาตลอด ซึ่งพยายามใช้แนวคิดกลุ่มหนุ่มสาวมาใช้ในการรวมกลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง สมาชิกประมาณ 56 คน ทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก

และบ้านแสนตอ กิจกรรมที่ทางกลุ่มวางไว้ คือ การจัดค่ายอาสาพัฒนาในชุมชน เพื่อเป็นการดึงเด็กและเยาวชนในพื้นที่มาทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ค้นหาแกนนำรุ่นใหม่เพื่อมาขับเคลื่อนงานต่อไป

ในช่วงสุดท้ายทางพี่เลี้ยงจังหวัดน่านได้เล่าแลกเปลี่ยนบทเรียนการทำงานในพื้นที่น่านให้กับกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง ซึ่งกลุ่มเยาวชนน่านนั้นถือได้ว่าเป็นเด็กที่กล้าคิด กล้าทำ ช่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน และเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะอาสาเข้ามาช่วยงานเองโดยไม่ต้องร้องขอ กิจกรรมที่น่าสนใจ คือ การทำแผนที่คนดีในชุมชน การรวบรวมข้อมูลกรณีปัญหาในชุมชน นอกจากเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นสร้างความสัมพันธ์กับคนเฒ่าคนแก่ ผู้รู้ต่าง ๆ ในชุมชน และมีกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่ในการดูแลรักษาป่าชุมชน เป็นต้น

จากนั้นทางกลุ่มบ้านป่าตึงนัดหมายประชุมกลุ่มเยาวชน โดยแกนนำจะประสานเด็กและนัดหมายวันอีกครั้งหนึ่ง และประชาสัมพันธ์ให้เด็กเข้าร่วมประชุมเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2551 ณ สถาบันวิจัยหริภุญชัย โดยทางกลุ่มนัดหมายประชุมกลุ่มทุกวันพุธที่ 3 ของเดือน เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวการทำงานของกลุ่ม

3) การเข้าร่วมประชุมกับเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน

ทางกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึงห้วยยาบ มีการส่งตัวแทนเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเยาวชนอื่น ๆ ภายใต้การสนับสนุนกิจกรรมจากเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน สถาบันวิจัยหริภุญชัย ซึ่งทำให้พบปะเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ เห็นตัวอย่างพื้นที่จริง/กิจกรรมเยาวชนในชุมชนอื่น ๆ เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้ทางแกนนำกลุ่มนำข้อมูลกลับมาพูดคุยกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อวางแผนการทำงานของกลุ่มต่อไป การเข้าร่วมเวทีประชุมเครือข่ายเด็กและเยาวชนนั้นทำให้แกนนำมีทักษะการนำเสนอกิจกรรมของตนเองมากขึ้น กล้าคิด กล้าพูดมากขึ้น และที่สำคัญการได้รู้จักเพื่อนต่างบ้าน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4) ค่ายสายฝันเยาวชนเพื่อชุมชนครั้งที่ 3

วันที่ 25-26 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ ซึ่งกลุ่มเยาวชนป่าดิ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอกและบ้านแสนตอ ได้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหา และร่วมกันช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชนของตนเองมาโดยตลอด มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นทุกปี เพื่อให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มเยาวชนยังคงอยู่ไม่ขาดหายไป ค่ายสานฝันครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อตั้งรูน้องเข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน และสานเจตนารมณ์ของรุ่นพี่ มีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพกลุ่มให้มีความเข้มแข็งขึ้น สามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

กิจกรรมเริ่มจากคุณมนัส วงศ์คม ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ กล่าวเปิดงาน ใช้เกมในการแนะนำตัวผู้เข้าร่วม พร้อมกับสร้างความคุ้นเคยเป็นกันเองมากขึ้น ร่วมกันสร้างข้อตกลงในค่าย จากนั้นเป็นการเล่าประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

กลุ่มราตรีชน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2546 เกิดจากการรวมตัวของเยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ ที่ต้องรวมตัวกันขึ้นมาใหม่อีกครั้ง หลังจากที่กลุ่มหนุ่มสาวได้หายไป เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีสถาบันวิจัยหริภุญชัย ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน ได้เข้ามาช่วยในการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา และกลุ่มก็ดำเนินกิจกรรมเรื่อยมา อาทิ เช่น กลุ่มดนตรี กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มออมทรัพย์ แรลลี่รถถีบและล่าสุตมีการช่วยกันสร้างเครื่องออกกำลังกายขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยกันพัฒนาชุมชนในโอกาสต่าง ๆ มาโดยตลอด จนเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

กลุ่มอรุณชน เป็นผลผลิตที่ออกมาจากรุ่นพี่กลุ่มราตรีชน เพื่อสานต่อเจตนารมณ์ ของรุ่นพี่ในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อชุมชน ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2548 โดยรุ่นพี่และเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูนเข้ามาช่วยในการจัดตั้งขึ้น และได้ดำเนินกิจกรรมเรื่อยมา อาทิเช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ การทอดผ้าป่า และรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับรุ่นพี่และชุมชนในโอกาสต่าง ๆ

จากนั้นคุณพิทักษ์ จันตะติง ได้สรุปเกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่ม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มเยาวชนได้ทำร่วมกันให้ฟังอีกครั้ง จากนั้นได้ชวนเยาวชนคุยถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมกลุ่มเยาวชนถึงหายกันไป พร้อมทั้งหารือแนวทางการแก้ไขร่วมกัน ควรมีการเลือกคณะทำงานชุดใหม่ขึ้น เพื่อให้การทำงานดีขึ้น และมีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่อง หลังจากที่เยาวชนได้ทราบถึงความเป็นมาและการทำงานของกลุ่มเยาวชนที่ผ่านมา พร้อมทั้งระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาหารือกันเรียบร้อยแล้ว ก็ได้มีการสนทนากัน เพื่อให้เยาวชนได้เกิดความสนุกสนานและผ่อนคลายช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมตามฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกทักษะการอยู่ร่วมกัน ความสามัคคี การคิดการวางแผน การเป็นผู้นำผู้ตาม เป็นต้น ช่วงค่ำเป็นการแสดงกลุ่มเยาวชน และการทำพิธีเทียนเป็นเรืองการทำให้พ่อแม่เสียใจ โดยให้เด็กทุกคนเปิดใจพูดสิ่งที่ตนเคยทำให้พ่อแม่เสียใจ

วันที่สอง เป็นการวางแผนที่ชุมชน โดยการแบ่งกลุ่มเพื่อให้แต่ละกลุ่มลงไปศึกษาชุมชน แล้วนำข้อมูลมาวาดแผนที่ชุมชน ตามป๊อกร์ที่กลุ่มตนเองได้รับผิชอบ ทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ชุมชนของตนเองมากขึ้น ทั้งสภาพชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รู้จักวิธีการพูดคุยสอบถามข้อมูลจากผู้ใหญ่จากผู้อาวุโสในชุมชน การที่เด็กเข้าไปพูดคุยกับคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดี เด็กเห็นความสำคัญของคนเฒ่าคนแก่มากขึ้น

จากนั้นหารือ แนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่อยากทำ มีข้อเสนอหลายอย่าง เช่น การปลูกผักสมุนไพร การสร้างสวนสาธารณะ ร้านอินเทอร์เน็ต กีฬาเยาวชนของกลุ่ม การเข้าค่ายนอกสถานที่ มีชมรมทำกิจกรรมร่วมกันตอนเย็นจัดตั้งชมรมปั่นจักรยาน พิพิธภัณฑ์ของกลุ่ม มีที่เผายขยะที่ดีในชุมชน การพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน (ข้างร้านซ่อมรถ) จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์เยาวชน มีการออมทรัพย์ ทำความสะอาดปรับปรุงลำคลองในชุมชน การพัฒนาสถานที่ออกกำลังกายในหมู่บ้าน มีอุปกรณ์กีฬาสำหรับเยาวชน มีศาลาพักผ่อนบริเวณหน้าวัด มีห้องสมุดชุมชน เป็นห้องสมุดเล็ก ๆ เก็บหนังสือจากการบริจาคของกลุ่มเยาวชน และมีการจัดเยาวชนเข้ามาดูแล การปลูกต้นไม้ตามข้างถนน กิจกรรมผ้าป่าสามัคคี อยากมีร้านถ่ายเอกสารในชุมชน เป็นต้น

ในช่วงท้ายเป็นการคัดเลือกคณะทำงานชุดใหม่ เพื่อเป็นแกนนำในประสานงานการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึงห้วยยาบ ซึ่งทางคณะทำงานนำเอาข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาเป็นแผนการดำเนินงานของกลุ่มต่อไป

สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ นอกจากเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่มแล้ว กลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึงมีความเข้าใจ มีแนวทางในการดำเนินงาน เป็นการฝึกทักษะการเรียนรู้ให้กับทีมกระบวนการ ทั้งเรื่องการจัดการกระบวนการค่าย การนำเสนอผลงาน ซึ่งเวทีครั้งนี้เป็นเวทีฝึกตนเอง ให้ความกล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าที่จะเป็นผู้นำ แต่ปัญหาที่พบ คือ ทักษะการนำเสนอผลงาน ซึ่งค่อนข้างมือใหม่ทำให้ยังมีความไม่กล้าอยู่มาก และร้องเพลงยังไม่ค่อยเป็น โดยเฉพาะวันแรกมีการโยนกันไปมา แต่ในช่วงท้ายและวันที่สองมีการพูดคุยปรับปรุงที่ดีขึ้น มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันมากขึ้น สามารถตอบรับซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น

สรุปกิจกรรมประจำเดือน เมษายน 2552

■ กิจกรรมสรุปการปรับแผนการดำเนินโครงการวิจัยในระยะที่ 2

จากการการพูดคุยกับทีมวิจัยในวันที่ 25 เมษายน 2552 ณ โรงเรียนวัดป่าตึง-ห้วยยาบ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ดังนี้

1. นายศรินิต จันตะตึง	ทีมวิจัย
2. นายทิวี ปาลี	ทีมวิจัย
3. นายถวิล ศรีทน	ทีมวิจัย
4. นายกองศรี ปัญญาใหญ่	ทีมวิจัย
5. นายถวัลย์ ธรรมขัน	ทีมวิจัย
6. นายลือชัย ชุ่มสวัสดิ์	ทีมวิจัย
7. นายสมชาย จันตะตึง	ทีมวิจัย
8. นายเอกพงษ์ กำเนิด	ทีมวิจัย
9. นายสมโพธิ์ โสกันทา	ทีมวิจัย
10. นายวิระพงษ์ ปาลี	ทีมวิจัย
11. นางสาวพรพิมล สุขะใหญ่	ทีมวิจัย
12. นายอภิชัย จันตะตึง	ทีมวิจัย
13. นายพิทักษ์ จันตะตึง	หัวหน้าโครงการวิจัย
14. นายคณัย กล่าวแล้ว	เจ้าหน้าที่ สกว.
15. นางสาวศิริขวัญ อุทา	เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยทรัพยากรชัย
16. นายวรพงศ์ ผูกภู	เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยทรัพยากรชัย
17. นางสาวสุธีรา ช่อประดิษฐ์	นักศึกษาฝึกงาน

เวทีครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาหรือผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และหาแนวทางในการทำงานในระยะต่อไป ทางทีมวิจัย เจ้าหน้าที่ Node ลำพูน และเจ้าหน้าที่ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้เข้าร่วมในการหาหรือเกี่ยวกับผลการพิจารณารายงานความก้าวหน้าและร่วมหาประเด็น/โจทย์ที่ชัดเจนขึ้น ในการดำเนินการวิจัยในระยะต่อไปให้เสร็จสมบูรณ์

การประชุมทีมวิจัยในวันที่ 25 เมษายน 2552 ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ สกว. ได้พิจารณาเกี่ยวกับโครงการวิจัย ๆ คือ

1. เนื้อหารายงานมีความสมบูรณ์ ในส่วนของการนำเสนอข้อมูลในส่วนของบริษัทชุมชนในอดีตและปัจจุบัน แต่ยังขาดความสมบูรณ์ในส่วนของการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเด็กและเยาวชนในอดีต – ปัจจุบันจำแนกตามหมู่บ้าน จนครบทั้ง 3 หมู่บ้าน
2. แม้จะมีการนำเสนอสถานการณ์การดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนในภาพรวม แต่เนื้อหาข้อมูลยังขาดความสมบูรณ์ เนื่องจากไม่ได้นำเสนอสถานการณ์การดำเนินงานของกลุ่มเยาวชน จำแนกตามหมู่บ้าน
3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบริษัทชุมชน และผู้รู้ในหมู่บ้าน ไม่ได้นำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อตอบโจทย์วิจัย
4. การสรุปแนวทางการดำเนินงานในระยะที่ 2 ว่าควรมีการจัดตั้ง “กลุ่มหนุ่มสาว” ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าทีมวิจัยและชุมชนได้นำเอาข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชน และสถานการณ์การดำเนินงาน ของกลุ่มเด็กและเยาวชนมาวิเคราะห์ ถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน และทิศทางการทำงานของกลุ่มที่จะนำไปสู่การจัดการปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนในอนาคต
5. ทีมวิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการมีส่วนร่วมของคนในทีม เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมและขาดความเข้าใจในกระบวนการวิจัย ทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความล่าช้า และในรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวถูกคลี่คลายไปอย่างไร สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีความเห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นสำคัญยิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานโครงการวิจัยในระยะต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการหารือร่วมกันในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และหาแนวทางในการดำเนินงานในระยะต่อไป ซึ่งเหลือระยะเวลาอีก 6 เดือน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความชัดเจนในกระบวนการ (โจทย์) และประเด็นที่ต้องถอดออกมาจากตัวของเยาวชนจากการทำกิจกรรม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมา

เป้าหมายในการทำโครงการวิจัยนี้ คือ มุ่งไปที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่โรงเรียนวัดป่าติ้ว-ห้วยยาบ จำนวน 3 หมู่บ้าน ตอนนี้มีเด็กที่ลงทะเบียนจำนวน 40 คน แต่กลุ่มที่ทำงานและเข้าร่วมกิจกรรมนั้นมีมากกว่านี้แต่ยังไม่ได้มาลงทะเบียนกับกลุ่ม สิ่งที่เราคาดหวังจากการทำงานวิจัย คือ การนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาช่วยหนุนการเรียนรู้ให้กับเด็ก หลังจากที่เราเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดเวที เห็นความสำคัญของคุณค่าว่า “กลุ่มหนุ่มสาว” ซึ่งเริ่มหายไปเมื่อปี 2525 จนมารวมตัวกันในนามกลุ่มเยาวชนขึ้นในปี 2546 ช่วงแรกเป็นกิจกรรมระดับกลุ่ม รวมกันคิดว่าจะทำอะไร เช่น การเลี้ยงปลา ออมทรัพย์เยาวชน เป็นต้น แต่ในระยะหลังเริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น เช่น การทำกิจกรรมรดน้ำดำหัว การเข้าไปช่วยงานบุญ งานศพของสมาชิกในชุมชน (การเสิร์ฟน้ำ เสริฟอาหาร ล้างถ้วยจาน จัดเตรียมสถานที่) เป็นต้น สมาชิกแต่ละคนก็จะมาชวนกันไปช่วยเหลืองานต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา เห็นศักยภาพของเด็กและเยาวชน ชุมชนในการพัฒนาตัวเด็ก รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนบางเรื่องในพื้นที่ เช่น

- ศักยภาพในการถ่ายทอดสื่อสาร
- ศักยภาพในการทำงานร่วมกัน
- ศักยภาพในการใช้ข้อมูลในการทำงาน
- ศักยภาพในการนำความรู้ในอดีตมาปรับใช้
- ศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่ม
- ศักยภาพในการคิดกระบวนการใหม่/กิจกรรม (ถ่ายทอด)
- ศักยภาพในการแบ่งบทบาทหน้าที่กัน
- ศักยภาพในการขยายกลุ่มให้มากยิ่งขึ้น

จากการหารือในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้ง Node สกว.ภาค และทีมวิจัย จากเดิมนั้นได้เสนอแผนเรื่องการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน การศึกษาดูงานจากกลุ่ม/ชุมชนที่เข้มแข็ง จากได้จึงกลับมาทบทวนพูดคุยในกลุ่มของตนเองในระดับหมู่บ้านก่อน แล้วจึงรวมเป็นแผนระดับกลุ่มเยาวชนทั้ง 3 หมู่บ้าน ซึ่งอาจทำให้ไม่เห็นการเชื่อมโยงข้อมูล และการพัฒนาเด็กที่ยั่งยืนได้ การทบทวนพูดคุยกันทำให้เห็นบทเรียนที่ผ่านมาแต่ขาดการสรุปในเชิงเนื้อหาที่จะดึงออกมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งศักยภาพในตัวเด็กเอง ซึ่งทางทีมวิจัยเองสะท้อนให้เห็นว่าตนเอง/กลุ่มขาดทักษะด้านกระบวนการถอดบทเรียน หากเติมเรื่องกระบวนการถอดบทเรียนทั้งระดับตัวเองและระดับกลุ่ม น่าจะมาเติมส่วนที่ขาดไปได้ และเห็นแนวทางที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีพลังและมีความยั่งยืน จึงได้ข้อสรุปแนวทางในการดำเนินงานระยะต่อไป 3 แนวทางหลัก ๆ คือ การทบทวน(การถอดบทเรียน) การศึกษาดูงาน และการหาแนวทางการดำเนินกิจกรรม ประเด็นสำคัญที่ต้องการถอดออกมาเพื่อถ่ายทอดในงานวิจัย ดังนี้

- ทูตที่มี - ความรู้/ทักษะ คน เครือข่าย ฯลฯ
- วิธีการทำงาน - คิดโครงการ หาหมู่ หาเงิน การแบ่งเวลา ฯลฯ

- วิชิตเรื่องการทำงาน - ทำอะไรอยู่ ทำไปทำไม
- วิธีดึงใจกัน - เต็มพลังกัน เข้าใจกัน ช่วยกัน ฯลฯ
- วิถีหนูของผู้ใหญ่ที่ผ่านมา
- ข้อดี – ข้อจำกัด จากการหนุนเสริม
- ผลของการหนุนเสริม

จากประเด็นที่ได้หารือร่วมกัน ดังกล่าว ทำให้ต้องมีการปรับแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นและกิจกรรม โดยเพิ่มเวทีในการถอดบทเรียนของเยาวชน ผู้ใหญ่ และทีมวิจัย เพื่อให้โครงการวิจัยชัดเจนและสมบูรณ์ขึ้น โดยมีคำถามที่สำคัญ คือ จะทำอย่างไรให้กลุ่มเด็กและเยาวชนมีพลัง และอยู่อย่างยั่งยืน

กิจกรรมระยะที่ 2-3

สรุปกิจกรรมประจำเดือน สิงหาคม 2552

■ กิจกรรมสานสัมพันธ์วันแม่

วันที่ 12 สิงหาคม 2552 เวลา 09.00 - 16.00 น. ณ หอประชุมโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ กลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง ป่าหมอก และแสนตอ ร่วมกับเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ได้จัดกิจกรรมให้กับเยาวชนรุ่นน้อง เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงพระคุณของแม่ และเกิดจิตสำนึกรักแม่ อันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้นระหว่างแม่กับลูกเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยมีเยาวชนสนใจเข้าร่วมในกิจกรรมจำนวนกว่า 70 คน

เริ่มจากการลงทะเบียนผู้เข้าร่วมในกิจกรรม เยาวชนทยอยกันเข้ามาลงทะเบียนกันอย่างมาก จนเต็มหอประชุม จากนั้นได้มีการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม “สานสัมพันธ์วันแม่” ในครั้งนี้ โดย นายพิทักษ์ จันตะติง หัวหน้าโครงการวิจัยฯ จากนั้นแกนนำเยาวชนรุ่นพี่ ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นทีมสันตนาการ ได้ชวนเยาวชนรุ่นน้องเล่นเกมและทำกิจกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคยกัน และกล้าแสดงออกมากขึ้น

เมื่อเยาวชนเกิดความคุ้นเคยกัน และกล้าแสดงออกมากขึ้นแล้ว นายพิทักษ์ จันตะติง ได้ให้เยาวชนทำกิจกรรม “จดหมายถึงแม่” โดยให้เยาวชนจำลองเหตุการณ์ถ้าตนเองจะขอแม่ไปเที่ยวกับแฟน จะเขียนบอกแม่ว่าอย่างไร? จากนั้นให้ลองสมมติว่าตนเองเป็นแม่ดูบ้าง จะพูดกับลูกไม่ให้ลูกไปเที่ยวกับแฟนว่าอย่างไร? ทำให้เยาวชนได้สะท้อนภาพ และตระหนักถึงความรู้สึกของแม่ที่ต้องพูดกับลูก เพื่อให้ไม่ให้ลูกไปนั้นมันยาก ลำบากแค่ไหน

ช่วงบ่ายหลังจากพักรับประทานอาหารกลางวัน และสันตนาการ เรียบร้อยแล้ว ได้ให้เยาวชนดูวีดิทัศน์เรื่อง “บูชาพระคุณแม่” จากนั้นให้เยาวชนนั่งหลับตาฟังบรรยายธรรมเทศนาเกี่ยวกับ “พระคุณของ

แม่” เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักในพระคุณของแม่และเกิดความรักแม่มากยิ่งขึ้น เยาวชนบางคน ได้สะท้อนความรู้สึกออกมา ถึงกับร้องไห้ในกิจกรรมนี้

หลังจากนั้นได้ให้เยาวชนแบ่งกลุ่มเล่าสิ่งที่ประทับใจและสิ่งที่เคยทำไม่ดีกับตนเองและแม่ให้เพื่อนฟัง เพื่อให้เยาวชนกล้าที่จะเปิดใจ และสะท้อนความรู้สึกภายในจิตใจออกมา เกิดความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมากขึ้นด้วย ในช่วงท้ายของกิจกรรมได้ให้เยาวชนเขียนการ์ดแสดงความรู้สึก เพื่อนำไปมอบให้แม่ของตนเอง และร้องเพลง “แม่” ของโลโซ ร่วมกัน

หลังจากได้จัดเวทีสานสัมพันธ์วันแม่ให้กับเยาวชน เยาวชนก็ได้มาสรุปบทเรียนถึงสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ดังนี้

- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความคิด แนวคิด ของเพื่อนเยาวชน
- เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองในการปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดี
- ได้รับความสนุกสนานจากการทำกิจกรรม
- ได้เรียนรู้ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรกับแม่
- สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
- แสดงออกถึงความรักต่อแม่ (กลับไปไหว้แม่ กราบเท้าแม่ มอบมะลิให้แม่)
- ได้ความรู้ ความคิดดี ๆ เกี่ยวกับแม่
- ได้รู้ซึ่งถึงพระคุณความรักและความเจ็บปวด ของแม่
- การปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของแม่
- ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตสิ่งที่เคยทำไม่ดีและสิ่งที่ประทับใจ ของเพื่อน
- ได้รู้จักรุ่นพี่เยาวชน

ข้อสังเกต เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นอย่างดี ทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดีและเกิดผลดีต่อความสัมพันธ์ของครอบครัวมากยิ่งขึ้น แต่พ่อแม่ของเยาวชน ผู้ใหญ่ในชุมชนค่อนข้างสนใจ และไม่มีความเข้ามาเข้าร่วมในกิจกรรมเท่าที่ควร

สิ่งที่ได้เรียนรู้ การทำกิจกรรมสานสัมพันธ์วันแม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเยาวชนที่ไม่มีแม่ ทำให้ไม่สามารถนำแม่ของเยาวชนมาเข้าร่วมในกิจกรรมได้ จึงต้องมีการปรับกระบวนการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์

สรุปกิจกรรมประจำเดือน กันยายน 2552

■ ประชุมทีมวิจัย

วันที่ 12 กันยายน 2552 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ หอประชุมโรงเรียนวัดป่าติ่งห้วยยาบ เป็นการประชุมทีมวิจัยครั้งแรก ของการดำเนินงานโครงการวิจัยในระยะที่ 2 เพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการวิจัยในระยะที่ 1 พร้อมกับหารือถึงแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยในระยะที่ 2-3 ร่วมกัน การประชุมทีมวิจัยได้มีการทบทวนสถานการณ์และผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 ในส่วนของกระบวนการ/วิธีการดำเนินงาน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลและกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งของเยาวชน และชุมชน ซึ่งก็พบว่าการมีส่วนร่วมของเยาวชนกับผู้ใหญ่ในชุมชนเริ่มดีขึ้น เยาวชนมีบทบาทในการทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น ผู้ใหญ่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อทำกิจกรรม แต่ยังขาดการดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของหมู่บ้าน ให้เยาวชนเข้ามาเรียนรู้ในกระบวนการทำงานในกลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เพื่อให้เยาวชนสามารถทำงานสานต่อกิจกรรมต่อไปในอนาคต จึงมีการหารือในที่ประชุมให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้การทำงานของกองทุนหมู่บ้าน (แนวทางการถ่ายทอด) และฝากให้ผู้ใหญ่ช่วยกันคิดหาแนวทางในการดำเนินการของกลุ่มในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนต่อไป

จากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาในระยะที่ 1 ทำให้เยาวชนเกิดการพัฒนาศักยภาพขึ้นมาก ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการคิด การทำงานร่วมกัน การวางแผนในการทำกิจกรรม และด้านอื่น ๆ ซึ่งทักษะต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ทีมวิจัยยังขาดความรู้ ความชำนาญ ในการถอดบทเรียนองค์ความรู้เหล่านี้ออกมาได้ จึงต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในการถอดบทเรียน นำองค์ความรู้ที่ได้มาเขียนเป็นรายงานวิจัยต่อไป

ทีมวิจัยจึงหารือร่วมกันว่าควรมีถอดบทเรียนองค์ความรู้เหล่านั้น จึงมีการกำหนดให้มีการถอดบทเรียนการทำงานโครงการวิจัยพร้อมกับศึกษาดูงานขึ้น ในวันที่ 26 – 27 กันยายน 2552 เป็นเวลา 2 วัน 1 คืน โดยจะไปแลกเปลี่ยนศึกษาดูงานกลุ่มเยาวชนบ้านสา ตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่ทำงานโครงการวิจัยเช่นเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกัน พร้อมถอดบทเรียนโครงการวิจัยไปพร้อม ๆ กันด้วย แต่ก่อนที่จะมีการถอดบทเรียนควรมีการศึกษาหาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นฐานข้อมูล โดยจะทำการออกแบบสอบถามแล้วให้เยาวชนไปเก็บข้อมูล โดยจะนัดประชุมออกแบบสอบถามในวันที่ 17 กันยายน 2552 ที่สถาบันวิจัยหริภุญชัยต่อไป

ข้อสังเกต ทีมวิจัยที่มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกันเป็นอย่างดี แต่มีนักวิจัยบางคน ขาดการกระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุมเพราะขาดหายไปนาน และนักวิจัยยังขาดความรู้ความชำนาญในการจับประเด็น และถอดบทเรียน จึงต้องอาศัยผู้ที่มีความชำนาญในด้านนี้มาช่วยในการทำงาน เพื่อให้การจัดทำรายงานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

■ ประชุมออกแบบเก็บข้อมูลงานวิจัย

วันที่ 17 กันยายน 2552 เวลา 09.00 - 16.00 น. ณ สถาบันวิจัยทรัพยากรฯ เป็นการประชุมเพื่อออกแบบสอบถาม ใช้เก็บข้อมูลเพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นสำหรับนำไปใช้ในการถอดบทเรียนโครงการวิจัย โดยมีนักวิจัย แกนนำเยาวชน และพี่เลี้ยงสถาบันวิจัยทรัพยากรฯ ร่วมกันระดมความคิดในการออกแบบเก็บข้อมูลขึ้น เพื่อร่วมกันออกแบบสอบถาม จากการหารือร่วมกันของนักวิจัย แกนนำเยาวชน และพี่เลี้ยง ได้เสนอประเด็นต่าง ๆ ซึ่งจำแนกเป็น 3 ส่วน สรุปอย่างย่อได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลประวัติ

- 1.1 ชื่อสกุล เลขประจำตัวประชาชน
- 1.2 วันเดือน ปี เกิด และอายุ
- 1.3 ที่อยู่
- 1.4 การศึกษาระดับ
- 1.5 อาชีพ
- 1.6 ความสามารถพิเศษ
- 1.7 งานอดิเรก
- 1.8 ความสนใจ (ความชอบ ความฝัน อยากทำอะไร)
- 1.9 บทบาทหน้าที่ / ตำแหน่ง ในกลุ่มหรือชุมชน

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม/ชุมชน

- 2.1 เข้ามาร่วมกิจกรรมกลุ่ม / ชุมชน ได้อย่างไร
- 2.2 คิดอย่างไรถึงเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม / ชุมชน
- 2.3 มีความสนใจในกิจกรรมด้านใดบ้าง
- 2.4 เคยเข้าร่วม / หนุนเสริม กิจกรรมอะไรบ้าง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการพัฒนาศักยภาพเยาวชน / กลุ่ม

- 3.1 มีการถ่ายทอดการทำงาน / ขยายกลุ่ม อย่างไรบ้าง
- 3.2 มีการใช้ข้อมูล / ความรู้ ในอดีตมาปรับใช้ในการทำงานอย่างไรบ้าง
- 3.3 มีการบริหารจัดการกลุ่มอย่างไรบ้าง (โครงสร้างคณะทำงาน)
- 3.4 มีแนวคิดในการคิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำอย่างไรบ้าง
- 3.5 มีวิธีการจูงใจ ชักชวนเพื่อนเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม อย่างไรบ้าง

- 3.6 วิธีการหมุนเสริมของผู้ใหญ่ที่ผ่านมามีอย่างไร
- 3.7 ข้อดี – ข้อจำกัดของการหมุนเสริม มีอะไรบ้าง
- 3.8 ผลของการหมุนเสริมของผู้ใหญ่เป็นอย่างไรบ้าง
- 3.9 ต้องการให้ผู้ใหญ่ / หน่วยงาน เข้ามานสนับสนุนอย่างไรบ้าง
- 3.10 ข้อเสนอแนะ

โดยให้นักวิจัยและเยาวชนกรออกแบบสอบถาม และใช้แบบสอบถามนี้เพื่อสอบถามแกนนำชุมชน ผู้รู้ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลก่อนการถอดบทเรียนและศึกษาดูงาน

ข้อสังเกต ทีมวิจัย แกนนำเยาวชน และพี่เลี้ยง ช่วยกันระดมความคิดเห็นในการออกแบบเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี แต่ทีมวิจัยและเยาวชนมาไม่ตรงเวลา ทำให้การประชุมเป็นไปอย่างล่าช้า

สิ่งที่ได้เรียนรู้ คือ การจัดทำแบบสอบถามต้องช่วยกันระดมความคิด และอาศัยฐานข้อมูลเดิมที่มีอยู่มาประกอบในการออกแบบสอบถามด้วย

■ กิจกรรมศึกษาดูงานและถอดบทเรียนกลุ่มเยาวชน

วันที่ 26 -27 กันยายน 2552 คณะวิจัยของโครงการฯ และเยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ ได้เดินทางไปเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเยาวชนบ้านสา ตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่ทำงานโครงการวิจัยในพื้นที่เช่นเดียวกัน พร้อมกับถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาในการดำเนินงานโครงการวิจัย และการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนด้วย เพื่อนำความรู้ประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาปรับใช้ในงานวิจัยต่อไป

เมื่อเดินทางไปถึงวัดบ้านแป้น ตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นสถานที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มเยาวชน ก็พบกับกลุ่มเยาวชนบ้านสา ที่รออยู่และให้การต้อนรับเป็นอย่างดี จากนั้นกลุ่มเยาวชนบ้านสาก็ได้กล่าวต้อนรับ พร้อมกับได้มีการแนะนำตัวให้รู้จักกันทั้งสองกลุ่ม และเล่นเกม เพื่อสร้างความคุ้นเคยกันให้มากขึ้น จากนั้นกลุ่มเยาวชนบ้านสาก็ได้เล่าถึงกลุ่มของตนว่า กลุ่มเยาวชนตำบลบ้านสา เป็นกลุ่มเยาวชนที่เกิดจากการรวมตัวกันระหว่างกลุ่มเยาวชนภายในตำบลบ้านสา เกิดเป็นสภาเยาวชนตำบลบ้านสา ซึ่งมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันอย่างต่อเนื่อง อาทิ เช่น ถ่ายฟิชั่นน้อง (จัดเพื่อสืบรุ่นทุกปี) งานขันโตก ประเพณีแห่เทียนพรรษา(เยาวชนแต่ละหมู่บ้านหล่อเทียนเองแล้วแห่รอบตำบล) ร่วมกันเป็นเจ้าภาพในการสวดอภิธรรมศพ เวทีพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเยาวชน(การแลกเปลี่ยน ดูงาน) จัดรายการวิทยุชุมชน ฟ้าป่าเยาวชน ปลูกต้นไม้ทดแทนอย่างต่อเนื่อง สร้างฝายชะลอน้ำ ทำโครงการวิจัย เป็นต้น

จากนั้นก็ได้มีการแบ่งกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างทั้งสองกลุ่มตามประเด็นต่าง ๆ 4 ประเด็น คือ 1)กิจกรรม 2)การติดต่อประสานงาน 3)เอกสาร 4)ทักษะและเครื่องมือสรุปได้ดังนี้

*** ประเด็นกิจกรรม (กระบวนการ/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม)**

1. ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
2. จัดทำโครงการกิจกรรมร่วมกัน
 - ร่างโครงการ
 - เสนอโครงการ
 - อนุมัติงบประมาณ
3. กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการทำกิจกรรม
 - เยาวชน ชาวบ้าน แกนนำ
4. ประสานงานผู้เกี่ยวข้อง/หน่วยงาน
5. ร่างแผนกำหนดการการดำเนินกิจกรรม
 - ลงทะเบียน
 - ทำความเข้าใจในกิจกรรม
 - เข้าสู่เนื้อหากิจกรรม
6. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
7. จัดเตรียมสถานที่ในการทำกิจกรรม
8. ติดต่อวิทยากรในการทำกิจกรรม
9. ดำเนินการตามแผนกำหนดการที่ได้วางไว้
10. สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

ตัวอย่างการจัดกิจกรรม

o กิจกรรมต้อนรับน้อง (บ้านสา)

- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อให้น้องเกิดความตื่นตัว สนุกสนาน
 2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

เกมที่ใช้

1. เพลงสันตนาการ

ตอบมือ 5 ครั้ง ตอบให้ดังกว่านี้ ตอบอีก 5 ที แล้วที่นี้ เฮ้ยดัง ๆ (ซ้ำ 2 ครั้ง)

2. เกมตัวเลขหรรษา

แบ่งกลุ่มเท่ากันเข้าแถวตอนลึกแล้วนับเลขให้ทุกคนจำเลขนั้นไว้ จากนั้น
ผู้นำเกมให้ผู้เล่นตามหมายเลขของคนที่ได้ยกมือที่จับกันไว้ขึ้น แล้วให้คนที่อยู่หัวแถว
และท้ายแถว วิ่งลอดแขนของผู้ที่ยกมือขึ้น แล้วนั่งลง แข่งกัน

- ข้อคิดจากเกม**
1. การมีสติและตั้งใจฟัง
 2. ความสามัคคีกัน

o กิจกรรมฐานความรู้ (ฐานมั่วซุ่ม) (ป่าตึง)

- กติกา
1. แบ่งกลุ่มเท่ากันประมาณ 5-6 คน
 2. กำหนดเวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม
2. เพื่อให้เยาวชนได้คิดทักษะในการแก้ปัญหา

วิธีการและอุปกรณ์

1. มีไม้จืด 3 ก้าน ไม้เกียะ 1 อัน
2. เตาด่าน 1 เต่า
3. ถ่าน 3 ก้อน
4. นำอุปกรณ์ที่มีอยู่มาทอไฟให้ติดจนถ่านแดง ในเวลาที่กำหนด

ข้อคิดจากฐานความรู้

1. สามารถใช้สติแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้
2. ความพยายามในการจุดไฟให้ติด
3. สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

* ประเด็นการติดต่อประสานงาน

บ้านสาเยาวชน

ภายใน

- โทรศัพท์
- ติดต่อด้วยตนเอง
- e-mail
- hi 5
- ปากต่อปาก
- ประกาศเสียงตามสาย
- ฝ้ายประสานงานแต่ละชมรม
- ติดต่อพระสงฆ์

เครือข่าย

- เยาวชนวิเชตนคร
- เยาวชนสบสัน
- เยาวชนสันติสุข จ.น่าน
- เยาวชนป่าตึง จ.ลำพูน

ภายนอก

- นำหนังสือติดต่อไปยังหน่วยงาน
- ไปเชิญด้วยตนเอง
- ประสานผ่านหน่วยงานต่าง ๆ
- เช่น เทศบาล โรงเรียน อำเภอ

- เยาวชนแม่สุก
- เยาวชนสามขา
- เยาวชนป่าสัก จ.ลำพูน

เยาวชนป่าดง

ภายใน

- มีฝ่ายประสานงาน 3 หมู่บ้าน
- ประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย
- โทรศัพท์ บอกต่อ บอกที่บ้าน

ภายนอก

- จัดหมาย/หนังสือ
- จัดทำเอกสารติดต่อหน่วยงาน
- ประสานติดต่อเอง

*** ประเด็นเอกสาร**

1. หนังสือภายใน

- ใบลงทะเบียน
- ใบเกียรติบัตร
- วาระการประชุม
- รายงานการประชุม
- กำหนดการ
- สรุปโครงการ
- สรุปเวที/ค่าย

2. โครงการ

- แบบฟอร์มการเขียนโครงการ
- วิธีการเขียนโครงการ
- ความสำคัญของการเขียนโครงการ
- ตัวอย่างการเขียนโครงการ เช่น แห่เทียน สร้างฝาย ค่ายพี่สอนน้อง ชันโดก

3. หนังสือต่าง ๆ

- หนังสือรับ
- ใบลงทะเบียน
 - เสนอประธาน
 - อนุมัติ

- หนังสือส่ง
- หนังสือขอรับการสนับสนุน
 - หนังสือเชิญประชุม/สัมมนา/วิทยากร
 - หนังสือขอใช้สถานที่
 - หนังสือขอความอนุเคราะห์

ขั้นตอนการจัดทำเอกสารของสภาเยาวชนตำบลบ้านสา

- 1) ผู้รับผิดชอบในการจัดทำโครงการร่างโครงการพิมพ์แล้วส่งให้หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาเห็นชอบ
- 2) หากหัวหน้าฝ่ายไม่เห็นชอบกับโครงการให้ส่งคืนผู้รับผิดชอบเพื่อจัดทำใหม่
- 3) หากเห็นชอบแล้วส่งให้ประธานสภาเพื่อพิจารณาอนุมัติแล้วส่งโครงการให้กับผู้สนับสนุนงบประมาณเพื่อพิจารณาอนุมัติงบประมาณในการทำกิจกรรม
- 4) ผู้รับผิดชอบดำเนินการตามแผนแล้วสรุปโครงการส่งให้หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบ
- 5) หัวหน้าฝ่ายตรวจสอบเรียบร้อยแล้วส่งให้ประธานสภาให้ความเห็นชอบ

6) เจ้าหน้าที่ทะเบียนเก็บสรุปโครงการเข้าแฟ้มทะเบียนต่อไป

* ประเด็นทักษะและเครื่องมือ

1. วิทยาการ

- การพูดในที่สาธารณะ
- mind map (แผนที่ความคิด)
- การจดบันทึก
- การจับประเด็น
- time line (ระยะเวลา/เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในช่วงเวลาของการทำงาน)
- แผนที่วัฒนธรรม
- สันทนการ
- พิธีกร/พิธีการ

2. หาความรู้เพิ่มเติม

- อ่านหนังสือ
- อินเทอร์เน็ต
- ฟังบรรยาย/เข้าอบรม บ่อย ๆ
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ศึกษาดูงาน

3. กำลังใจ

- วัด (พุทธศาสนา พระสงฆ์)
- ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้ใจดี
- การพึ่งพาอาศัยกัน/การชักชวน

ในช่วงกลางคืน ได้มีการสรุปบทเรียนถึงสิ่งที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน กับกลุ่มเยาวชนบ้านสา

วันที่ 27 กันยายน 2552 ณ บริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัด ในช่วงแรกได้มีการเปิดวิทัศน์เพื่อให้ นักวิจัย และเยาวชน ที่เข้าร่วมการศึกษาดูงานและถอดบทเรียนดู เพื่อให้เห็นถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม เยาวชนบ้านสาที่ได้ร่วมกันทำ จากนั้นคณะนักวิจัยและเยาวชนได้มีการแบ่งกลุ่มเยาวชน และผู้ใหญ่ เพื่อ ถอดบทเรียนองค์ความรู้กระบวนการทำงานโครงการวิจัย และการทำงานของกลุ่มเยาวชนที่ผ่านมา ใน 3 ประเด็นหลัก คือ กลไก/โครงสร้างการทำงานกลุ่ม กระบวนการ/ปัจจัยในการทำงานกลุ่ม และการหนุนเสริมของผู้ใหญ่/ภาคี/หน่วยงาน

จากการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเยาวชนบ้านสา ทำให้นักวิจัยและเยาวชนได้ ความรู้ ประสบการณ์ และแนวทางในการมาพัฒนากลุ่มอย่างมาก ชุมชนและเยาวชนได้เห็นถึงการ

ทำงานของชุมชนที่ประสบความสำเร็จทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการกลับมาพัฒนากลุ่มชุมชนของตนต่อไป

ข้อสังเกต กลุ่มเยาวชนและชุมชนในพื้นที่บ้านสาให้การต้อนรับ และกลุ่มเยาวชนบ้านसानำประสบการณ์ความรู้มาแลกเปลี่ยนได้เป็นอย่างดี รวมถึงเห็นถึงการมีส่วนร่วมและหนุนเสริมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐและบริษัทเอกชน ทำให้การทำกิจกรรมเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

สิ่งที่ได้เรียนรู้ ทีมวิจัย และเยาวชนได้เห็นแนวทางการทำงานของตน วิธีการทำงานของพื้นที่อื่นที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานโครงการวิจัยของตนต่อไป และนำกระบวนการในการจัดกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนไปปรับใช้ในการทำงานกับพื้นที่ของตนต่อไป

สรุปกิจกรรมประจำเดือน ตุลาคม 2552

■ ประชุมทีมวิจัย

วันที่ 14 ตุลาคม 2552 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ หอประชุมโรงเรียนวัดป่าติ่งห้วยยาบเป็นการประชุมทีมวิจัยประจำเดือนตุลาคม เพื่อทบทวนกิจกรรมและการทำงานโครงการวิจัยที่ได้ดำเนินการไป และร่วมกันหารือถึงแนวทางการทำงานต่อไป การประชุมทีมวิจัยได้มีการทบทวนสถานการณ์และผลการดำเนินงานกิจกรรมการศึกษาดูงานและถอดบทเรียนโครงการวิจัย เมื่อวันที่ 26 – 27 กันยายน 2552 ณ บ้านสา ต.บ้านสา อ.แจ่มห่ม จ.ลำปาง โดยให้นักวิจัยและเยาวชนที่ไปร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานกับกลุ่มเยาวชนบ้านสา มาเล่าถึงประสบการณ์และสิ่งที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน รวมถึงแนวทางการทำงานในอนาคตหลังจากที่ได้ไปศึกษาดูงานเรียบร้อยแล้ว ให้นักวิจัยและเยาวชนที่ไม่ได้ไปฟัง

จากการทำกิจกรรมการศึกษาดูงานและถอดบทเรียนโครงการวิจัยที่ผ่านมา ทำให้เยาวชนเกิดแนวคิด ในการทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิเช่น การหล่อเทียนพรรษาเอง โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่เพื่อจัดประชาสัมพันธ์ความรู้ผ่านเครื่องขยายเสียงของหมู่บ้าน เป็นต้น

การประชุมในครั้งนี้ได้มีเจ้าหน้าที่จาก สสส. ในโครงการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชนและครอบครัว ซึ่งจัดทำโครงการ “เสริมสร้างคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชนและครอบครัว องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน” โดยทางเจ้าหน้าที่ได้เห็นถึงศักยภาพ และมีความสนใจในกลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ จึงอยากชวนให้เข้าร่วมจัดทำโครงการดังกล่าว ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับกลุ่มเยาวชนที่มีหน่วยงานภายนอกเห็นความสำคัญและเข้ามาให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน

เจ้าหน้าที่ สสส. ได้เข้ามาพูดคุยถึง เศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนไปไม่ว่าจะเป็น วัตถุนิยม บริโภคนิยม ความทันต่อสมัยนิยม จนกลายเป็นปัญหาทางด้านสังคม โดยเฉพาะในระดับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการย้ายถิ่นฐานของประชากรวัยแรงงาน การละเว้นการดูแลเด็กและเยาวชนให้มีการพัฒนาตามวัยอย่างเหมาะสม ตลอดจนปัญหาครอบครัวมากมาย ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่หลักขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลที่ต้องเข้ามาหาทางแก้ไขเพื่อให้คุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และครอบครัวดีขึ้น ทั้งนี้การได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ซึ่งมีทั้งองค์ความรู้และประสบการณ์ทำงาน มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ ตลอดจนเครื่องมือที่สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในชุมชนได้มีการพัฒนาศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ พัฒนา และเรียนรู้จนเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในการเสริมสร้างสุขภาพ ส่งผลให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน โครงการนี้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 60 ตำบลในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แม่ฮ่องสอน และพะเยา ซึ่งทั้ง 60 ตำบล ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ และกลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ ก็ได้ถูกคัดเลือกให้ดำเนินการตามโครงการนี้ด้วย โดยทางกลุ่มเยาวชนต้องดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องตามแผนหลัก 7 ด้าน คือ ด้านที่1 ด้านจิตใจ ด้านที่ 2 ด้านป้องกันอุบัติเหตุ ด้านที่3 ด้านป้องกันสารเสพติด ด้านที่4 ด้านโภชนาการ ด้านที่5 ด้านการออกกำลังกาย ด้านที่6 ด้านเพศสัมพันธ์และโรคติดต่อ และด้านที่7 ด้านสิ่งแวดล้อม โดยทางกลุ่มเยาวชนหารือร่วมกัน ในการแบ่งกลุ่มกันทำกิจกรรมในแต่ละด้าน ตั้งแต่การคิดกิจกรรมที่สอดคล้องในด้านต่าง ๆ การเขียนโครงการ และการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวตั้งแต่ต้น เพื่อให้เยาวชนเกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นการฝึกให้เยาวชนเกิดทักษะในการจัดทำโครงการเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ในเวทียังมีการประชุม ทีมวิจัยยังได้มีการหารือถึงการจัดเวที เติมพลังใจให้ชุมชน เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ ในการจัดกระบวนการวิจัย สร้างจิตสำนึก ให้ทีมวิจัยและชุมชนได้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และสร้างขวัญกำลังใจกับทีมวิจัยในการทำงานเพื่อชุมชนต่อไป โดยจะมีการจัดเวที “เติมพลังใจให้ชุมชน” ขึ้น ในวันที่ 16 ตุลาคม 2552 โดยจะเชิญคุณณพพร นิลนรงค์ มาเพื่อเป็นวิทยากรในการให้ความรู้และเติมเต็มพลังใจให้ชุมชน ณ หอประชุมโรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ

ข้อสังเกต ทีมวิจัยที่มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกันเป็นอย่างดี แต่มีนักวิจัยบางคนที่ไม่สนใจมาเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ เพราะการประชุมขาดหายไปนาน จึงขาดความต่อเนื่องในการทำงานและขาดความกระตือรือร้น นอกจากนั้นหน่วยงานภายนอกเริ่มเห็นถึงการทำงาน ให้ความสำคัญ และสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนมากขึ้น อาทิเช่น สสส. และอบต. ได้เข้ามามีส่วนร่วมในเวที และให้การสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ด้วย

สิ่งที่ได้เรียนรู้ “การทำให้เห็น” เป็นเรื่องพิสูจน์ได้ว่าทำให้สังคมภายนอกยอมรับและเห็นถึงความสำคัญในกิจกรรมที่ทำอยู่ ทำให้เยาวชนมีกำลังใจที่จะทำกิจกรรมดี ๆ ที่เป็นประโยชน์

■ เวิร์กช็อปพลังใจให้ชุมชน

วันที่ 16 ตุลาคม 2552 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ หอประชุมโรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบเป็นการจัดเวทีชาวบ้าน มีนักวิจัย เยาวชน และคนในชุมชน ทั้ง 3 หมู่บ้านเข้าร่วม โดยได้เรียนเชิญคุณนพพร นิลณรงค์ ซึ่งท่านเป็นผู้ที่มีทักษะ ความรู้ในการถอดองค์ความรู้ พัฒนาคน พัฒนาชุมชน และในอดีตท่านยังเคยเป็นอาจารย์สอนหนังสือที่โรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ และเป็นที่รักใคร่ของชาวบ้านมาก่อน มาเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดประสบการณ์ องค์ความรู้ เพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ ให้กับนักวิจัย เยาวชน และคนในชุมชนให้สามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานชุมชน รวมถึง เติมเต็มและให้กำลังใจแก่นักวิจัยในการทำงานโครงการวิจัย และให้ชุมชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชนของตนเองด้วย

การจัดเวที “เติมพลังใจ ให้ชุมชน” ในครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นนักวิจัย แกนนำชุมชน เยาวชน และผู้สูงอายุ ซึ่งคุณนพพร นิลณรงค์ ได้เล่าถึงประสบการณ์การทำงานของท่าน ในสมัยที่ท่านเคยอาศัยอยู่ที่บ้านป่าตึง รวมถึงสถานการณ์ และบริบทของชุมชนบ้านป่าตึง ป่าหมอก และเสนอในอดีต เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับสังคมปัจจุบัน ถึงการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

นอกจากนี้ท่านยังให้ข้อคิด กำลังใจ กับทีมนักวิจัย และคนในชุมชน ในการมีส่วนร่วมประสานความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเอง และถอดบทเรียนนักวิจัยและเยาวชน ถึงสิ่งที่ได้รับจากกระบวนการทำงานกิจกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา ได้ดังนี้

- ได้รับความสามัคคีกันในกลุ่มและชุมชน เกิดความร่วมมือกันระหว่างเยาวชนและชุมชนในการทำงาน

- ได้รับความรู้ และฝึกทักษะในการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ

- ได้รับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มและชุมชน และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

- ได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสถานการณ์ของชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน และหาแนวทางในการแก้ไข พัฒนาชุมชนต่อไป

- เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด
 - รู้จักการวางแผน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - เกิดทักษะความรู้ต่าง ๆ มากมาย ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองขึ้น
 - มีความกล้าแสดงออกมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด
 - ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงาน ได้เพื่อน มีสังคมที่กว้างขึ้น และนำประสบการณ์ที่ได้มาปรับใช้กับกลุ่มและชุมชนของตนเอง
 - เยาวชนเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจิตสำนึก ความคิด การทำงาน ฯลฯ
 - เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และความร่วมมือกัน ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ใหญ่ยอมรับ และเห็นถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน
 - ได้ทำงานร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น
- จากนั้น คุณณพพร นิลณรงค์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย และการทำงานโครงการวิจัย สรุปได้ดังนี้ คือ

1. งานวิจัยเป็นธรรมชาติของมนุษย์ อันดับแรกที่ต้องทำ คือย้อนถามตนเองก่อนว่ารู้จักตัวเองรึยัง (ผู้ถึงก่อ)

2. งานวิจัยเป็นแหล่งข้อมูลในการถ่ายทอดองค์ความรู้

3. งานวิจัยเป็นความสัมพันธ์ของชุมชน

ข้อสังเกต ทีมวิจัยที่มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกันเป็นอย่างดี แต่มีนักวิจัยบางคนที่ไม่สนใจมาเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการประชุมค่อนข้างน้อย เพราะเป็นฤดูในการทำนา ทำสวน และอุปสรรคในการนำเสนอข้อมูล (คอมพิวเตอร์ ชีดี) ไม่พร้อม ทำให้มีปัญหาไม่สามารถนำเสนอกิจกรรมของเยาวชนให้ผู้เข้าร่วมได้ชมได้

สิ่งที่ได้เรียนรู้ การดำเนินงานโครงการวิจัยต้องรู้จักตนเอง รู้จักชุมชนของตนให้ชัดก่อน และมีใจที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหายอย่างจริงจัง ถึงจะสามารถดำเนินงานโครงการวิจัย แก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนให้เข้มแข็งได้

■ โครงการสร้างบ้านนามเมืองทำความดีเพื่อแผ่นดิน

วันที่ 20-21 ตุลาคม 2552 (2 วัน) ณ พื้นที่ป่าบริเวณตำบลห้วยยาบ และบ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ เยาวชนร่วมกันจัดทำโครงการ “สร้างบ้านนามเมืองทำความดีเพื่อแผ่นดิน” ขึ้น เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติและถวายความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ โดยทำกิจกรรมสาธารณะจิตอาสาที่เป็นประโยชน์ ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันของกลุ่มเยาวชน ปรับแต่งภูมิทัศน์ในชุมชนและลดภาวะโลกร้อนในปัจจุบันด้วย โดยทำกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำในเขตพื้นที่ป่าของตำบลห้วยยาบ และ กิจกรรมสร้างบ้านนามเมือง

■ กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำ

วันที่ 20 ตุลาคม 2552 กลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนในตำบลห้วยยาบ และเครือข่ายนิสิตนักศึกษาจิตอาสา (เอามื้อ) ณ โรงเรียนวัดห้วยไซ เพื่อระดมความคิดเขียนคำขวัญหรือคำคมสำหรับการอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อนำไปเขียนยังแผ่นไม้สำหรับติดตามต้นไม้ขณะเดินทางไปสร้างฝาย หลังจากนั้นเวลาประมาณ 11.00 น. จึงออกเดินทางไปในน้ำตกห้วยหก ซึ่งเป็นป่าบริเวณตำบลห้วยยาบ เพื่อร่วมกับประชาชน และหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในอำเภอบ้านธิ ทำการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อช่วยบรรเทาความรุนแรงจากน้ำป่า และฟื้นฟูระบบนิเวศน้ำให้กลับคืนสู่ชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการทำความดีเพื่อเทิดพระเกียรติให้กับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย

■ กิจกรรมสร้างบ้านนามเมือง

วันที่ 21 ตุลาคม 2552 กลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ได้ทำกิจกรรมการสร้างบ้านนามเมืองขึ้น โดยมีเครือข่ายนิสิตนักศึกษาจิตอาสา เข้าร่วมในกิจกรรมครั้งนี้ด้วย(เอามื้อกัน) ช่วงเช้ามีการแบ่งกลุ่มให้เยาวชนไปศึกษาประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตนเองอาศัยอยู่ เพื่อให้เยาวชนได้รู้ถึงรากเหง้าของตน

หลังจากทำกิจกรรมสืบค้นประวัติศาสตร์หมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว กลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ พร้อมด้วยเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน และเครือข่ายนิสิตนักศึกษาจิตอาสา ได้แบ่งกลุ่มระดมความคิดคำขวัญ รณรงค์ เพื่อจัดทำป้ายรณรงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการจัดการกับขยะ ซึ่งจะนำไปติดระหว่างทางบริเวณหมู่บ้าน จากนั้นแบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่ 1 ปลูกต้นไม้สร้างบ้านนามเมือง กลุ่มที่ 2 เก็บขยะที่มีคนนำมาทิ้งบริเวณข้างทาง เพื่อสร้างภูมิทัศน์ และรักษาสีสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ให้สวยงาม และน่าอยู่ยิ่งขึ้น

ข้อสังเกต กิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำ แสดงให้เห็นถึงพลังชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน แกนนำชุมชน เยาวชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในเขตอำเภอบ้านธิ ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างมากมาย นอกจากนั้นกลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และแสนตอ ในนามชมรมรถเก่า ได้แสดงพลังให้หน่วยงานทุกภาคส่วนได้เห็นและยอมรับถึงศักยภาพของกลุ่มเยาวชน โดยได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมอย่างมากมาย ในส่วนของกิจกรรมสร้างบ้านนามเมือง เยาวชนเข้าร่วม และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างมากมาย แต่แกนนำชุมชนและผู้ใหญ่กลับไม่ค่อยให้ความสนใจและเข้าร่วมในกิจกรรมปล่อยให้เยาวชนทำกิจกรรมชุมชนกันเอง ทั้งที่กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ทำในพื้นที่ชุมชนของตน แต่กลับไม่ได้รับความร่วมมือเหมือนการสร้างฝายชะลอน้ำ ซึ่งเป็นกิจกรรมในระดับอำเภอ รวมถึงการประสานงานและการพูดคุยกันระหว่างคณะทำงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่มีความชัดเจนในกิจกรรม ทำให้กระบวนการในการจัดกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

สิ่งที่ได้เรียนรู้ หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบยังไม่ค่อยเข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วม และการทำงานเพื่อชุมชน (ใจ) มักมองถึงแต่ผลงานที่ได้ แต่ไม่ได้คำนึงถึงการทำงานและผลที่เกิดขึ้นจริง การดำเนินการแก้ไขเรื่องขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนของหน่วยงานของรัฐ มองว่าไม่ใช่พื้นที่ของตนเพราะเป็นเขตรอยต่อระหว่างตำบล (เถียงกัน) ทั้งที่ควรหารือร่วมกันและดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ทำให้ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไข และเรื้อรัง มานาน

■ สรุปบทเรียนโครงการแบ่งปันน้ำใจมอบให้อุ่นใจให้น้อง

โครงการ “แบ่งปันน้ำใจมอบให้อุ่นใจให้น้อง” เป็นกิจกรรมที่เครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูนได้จัดทำขึ้นเพื่อขอบริจาคของใช้ที่จำเป็น เช่น ผ้าห่ม เสื้อกันหนาว ของอุปโภคบริโภค อุปกรณ์การเรียนการสอน และอื่น ๆ ให้กับน้อง ๆ บ้านแม่บอนใต้ ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สังคม แบ่งปันน้ำใจให้แก่เด็ก เยาวชน นักเรียนและชุมชนที่มีความลำบากและอยู่ห่างไกล และเป็นการส่งเสริมกิจกรรมด้านบวกให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งกลุ่มเยาวชนบ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ ก็เป็นหนึ่งในเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัด

ลำพูน ก็ได้ร่วมกันขอรับบริจาคสิ่งของต่าง ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ประมาณ 30 คน โดยออกเดินทางจากบ้านป่าตึงประมาณ 08.00 น. ถึง บ้านแม่บอนใต้ อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ประมาณ 14.00 น. โดยแบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มรถเก่า ได้เดินทางโดยรถจักรยานยนต์ อีกกลุ่มขึ้นรถยนต์ไปพร้อมกันที่สถาบันวิจัยหริภุญชัย และออกเดินทางพร้อมกันกับเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน เมื่อไปถึงบ้านแม่บอนใต้ อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ก็ได้แบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชน กลุ่มที่ 1 ปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน กลุ่มที่ 2 สร้างศาลาเก็บอุปกรณ์ของหมู่บ้าน กลุ่มที่ 3 ปรับปรุงสนามเด็กเล่นให้กับเด็กเยาวชน

ในช่วงตอนกลางวัน มีกิจกรรมรอบกองไฟ เพื่อสรุปกิจกรรมในช่วงเช้า พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยน สร้างความคุ้นเคยกันระหว่างเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน โดยมีการเล่นเกมเป่ายิ้งฉุบ เพื่อให้เยาวชนจากกลุ่มต่าง ๆ ได้เกิดความสนุกสนาน และได้รู้จัก ค่อนข้างมากขึ้น

ในช่วงเช้าของอีกวัน ได้มีการทำกิจกรรมกับเด็กและเยาวชนบ้านแม่บอนใต้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความสนุกสนาน ค่อนข้างกับกลุ่มเยาวชนของเครือข่าย ก่อนที่จะมอบของให้กับเด็ก เยาวชน และชาวบ้าน

วันที่ 25 ตุลาคม 2552 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ศาลา SML บ้านป่าตึง กลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง ป่าหมอก และแสนตอ ได้มีการจัดเวที เพื่อสรุปกิจกรรมแบ่งปันน้ำใจมอบให้องค์ที่กลุ่มเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน ถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมได้ดังนี้

- ได้ทำบุญและช่วยเหลือผู้อื่น
- ได้ความสามัคคี และการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน ของกลุ่มเยาวชน
- ได้เห็นถึงความมีน้ำใจที่เกิดขึ้นในระหว่างเดินทางเพื่อไปทำกิจกรรม
- ได้รับความสนุกสนานจากการทำกิจกรรม
- ได้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และได้รู้จักเพื่อนใหม่จากกลุ่มอื่น
- กิจกรรมควรใช้เวลาให้มากกว่านี้ และมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสร้างความคุ้นเคยกันใน

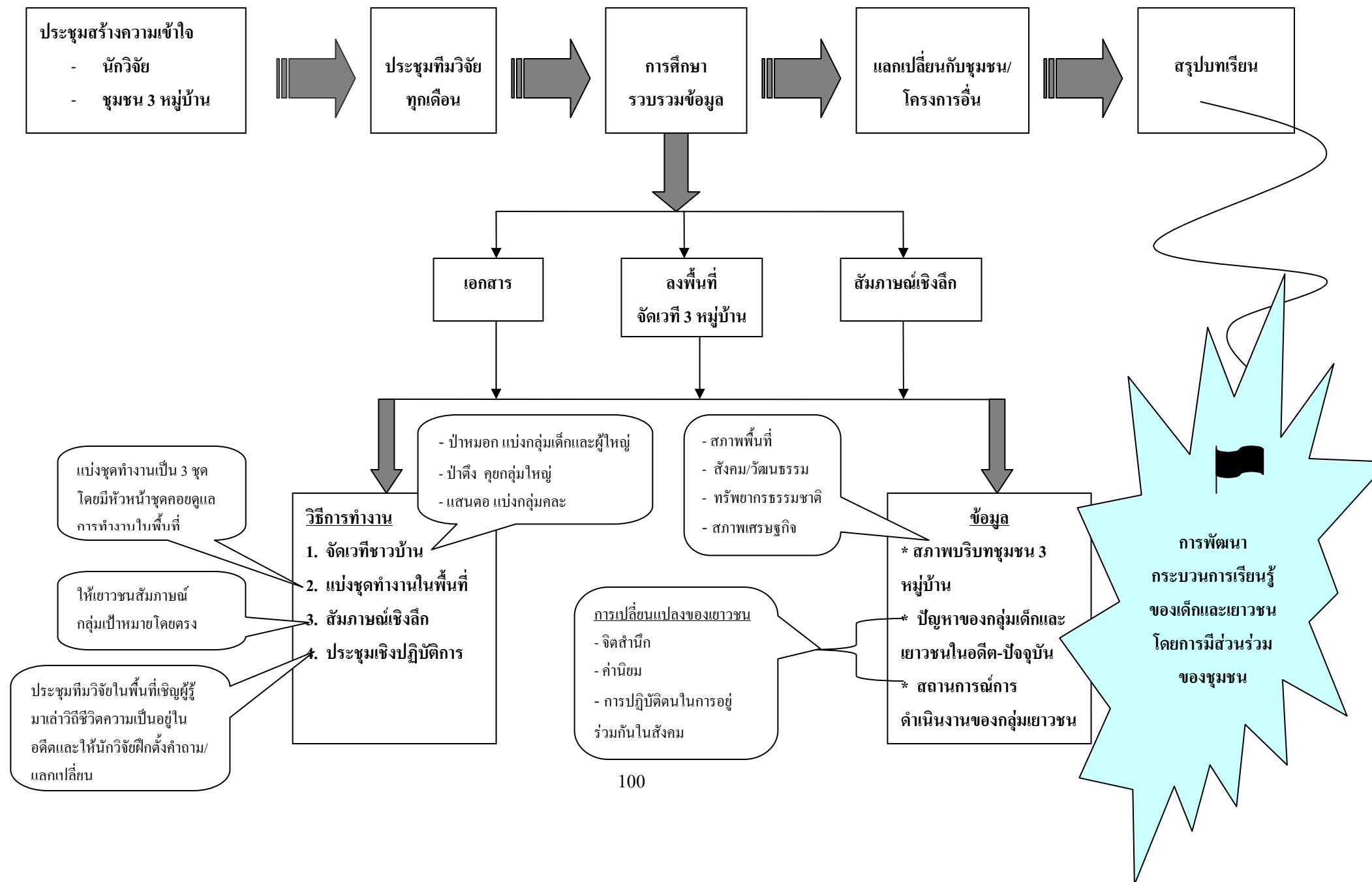
เครือข่าย

- หากจะนำรถไปเองควรตรวจเช็คครดิให้พร้อมสำหรับการเดินทาง และมีอะไหล่เตรียมไว้ตลอดเวลา

ข้อสังเกต ชาวชนทุกคนที่เข้าร่วมทุกคน มีใจที่จะทำ และมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมเป็นอย่างดี ทำให้ผลกิจกรรมประสบความสำเร็จและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ดี เป็นประโยชน์กับสังคมอย่างมาก แต่ควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย และสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเครือข่ายให้มากกว่านี้

สิ่งที่ได้เรียนรู้ การไม่เคารพกฎระเบียบ ไม่ตรงต่อเวลา ทำให้การทำกิจกรรมล่าช้า และไม่ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดไว้ การทำงานร่วมกับคนหมู่มากจึงจำเป็นต้องเคารพกฎระเบียบที่ได้วางไว้ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

บทที่ 5

ผลการดำเนินงาน

5.1 การดำเนินงานของกลุ่มเด็กเยาวชนราตรีชน (บ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ)

ประวัติของกลุ่มเยาวชน

จากการศึกษาสถานการณ์ปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า วัฒนธรรมการดำรงชีวิตและค่านิยมของเด็กและเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงไป จากอดีตเยาวชนมีบทบาทอย่างมากในการร่วมกันคิดและทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการพัฒนาหมู่บ้าน งานบุญในหมู่บ้านหรืองานที่เกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งหากมีการจัดกิจกรรมขึ้นเด็กและเยาวชนจะเป็นแรงสำคัญในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยจัดเตรียมสถานที่ จัดโต๊ะ เก้าอี้ จัดดอกไม้ ดูแลเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม นอกจากนี้ ยังทำกิจกรรมหารายได้มาพัฒนาวัด โรงเรียนของตนเอง และจะอาศัยการได้มาทำงานร่วมกันเพื่อพบปะพูดคุยกันระหว่างหนุ่มสาว โดยจะอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่โดยตลอด ไม่มีการแอบเจอกัน และชิงสุกก่อนห่าม ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

แต่ปัจจุบัน “กลุ่มหนุ่มสาว” ที่ร่วมกันทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในอดีต บุคคลเหล่านี้ได้เติบโตขึ้น บ้างก็มีครอบครัว บ้างก็ไปศึกษาหรือทำงานภายนอกชุมชน ทำให้กิจกรรมที่เคยทำร่วมกันในชุมชนขาดหายไป ด้วย โดยเฉพาะระบบการศึกษาปัจจุบัน ระบบสังคมที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชน หรือคนหนุ่มคนสาวห่างออกจากชุมชนมากขึ้น เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นมาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุที่มากขึ้น แต่น่าสังเกตว่า จิตสำนึกที่ดีของเยาวชนกลับลดลง เยาวชนมีค่านิยมที่ผิดรวมกลุ่มกันทำในสิ่งที่ไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นมั่วสุมกันเสเพลสิ่งเสพติด เล่นการพนัน แข่งรถ หรือแม้กระทั่งตั้งแก๊งอันตราย สังคมหรือชุมชนจึงมักจะมองเยาวชนในแง่ลบอยู่เสมอ

จากสถานการณ์ดังกล่าวทางแกนนำมีการหารือร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหารวมทั้งกลุ่มเยาวชนเอง โดยเริ่มจากแกนนำกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึงได้ตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว จึงได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ลักษณะที่ไม่ดีที่ชุมชนหรือสังคมมองในแง่ลบคือออกไป โดยมีสถาบันวิจัยหรือศูนย์สำนักงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงของเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน และหน่วยงาน/องค์กร เข้ามาหนุนเสริมในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเริ่มก่อตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นมาอีกครั้ง เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2546 โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มเยาวชนราตรีชน” มีสมาชิก ทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันหลากหลาย

จากการทำกิจกรรม พบว่ากลุ่มเยาวชนเกิดการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้นในระดับหนึ่ง เยาวชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบ และกล้าแสดงออกมาก

ขึ้น ทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญ เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนและให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนเรื่อยมา ในระดับตำบลได้เห็นความเข้มแข็งของกลุ่มเยาวชนราตรีชน จึงได้ดึงเข้ามาเป็นแกนนำในการจัดตั้งสภาเยาวชนตำบลขึ้น ส่วนในระดับจังหวัด กลุ่มเยาวชนราตรีชนยังได้รับคัดเลือกให้เป็นกลุ่มเยาวชนที่ทำกิจกรรมดีเด่นของเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ประจำปี พ.ศ. 2549 และได้มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนากลุ่ม ชุมชน ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง กลุ่ม และชุมชน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มและชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ได้ขยายแนวคิดให้กับรุ่นต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มเยาวชนรุ่นที่ 2 คือ “กลุ่มอรุณชน” โดยมีกลุ่มแรกค่อยเป็นพี่เลี้ยง หนุนเสริมให้คำปรึกษากับน้อง ๆ และมีการพูดคุยร่วมกันว่า จะมีการขยายสมาชิกออกไปเรื่อย ๆ แต่ชื่อกลุ่มนั้นคงเดิม เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

โครงสร้างการทำงาน

โครงสร้างการทำงานของกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง ป่าหมอก และแสนตอ เป็นโครงสร้างหลวม ๆ โดยจะมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กันตามความเหมาะสม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถสรุปโครงสร้างการทำงานได้ดังนี้

ประธาน	ทำหน้าที่	คอยดูแล สั่งการ ควบคุมการทำงาน และให้คำปรึกษา
รองประธาน	ทำหน้าที่	ช่วยเหลือประธานในการทำงาน
เลขานุการ	ทำหน้าที่	จดบันทึก รายงานการประชุม และจัดการด้านเอกสาร
เหรัญญิก	ทำหน้าที่	ดูแลการบริหารเงินกลุ่ม จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของกลุ่ม
ฝ่ายประสานงาน	ทำหน้าที่	ประสานงานกับผู้ใหญ่และเยาวชนแต่ละหมู่บ้าน และประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่เยาวชน (ผู้ประสานงานหลักหมู่บ้านละ 1 คน)
ปฎิคม	ทำหน้าที่	บริการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ จัดเตรียมสถานที่
คณะกรรมการ	ทำหน้าที่	ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
สมาชิก	ทำหน้าที่	ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและแสดงความคิดเห็น

เป้าหมาย/อุดมการณ์

การรวมกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง ป่าหมอก และแสนตอ ในชื่อกลุ่ม “ราตรีชน” และ “อรุณชน” นั้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนในชุมชนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน เพิ่มทักษะชีวิต การคิดการทำงานร่วมกันและร่วมกับชุมชน พร้อมทั้งลบภาพลักษณ์ที่ไม่ดี เพิ่มการยอมรับของผู้ใหญ่และคนในชุมชน

กิจกรรมที่ทำ

กลุ่มเยาวชนได้ดำเนินการทำกิจกรรมเรื่อยมา เช่น

- การรวมกลุ่มเล่นดนตรีสากล กลุ่มเยาวชนได้ระดมเงินเพื่อซื้อเครื่องดนตรีสากล มาเล่นร่วมกัน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และใช้ดนตรีเป็นสื่อในการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างเยาวชน รวมถึงการเล่นดนตรี เพื่อสาธารณประโยชน์ หาเงินเข้ากลุ่มและช่วยเหลือชุมชนในเทศกาลงานต่าง ๆ เรื่อยมา
- การเลี้ยงปลา กลุ่มเยาวชนได้จัดทำโครงการเลี้ยงปลา เพื่อขอรับการสนับสนุนพันธุ์ปลาจากสำนักงานประมงจังหวัดลำพูน และได้รับการสนับสนุนอาหารปลาจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ โดยจัดทำจำนวน 2 บ่อ บ่อแรกเยาวชนช่วยกันขุดบ่อเอง โดยจะทำเป็นบ่อเลี้ยงปลาดุก บ่อที่ 2 เป็นบ่อที่ผู้ใหญ่อยุ่ใจอนุญาตให้กลุ่มเยาวชนเข้าไปใช้บ่อเลี้ยงปลา โดยใช้เลี้ยงปลานิล ซึ่งรายได้จากการขายปลานั้นทางกลุ่มนำมาเป็นเงินทุนในการดำเนินงานของกลุ่มต่อไป
- การออมทรัพย์ กลุ่มเยาวชนได้ร่วมกันคิดโครงการขึ้น โดยนำเงินมาออมกันเป็นหุ้น ๆ ละ 3 บาท แล้วนำเงินส่วนหนึ่งไปซื้อบัตรเติมเงินโทรศัพท์มือถือ เพื่อนำมาจำหน่ายให้กับสมาชิกในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด กำไรที่ได้นำมาปันผลกัน และนำเงินเข้ากลุ่มช่วยเหลือสมาชิก เป็นทุนในการดำเนินงานของกลุ่ม
- การศึกษาดูงานจำนวน 2 ครั้ง ครั้งแรก กลุ่มเยาวชนได้ร่วมกันทำโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. ห้วยยาบ เพื่อไปศึกษาดูงานที่บ้านน้ำเกีฮ่น ตำบลภูเพียง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ครั้งที่สอง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการคาราวานเสริมสร้างเด็ก ฯ (พมจ.) และใช้งบประมาณจากงานวิจัย ฯ เพื่อไปศึกษาดูงานกลุ่มเยาวชนบ้านสา ต.บ้านสา อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนากลุ่มของตน
- การจัดค่ายเยาวชน กลุ่มเยาวชนได้เขียนโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) และเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในก่อนจัดค่ายเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งที่ผ่านมาได้ทำการจัดค่ายต่าง ๆ เช่น ค่ายพลังเยาวชนเพื่อชุมชน ค่ายพัฒนาศักยภาพกลุ่มเยาวชน ค่ายสานฝันพลังเยาวชนเพื่อชุมชน ค่ายอบรมสุขภาวะทางเพศ ค่ายสานสัมพันธ์วันแม่ ฯลฯ
- การจัดกิจกรรมรณรงค์ดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้สูงอายุในชุมชน และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น ซึ่งทางกลุ่มเยาวชนบ้านป่าตึง มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปีเพื่อให้เกิดเป็นประเพณีสืบทอด

ของกลุ่มเยาวชน ในวันที่ 16 เมษายน โดยตั้งขบวนเพื่อไปรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุตามหมู่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอ

- การบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือกิจกรรมงานประเพณีในหมู่บ้าน
- การรวมกลุ่มเล่นกีฬาและออกกำลังกาย โดยสร้างอุปกรณ์ในการออกกำลังกายขึ้นเอง และเป็นตัวแทนหมู่บ้าน ค่ายบด ไปแข่งขันกีฬาเสมอ
- การจัดตั้งสภาเยาวชนตำบลห้วยยาบและร่วมทำกิจกรรมในระดับตำบล
- ทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น เข้าวัดฟังเทศน์ เวียนเทียน และแห่เทียนพรรษา ฯลฯ
- จัดสร้างห้องสมุดชุมชน และศูนย์เยาวชนของกลุ่มขึ้น โดยใช้สถานที่ศาลา SML หมู่บ้าน
- โครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชน ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยผ่านทางเครื่องขยายเสียงของหมู่บ้าน
- โครงการสร้างบ้านนามเมืองทำความดีเพื่อแผ่นดิน โดยการสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ป่าของตำบลห้วยยาบ และปลูกต้นไม้ เก็บขยะ ในชุมชนของตน
- ทำกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูนในทุกกิจกรรม เช่น โครงการแบ่งปันน้ำใจมอบไออุ่นให้น้อง การอบรมทักษะด้านต่าง ๆ เป็นต้น
- ประชุมพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนกัน ในกลุ่มและเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน ทุกเดือน

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

- 1) การทำงานคณะทำงาน เช่น การไม่กล้าแสดงออก คิดงานต่อไม่เป็น เวลาว่างไม่ตรงกัน เล่นเกิดไปไม่จริงจังเท่าที่ควร ความรับผิดชอบยังน้อยอยู่ บางครั้งไม่มีการบันทึกรายงานการประชุม
- 2) การประสานงานไม่ค่อยทั่วถึง ทักษะในการสื่อสารยังน้อยทำให้บางครั้งการสื่อสารไม่ถูกต้อง ครบถ้วน หรือไม่ตรงกัน
- 3) ผู้ใหญ่บ้านไม่ค่อยให้ความสนใจประกาศประชาสัมพันธุ์

แนวทางแก้ไข

- 1) คณะกรรมการต้องมีความรับผิดชอบและแสดงความคิดเห็นให้มากกว่านี้มีความรับผิดชอบและจิตสำนึกที่ดีกว่านี้ เพิ่มทักษะความเป็นผู้นำ/จริยธรรม
- 2) การแบ่งเวลาให้ถูกต้องทั้งการเรียน และการทำกิจกรรม รวมทั้งการจัดเวลาการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม
- 3) ดึงรุ่นน้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มมากขึ้น
- 4) การประสานงานกับทางผู้ใหญ่ ต้องมีการจัดทำหนังสือทุกครั้งที่จะประกาศหรือพูดคุยประสานงานให้เข้าใจชัดเจน การขอใช้เสียงตามสายของหมู่บ้านในการประกาศ/ประชาสัมพันธุ์โดยเยาวชนไม่ต้องฝากให้ผู้ใหญ่บ้านประกาศให้ ซึ่งตรงนี้เป็นภาระของตนเองในการนำเสนอประชาสัมพันธุ์
- 5) ทุกคนช่วยกันทำงานเวลาว่างมีกิจกรรม มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างจริงจัง รู้จักปรับตัว เชื้อเพลิง เคารพ และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
- 6) รณรงค์ให้ทุกคนมาประชุมร่วมกันทุกครั้ง ไม่ขาด และมีใจที่จะทำงานกลุ่มอย่างจริงจัง

ทิศทางในอนาคต

- 1) งบประมาณ การใช้แหล่งทุนในหมู่บ้าน ต้องพึ่งตนเองก่อนขอความช่วยเหลือจากที่อื่น และต้องมีการหาข้อมูลแหล่งทุนเพิ่มเพื่อมาหนุนเสริมการทำงานให้กับเด็กและเยาวชน
- 2) เพิ่มทักษะต่าง ๆ ให้กับเยาวชน เช่น การเขียนโครงการ ภาวะผู้นำ วิทยาการกระบวนการ
- 3) สร้างกลไก/โครงสร้างการทำงานที่เหมาะสม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม แบ่งหน้าที่ตามถนัด
- 4) การจัดกลุ่มออมทรัพย์เยาวชนให้มีความจริงจังและชัดเจนมากขึ้น
- 5) การรวมกลุ่มตามความสนใจของสมาชิก เช่น การโครงการห้องสมุดเคลื่อนที่ (เสียงตามสายหมู่บ้าน) หรือวิทยุชุมชน ชมรมรถเก่า อาชีพเสริม เป็นต้น
- 6) การทำกิจกรรมร่วมกับทางชุมชน เช่น จัดประเพณีแห่เทียนพรรษา (หล่อเทียนเอง) การพัฒนาหมู่บ้าน ประเพณีปีใหม่เมือง เป็นต้น
- 7) การขยายสมาชิกและหาแกนนำในการขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การจัดค่ายสานฝันอย่างต่อเนื่อง (เป็นการจัดกิจกรรมรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นรูปธรรม)
- 8) การเชื่อมเครือข่ายการทำงานกับกลุ่มอื่น ๆ ในพื้นที่ตำบลใกล้เคียง ระดับอำเภอและระดับจังหวัด

5.2 สถานการณ์กลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ

สถานการณ์ของชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน มีการไปมาหาสู่เป็นแบบเครือญาติ (บ้านเหนือ-บ้านใต้) เป็นแบบชุมชนชนบท ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

○ การกิน การอยู่ ของคนในชุมชน อดีตการดำเนินชีวิตไม่ลำบากเหมือนปัจจุบัน รับประทานอาหารได้ทุกอย่าง โดยไม่ต้องกลัวสารเคมี มีการปลูกผักไว้ริมรั้วแล้วก็นำเอามาเป็นอาหารได้ ปัจจุบันต้องไปหาซื้ออาหารกินตามห้างสรรพสินค้า เอาผักสดจากห้างสรรพสินค้า เพราะกลัวพิษพิษในไร่มีสารเคมี แม้แต่เจ้าของไร่ยังไม่กล้าเอมารับประทาน

○ การประกอบอาชีพของคนในชุมชน อดีตคนส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ไม่มีการจ้างให้ทำนา ทำเองทุกอย่างใช้เวลาเป็นเดือนๆ ชาวบ้านจะมาช่วยกัน (เอามือกัน) ปัจจุบันทำนาทำสวนน้อยลงหันไปประกอบอาชีพทางโรงงานอุตสาหกรรมกันมากขึ้น มีอาชีพที่หลากหลายขึ้น ทำให้มีทางเลือกเยอะและเศรษฐกิจดีขึ้น

○ การคมนาคมขนส่งของคนในชุมชน อดีตไปไหนมาไหนลำบาก ถนนลูกรัง ต้องเดินไปหรือขี่จักรยานไป การเกิดอุบัติเหตุทางถนนมีน้อย ปัจจุบัน มียานพาหนะในการเดินทาง ทำให้สะดวกขึ้น แต่ความปลอดภัยและอุบัติเหตุบนถนนเกิดขึ้นได้บ่อย

๐ ภูมิศาสตร์ เปลี่ยนแปลงในเรื่องของถนน เพราะปัจจุบันมีการลาดยาง และมีเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ในด้านบ้านเรือนเมื่อก่อนใช้ไม้ในการสร้าง ปัจจุบันมีการนำปูนมาสร้าง เมื่อก่อนเป็นที่ราบสูงน้ำไม่ท่วมขัง ปัจจุบันถมที่ดินเป็นแห่ง ๆ ทำให้เกิดน้ำท่วมขัง

๐ เศรษฐกิจ เมื่อก่อนมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ปัจจุบันในชุมชนมีการเพิ่มราคาสินค้าตามราคาน้ำมัน ซื้ออะไรก็แพงหาเงินมาได้เยอะก็จ่ายเยอะ คนที่หาเงินได้น้อยก็ต้องมีการกู้หนี้ยืมสินมากขึ้น

๐ สิ่งแวดล้อม มีมลพิษเยอะ เพราะในชุมชนมีการสร้างเตาต้มใบยาสูบซึ่งในเตาต้มจะใช้ถ่านลิกไนต์มันจะสะสมที่ละน้อย ทำไร่ ทำสวน ก็มีการพ่นยาฆ่าแมลง และมีโรงงานอุตสาหกรรม

๐ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจักสาน ทำไม้กวาดทางมะพร้าว เมื่อก่อนมีดนตรีพื้นเมือง แต่ปัจจุบันไม่มีคนสืบทอดทำให้หายไป มีการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน มีผลต่อสถานการณ์ปัญหากลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ทั้ง 3 หมู่บ้าน ในอดีตนั้นปัญหาด้านเด็กและเยาวชนมีไม่เยอะและซับซ้อนเท่ากับปัจจุบัน การประพฤติดูตัวของเด็กและเยาวชนจะอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ เช่น วัยรุ่นจะจับกันตอนหัวค่ำที่บ้านฝ่ายหญิง หรืองานต่าง ๆ เช่น ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ซึ่งอยู่ในสายตาผู้ใหญ่ตลอด มีความละเอียดและกลัวต่อการทำผิด (ผิดศีล ผิดผี) การเข้าหายาเสพติด อบายมุขเป็นเรื่องยาก เวลาส่วนใหญ่ก็ต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มหนุ่มสาวในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน มีความภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งเรื่องการการทะเลาะวิวาทจะใช้เพียงกำลัง (ไม่มีอาวุธเหมือนปัจจุบัน)

ในปัจจุบันนั้น ความละเอียดและกลัวต่อการทำผิด การผิดศีล ผิดศีลค่น้อยลง ขาดการไปมาหาสู่กันในระหว่างเครือญาติ ต่างคนต่างอยู่ไม่ค่อยสนใจกัน มีค่านิยมที่ผิด เช่น การทำผิดแล้วคนอื่นไม่รู้ถือว่าดี ตามเทคโนโลยี ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากขึ้น การรบกวนสงวนตัวของเด็กผู้หญิงลดลง ต้องให้พ่อแม่ช่วยเหลือตลอด เป็นภาระของครอบครัวไม่สิ้นสุด มุ่งเข้าหายาเสพติด อบายมุข เมื่อหาทางออกไม่ได้ อยาต่อการเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีท้องถิ่น (โบราณ ถิ่นสมัย) และไม่มีการรวมกลุ่มหนุ่มสาวในการทำกิจกรรม เนื่องจากไปเรียนหนังสือไปทำงาน และมีครอบครัว รวมทั้งการมีพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้น

ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเด็กและเยาวชน

- 1) ปัญหาความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็กและเยาวชนปัจจุบันไม่รู้จักชุมชนของตนเอง (ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น) เนื่องจากระบบการศึกษาที่เรียนวิชาการด้านนอกมากกว่าความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนระดับสูงขึ้นเด็กและเยาวชนต้องออกไปเรียนนอกชุมชน อยู่หอพัก ทำให้นาน ๆ ถึงจะกลับบ้าน การไม่รู้คุณค่าหรือความหมายของวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ไม่เห็นความสำคัญ รวมทั้งขาดการถ่ายทอด การไม่ได้ให้ข้อมูลความหมายหรือคุณค่าที่แท้จริงของวัฒนธรรมประเพณีที่แท้จริง การขาดการพาเด็กเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม และการรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามากขึ้น ทำให้ละเลยวัฒนธรรมท้องถิ่น

- 2) ปัญหาค่านิยม สถานการณ์ปัจจุบัน การสื่อสารที่ทันสมัย เทคโนโลยีต่าง ๆ ก้าวหน้ามากขึ้น นำสู่สังคมบริโภคนิยม การตามแฟชั่น ตามกระแสสังคมมากเกินไป ทั้งการแต่งกาย การกินการอยู่ การใช้มือถือ และการท่องอยู่ในโลกออนไลน์(ติดเกม) เป็นต้น สาเหตุมากจากการเลี้ยงดูในครอบครัว ไม่ฝึกให้เด็กมีวินัยในตัวเอง ขาดกฎระเบียบ กติกาในบ้าน ตามใจเด็ก หรือมักจะใจอ่อนไม่ทำโทษเมื่อเด็กกระทำผิด บางครอบครัวไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกทุกคนทำร่วมกัน ทำให้เด็กเกิดความเหงา ความเบื่อหน่าย เด็กจึงต้องหากิจกรรมอื่นทำเพื่อให้ตัวเองสนุก สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมยุคไฮเทคที่มีเครื่องมือที่มีพลังในการสร้างความตื่นเต้นให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก อย่างมหาศาล สังคมวัตถุนิยม สังคมที่ขาดแคลนกิจกรรม หรือสถานที่ที่เด็กจะได้ใช้ประโยชน์ หรือเรียนรู้โดยได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปด้วย พฤติกรรมการเลียนแบบ เหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้เด็กมีค่านิยมวัตถุนิยมมากขึ้น
- 3) ปัญหาขาดเหตุผล วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความ “อยากรู้อยากลอง” ความเป็นวัยรุ่นทำให้อยากรู้อยากลองในสิ่งแปลกใหม่ ร่วมกับอีกปัญหาหนึ่งคือการ “ตามเพื่อน” ความจริงแล้วเป็นเรื่องปกติของวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นในยุคใดสมัยใด ที่จะสนใจเพื่อน อยากรู้อยากลอง อยากรู้อยากลองอย่างคนนั้นคนนี้ หรืออยากรู้อยากลองอย่างที่คุณพ่อคุณแม่ จนกระทั่งกลายมาเป็นแฟชั่น สภาพแวดล้อม ก็มีแนวโน้มให้มีปัญหาขาดเหตุผล ปัญหาในเรื่องของภาวะทางอารมณ์ เด็กๆ หลายคนไม่มีความสุข เขารู้สึกเศร้าใจ รู้สึกท้อแท้ใจ มีปัญหาต่างๆ รอบตัวโดยเฉพาะเรื่องในครอบครัว ความไม่ลงรอยกันในครอบครัว ความขัดแย้งกันของคุณพ่อคุณแม่ จึงทำให้เขาจมอยู่กับยาเสพติด การเห็นตัวอย่างจากผู้ใหญ่ พบว่าเด็กเริ่มดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่มีช่วงอายุที่น้อยลง สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กขาดสติ นำพาไปสู่ปัญหาขาดเหตุผลได้ง่าย
- 4) ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัจจุบันความละเอียดและกลัวต่อการทำผิด (การผิดศีลผิดผี) ไม่เชื่อภูมิปัญญาเรื่อง “ผี” กับการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก การรบกวนสงวนตัวของเด็กผู้หญิงลดลง สังคมที่ต่างคนต่างอยู่ การไปอยู่หอพักเอง เห็นตัวอย่างที่ไม่ดี ทั้งจากเพื่อน จากสื่อต่าง ๆ ทำให้เด็กเห็นเป็นเรื่องธรรมดา รวมทั้งพ่อแม่ก็ไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ลูกอย่างจริงจัง
- 5) ปัญหาพฤติกรรมความรุนแรง มั่วสุม การทะเลาะวิวาท และการทำลายทรัพย์สินของราชการ จากความที่อยากเป็นของตัวเองทำให้เด็กบางทีรู้สึกไม่อยากจะฟังสิ่งที่ผู้ใหญ่พูด บางทีก็แสดงความก้าวร้าวออกมา ถ้าคุณพ่อคุณแม่หรือคุณครูไม่เข้าใจ ก็จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบที่รุนแรงกับเด็ก เด็กก็จะยิ่งต่อต้านมากขึ้น อะไรที่เราารู้สึกว่าไม่ดี อะไรที่เราห้ามเขา อะไรที่เราบอกอย่าทำ เด็กก็จะยิ่งอยากทำ เหมือนจะประชดผู้ใหญ่ไปทางหนึ่ง การทำให้คนอื่นสนใจโดยใช้วิธีการที่ผิด รวมทั้งการทะเลาะวิวาทเด็กสมัยนี้เกิดขึ้นได้ง่ายมาก แค่มองหน้าไม่พอใจก็หาเรื่องทะเลาะกันได้ บางครั้งถึงขั้นใช้อาวุธที่รุนแรง

แนวทางการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนบ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ

- 1) ครอบครัว ความใกล้ชิดในครอบครัวคือภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุด ความเอาใจใส่กับลูกไม่ได้เริ่มที่วัยรุ่นจริงๆ แล้ว เราเอาใจใส่รักใคร่กับเขามาโดยตลอด ความผูกพันอย่างนี้ ทำให้เด็กรับรู้และเข้าใจ ตระหนักดีว่า การหันเข้าไปหายาเสพติดทำให้ครอบครัวของเขาเกิดปัญหาขึ้น การพูดคุยกับเด็กเป็นเรื่องจำเป็น การใช้วิธีพูดคุยกันในการทำงานของการไต่ถามถึงเรื่องราวต่างๆ ไป เปิดโอกาสให้ปรึกษาหารือ พร้อมทั้งจะรับฟัง จะทำให้ความรู้สึกต่อต้านของเด็กลดลง รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม
- 2) มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเด็ก แกนนำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีพื้นที่ที่ดีให้กับเด็กได้แสดงความสามารถ และยอมรับความคิดเห็นของเด็กมากขึ้น
- 3) การถ่ายทอดความรู้และสร้างแกนนำรุ่นเยาว์ขึ้น โดยทางกลุ่มต่าง ๆ เช่น ออมทรัพย์ แม่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้าร่วมเป็นผู้ช่วยคณะกรรมการ เข้ามาเรียนรู้การทำงานของกลุ่มมากขึ้น
- 4) การสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจ ต่อเนื่อง และเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการของเด็กเยาวชน
- 5) การฟื้นฟูแนวคิดการทำงานลักษณะกลุ่มหนุ่มสาว การแลกเปลี่ยนบทเรียนจากคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่
- 6) สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในชุมชน นอกชุมชน เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดมุมมองที่กว้างมากขึ้น

กระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนบ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ

รูปแบบ/กระบวนการเรียนรู้

- 1) การประชุมคณะกรรมการ ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นเด็ก เยาวชน โดยมีแกนนำชุมชนคอยเป็นที่ปรึกษา เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผนการเก็บข้อมูล การบริหารจัดการ โครงการ ทำให้เด็กได้เรียนรู้การเตรียมความพร้อม การกำหนดประเด็น และการติดตามความเคลื่อนไหวของการดำเนินโครงการ
- 2) การเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สัญจรทั้ง 3 หมู่บ้าน เพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินโครงการ และการทบทวนแลกเปลี่ยนข้อมูลบริบทชุมชน (ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น) โดยฝึกให้เด็กเยาวชนเป็นคนตั้งคำถามจากคนเฒ่าคนแก่ แกนนำชุมชน รวมทั้งการลงไปเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้รู้คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ทำให้เด็กได้เรียนรู้ รู้จักชุมชนท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น
- 3) การจัดกิจกรรมร่วมกันของเด็กและเยาวชน โดยเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ ในช่วงแรกนั้นเป็นกลุ่มที่สนใจในการเล่นดนตรีสากล จึงเริ่มจากการรวมกลุ่มเล่นดนตรีสากลเพื่อดึงเด็กเข้ามาทำ

กิจกรรมร่วมกัน หลังจากที่มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนกับพื้นที่อื่น กลุ่มเยาวชนอื่น ทำให้เห็นแนวทางในการทำกิจกรรมมากขึ้น เด็กกลับมาหารือร่วมกันที่จะทำกิจกรรมต่อไป ที่ผ่านมามีการรวมกลุ่มออมทรัพย์ การเล่นกีฬาออกกำลังกาย การทำห้องสมุดชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กร่วมกันคิด พี่เลี้ยงคอยหนุนเสริมให้คำแนะนำ ทำให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม การวางแผนการทำงานร่วมกัน และการวางบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

- 4) การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะ ได้แก่ การศึกษาดูงานกลุ่มเยาวชนบ้านสา เป็นการแลกเปลี่ยนบทเรียนการทำงานด้านเด็กและเยาวชน มุมมองการทำงาน และแนวคิดในการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดค่ายเยาวชน เช่น ค่ายพลังเยาวชนเพื่อชุมชน ค่ายพัฒนาศักยภาพกลุ่ม ค่ายสายฝัน ค่ายอบรมสุขภาพทางเพศ ค่ายสานสัมพันธ์วันแม่ เป็นการเพิ่มทักษะให้กับเด็กเยาวชนในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ การสร้างความสัมพันธ์ให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งการจัดค่ายต่างๆ นั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของเด็กและเยาวชน ประเด็นในการอบรมเข้าค่ายต้องเป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนสนใจและผู้ใหญ่เห็นความสำคัญ จึงสามารถดึงเด็กเข้ามาร่วมกิจกรรมได้มาก เด็กเต็มใจมาร่วมกิจกรรม ผู้ปกครองยอมให้ลูกหลานมาเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่ายขึ้น
- 5) การร่วมกิจกรรมกับชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การช่วยงานบุญต่าง ๆ การทำกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา (เวียนเทียน) การรดน้ำดำหัว ซึ่งเป็นเรียนรู้กิจกรรมของชุมชน การรักษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โดยเฉพาะประเพณีรดน้ำดำหัว ทางกลุ่มเด็กเยาวชนได้หารือและช่วยกันฟื้นฟูวิถีแบบดั้งเดิม คือ การไปดำหัวตามบ้านของผู้สูงอายุในชุมชน (จากที่องค์กรท้องถิ่นพาผู้สูงอายุมารวมกันแล้วดำหัว) เป็นการไปเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ เด็กได้ทบทวนค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีรดน้ำดำหัว การรู้จักผู้สูงอายุในหมู่บ้านมากขึ้น หาข้อมูลผู้สูงอายุ การวางแผนในการเลือกผู้สูงอายุที่จะไปดำหัว และการวางแผนในการออกไปดำหัวผู้สูงอายุในชุมชน
- 6) กิจกรรมอื่น ๆ ร่วมหน่วยงาน และภาคีเครือข่าย เช่น การจัดกิจกรรมวันแม่ กิจกรรมชื้อบ้านนามเมือง การทำฝาย การแบ่งปันน้ำใจมอบไออุ่นให้น้อง เป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์กรอื่น ๆ ทั้งจาก พมจ. อบจ. อบต. ห้วยยาบ และเครือข่ายเด็กและเยาวชนจังหวัดลำพูน เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนเรียนรู้การทำงานร่วมกับหน่วยงาน และกลุ่มเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ สร้างจิตสำนึกในการทำงานเพื่อสังคมมากขึ้น เป็นการเชื่อมความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น และประชาสัมพันธ์กลุ่มของตนเอง เป็นแรงผลักดันให้มีการคิดกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง กิจกรรมที่สนุกสนาน สามารถดึงเด็กและเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมได้ง่ายขึ้น
- 7) การสรุปบทเรียนทั้งการทบทวนตัวเองและการสรุปบทเรียนการทำงานกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ทางโครงการเน้นการสรุปบทเรียน เพื่อให้เด็กได้มาทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมา ทราบปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไข เพื่อเป็นบทเรียนในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

ปัจจัย/เงื่อนไขการเรียนรู้

- 1) ตัวเด็ก เด็กมีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ มีบทบาทภาวะผู้นำ มีการแสดงความคิดเห็น ลงมือปฏิบัติ เป็นแรงสำคัญที่ทำให้สมาชิกในกลุ่ม เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม แต่ปัจจุบันเด็กมีภาระหน้าที่ในการศึกษาเล่าเรียน นอกจากเรียนในโรงเรียนตามปกติแล้ว ยังต้องมีการเรียนพิเศษต่าง ๆ ทำให้ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรม ดังนั้นเวลาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กเยาวชน
- 2) กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมที่น่าสนใจ ทำให้เด็กเยาวชนเข้ามาร่วมมากขึ้น ดังนั้นการสร้างการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เด็กเยาวชนเห็นความสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กมากขึ้น
- 3) การแลกเปลี่ยนกับพื้นที่ชุมชนอื่น เป็นปัจจัยหนึ่งเพิ่มแรงขับเคลื่อนในการเรียนรู้ เช่น จาก การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ไปเรียนรู้กับกลุ่มเยาวชนบ้านสา สรุบทเรียนการศึกษาดูงาน เด็กได้เรียนรู้หลายอย่าง คือ ด้านการจัดการงบประมาณในการดำเนินงาน ต้องมีการเชื่อมต่อกับแหล่งทุนในการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย มีการหาข้อมูลแหล่งทุนจาก internet จากเครือข่าย ด้านแนวคิดในการทำกิจกรรมจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การหล่อเทียนพรรษาเองเพื่อสร้างความสามัคคีในกลุ่ม ฝึกการทำงานร่วมกัน ตั้งกองผ้าป่าให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ หลักการทำงานร่วมกัน คือ การขอโทษ การให้อภัย และการขอบคุณ ระบบการทำงานกลุ่ม การเตรียมความพร้อมก่อนการทำกิจกรรม มีความรับผิดชอบ การประชุม/วางแผน การเขียนโครงการ/นำเสนออย่างเป็นระบบ ระบบของสภาเยาวชนในการทำงานและการพิจารณาโครงการต่าง ๆ สมาชิกทุกคนสามารถทำงานแทนกันได้ การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ/หลากหลาย (โทรศัพท์ e-mail hi5 จดหมาย) การให้โอกาสเยาวชนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง เช่น เล่นดนตรี กีฬา ทำกิจกรรมชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กได้รับจากการไปแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น ๆ เป็นการเรียนรู้ระหว่างเด็กกับเด็ก ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับใช้ในการทำงานของกลุ่มตนเองต่อไป
- 4) พี่เลี้ยง เป็นแรงสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก การสร้างแรงจูงใจ เข้าใจ เข้าถึงเด็ก ให้มาก พร้อมทั้งการให้โอกาสเด็กได้แสดงความสามารถ สร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้กับเด็กมากขึ้นด้วย
- 5) การหนุนเสริมจากผู้ปกครอง/ผู้ใหญ่/หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชน เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ตระหนักถึงความสำคัญกับการเรียนรู้ ทำให้เด็กมีกำลังใจ มีความภาคภูมิใจในตัวเองที่ผู้ใหญ่ให้การยอมรับ เป็นอีกแรงหนึ่งที่ทำให้เด็กมีการพัฒนาตนเองต่อไปเรื่อย ๆ
- 6) กระบวนการวิจัย เน้นการแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ทำให้เด็กได้เรียนรู้ตั้งแต่การวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล การสรุบทเรียน การบันทึกข้อมูล การดึงเด็กเยาวชนเข้ามาเป็นทีมวิจัย เป็น

การสร้างเรียนรู้ให้กับเด็กเยาวชนในกระบวนการคิด วิเคราะห์ โดยใช้ข้อมูลในการตัดสินใจมากขึ้น

กระบวนการเรียนรู้เด็กและเยาวชน

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ส่วน โดยเฉพาะแกนนำชุมชน และโรงเรียน การรวมกลุ่มใช้การบริการขอบเขตของโรงเรียนวัดป่าดิ่งห้วยยาบ ซึ่งมีเด็ก เยาวชน ทั้ง 3 หมู่บ้าน มาเรียนร่วมกัน ทำให้เวลาทำกิจกรรมก็จะทำกิจกรรมร่วมกัน มีการประสานความร่วมมือระหว่างแกนนำชุมชน ผู้ปกครองเด็ก และคณะครู อยู่ตลอดเวลา เด็ก เยาวชนทั้ง 3 บ้าน การใช้กิจกรรมของกลุ่มเป็นตัวเคลื่อนให้เยาวชนได้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวของเด็กและเยาวชนเอง โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม/หนุนเสริม เป็นพี่เลี้ยง และให้กำลังใจ ในกระบวนการทำงานของกลุ่มเด็กและเยาวชน และจากการทำงานโครงการวิจัย และทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้และค้นพบหลัก 3 ก ในการทำงานร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน คือ

1. **การเข้าใจ** การที่จะทำงานร่วมกับเยาวชนได้นั้น ต้องมีความเข้าใจในความเป็นตัวตนของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ต้องเข้าใจถึงความแตกต่างและศักยภาพของแต่ละคน จิตใจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ต้องเข้าใจถึงความต้องการของเด็กและเยาวชน ก็จะได้อะไรที่มาจากความต้องการทำจริง ๆ ของเด็กและเยาวชน กิจกรรมที่ทำก็จะออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. **การเข้าถึง** หลังจากได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงตัวตนและศักยภาพของเด็กและเยาวชนแล้ว ต้องเจาะลึกเข้าไปถึงกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความจริงใจในการที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างจริงจัง (ได้ใจ)

3. **การให้โอกาส** เมื่อได้ทราบถึงความต้องการ กิจกรรมที่มาจากความต้องการของเยาวชนเรียบร้อยแล้ว ก็ควรให้โอกาสให้เยาวชนได้คิด ได้ทำกิจกรรมเอง และให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง เพราะเด็กและเยาวชนมีความสามารถ มีศักยภาพในตนเองอยู่แล้ว หากได้รับโอกาส และมีเวทีให้แสดงออก ก็จะแสดงศักยภาพของตนออกมาเอง

สำหรับ หลัก 3 ก คือ การเข้าใจ การเข้าถึง และการให้โอกาส เป็นหลักในการทำงานร่วมกับกลุ่มเยาวชนที่ทีมวิจัย “โครงการแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนของเด็กและเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน” ได้ค้นพบและใช้เป็นหลักสำคัญในการทำงานร่วมกับกลุ่มเยาวชน นอกจากนั้นการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นก็เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เยาวชนได้เกิดกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง และนำไปสู่การรวมกลุ่ม/ชุมชน ที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

5.3 ผลการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนบ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ

จากการสรุปบทเรียนการเข้าร่วมกลุ่มเยาวชนและการดำเนินโครงการวิจัยนั้น ทำให้เด็ก เยาวชน พัฒนาทักษะทั้งด้านการทำงานร่วมกัน การเก็บรวบรวมข้อมูล การพูดคุยแสดงความคิดเห็น การสรุป ประเด็น ทางโครงการใช้การประเมินผลการเรียนของเด็กทั้งใช้แบบสอบถามและการจัดเวทีแลกเปลี่ยน พูดคุย การสรุปบทเรียนร่วมกัน โดยเริ่มจากการสอบถามความคิดเห็นในการเข้ากลุ่มของเด็กและเยาวชน คือ

การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้อย่างไร

- รุ่นพี่ชักชวนให้มาทำกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้งเป็นกิจกรรมในหมู่บ้าน และจากความคุ้นเคย กันทำให้มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม
- รุ่นพี่ชวนไปประชุมเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน จึงอยากลองเข้าร่วมกิจกรรม เห็นตัวอย่างพื้นที่อื่น ๆ ได้เพื่อน และได้ทำกิจกรรมร่วมกัน จึงสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ของกลุ่ม
- เห็นแบบอย่างในการทำกิจกรรมจากรุ่นพี่จึงเกิดความสนใจ เข้าร่วมตามรุ่นพี่
- เห็นเพื่อนเยาวชนและรุ่นพี่ทำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ จึงมีความสนใจและอยากทำประโยชน์ ให้กับตนเอง ชุมชน เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- เพื่อนชักชวน
- สนใจในกิจกรรมกลุ่มหลาย ๆ กิจกรรม ด้วยความสมัครใจ เช่น ด้านอาชีพ ด้านการ อบรมเข้าค่ายต่าง ๆ เป็นต้น

ความคิดในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

- ต้องการแลกเปลี่ยนความคิด / การเรียนรู้กับกลุ่ม
- ต้องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ พี่ ๆ
- ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- คิดว่าตนเป็นเยาวชนคนหนึ่งของหมู่บ้าน ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของตน
- ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเอง / เรียนรู้และคิดร่วมกัน
- ต้องการแสดงออกให้เห็นว่าเด็กที่ถูกละเลยไม่ดี ก็ทำงานกับคนอื่นได้ดี
- อยากรู้ อยากลอง
- ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์
- ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น
- ต้องการได้รับความสนุกสนาน
- ต้องการเจอสาวสวยน่ารัก / เพื่อนใหม่
- ต้องการพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น
- ต้องการพัฒนาเยาวชน (เพื่อน) และตนเองให้เป็นคนดี

- ชอบในการทำกิจกรรมอยู่แล้ว
- ต้องการทำความดีเพื่อชุมชน สืบทอดเจตนารมณ์ของรุ่นพี่
- นำประสบการณ์ความรู้ต่าง ๆ มาปรับใช้ในชีวิต

สิ่งที่ได้รับจากกระบวนการทำงานกิจกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา ได้ดังนี้

- ได้รับความสามัคคีกันในกลุ่มและชุมชน เกิดความร่วมมือกันระหว่างเยาวชนและชุมชนในการทำงาน
- ได้รับความรู้ และฝึกทักษะในการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ
- ได้รับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มและชุมชน และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
- ได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสถานการณ์ของชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน และหาแนวทางในการแก้ไข พัฒนาชุมชนต่อไป
- เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด
- รู้จักการวางแผน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- เกิดทักษะความรู้ต่าง ๆ มากมาย ทำให้เกิดการพัฒนาค้นคว้าตนเองขึ้น
- มีความกล้าแสดงออกมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด
- ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงาน ได้เพื่อน มีสังคมที่กว้างขึ้น และนำประสบการณ์ที่ได้มาปรับใช้กับกลุ่มและชุมชนของตนเอง
- เยาวชนเกิดการพัฒนาขึ้นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจิตสำนึก ความคิด การทำงาน ฯลฯ
- เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และความร่วมมือกัน ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ใหญ่ยอมรับ และเห็นถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน
- ได้ทำงานร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น

ในระดับกลุ่มนั้นได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่ม/ปัจจัยในการทำงาน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การดึงคน

- ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การลงไปพูดคุยชักชวน การเป็นเพื่อน เป็นพี่เป็นน้องในการดึงมาเข้าร่วมกิจกรรม รุ่นพี่ชักชวนรุ่นน้อง (คุยตัวต่อตัว)
- การกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานที่ชัดเจน เป้าหมายในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งชัดเจน ทำให้กลุ่มทราบสิ่งที่จะทำร่วมกัน และเกิดความสนใจในการอาสาเข้าร่วมกิจกรรม

- ทำกิจกรรมที่ต้องมีความน่าสนใจ และสามารถดึงดูดให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และสร้างมุมมองใหม่ มีกิจกรรมให้ทำตลอดเวลา เช่น การดูงาน ค่ายอบรม เป็นต้น
- ความชอบส่วนตัวในการอยากจะทำมาทำงานกลุ่ม (ใจ)

2) การถ่ายทอด

- การชวนเข้าร่วมกิจกรรมบ่อย ๆ แม้ว่าแรก ๆ อาจไม่มาเข้าร่วม แต่เวลาที่มีกิจกรรมก็ชวนตลอด ชวนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และนำเรื่องราวต่าง ๆ ไปเล่าต่อ ทำให้เกิดการซึมซับ และมีความสนใจมากขึ้น
- การสอนวิธีการทำงานเป็นกลุ่มให้รุ่นน้อง การดึงรุ่นน้องมาเป็นคณะทำงาน และให้รับผิดชอบงานร่วมกัน เริ่มจากการประสานงาน การลงทะเบียน การเตรียมอุปกรณ์ สถานที่ การวางแผนกิจกรรม และสรุปบทเรียนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- การทำให้เห็น มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัว รุ่นพี่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พาเด็กเยาวชนเข้าร่วม การช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

3) การขยายกลุ่ม

- ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่ม/เครือข่าย/ภาคีอื่นๆ
- ประสานทางโรงเรียน เพื่อดึงเด็กจากโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- จัดกิจกรรมสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการจัดค่ายสานฝันให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ทั้ง 3 หมู่บ้านทุกปี
- การเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชุมชนทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด

4) จุดอ่อนของกลุ่ม

- ขาดโครงสร้างการทำงานที่เป็นระบบและเหมาะสม
- ขาดการมีส่วนร่วมทางความคิด ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น
- ขาดความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- การประสานงาน /ประชาสัมพันธ์ยังไม่ชัดเจน
- ขาดทักษะการเขียนโครงการ การเชื่อมประสานกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ซึ่งทำให้ภาระหน้าที่ตกอยู่ที่พี่เลี้ยงหลักเป็นส่วนใหญ่

5) การหนุนเสริมของผู้ใหญ่/ภาคี/หน่วยงาน

การหนุนเสริมที่ผ่านมา

- ให้ความช่วยเหลือ หนุนเสริมในด้านกิจกรรม งบประมาณ และสถานที่ เช่น ทำบ่อปลา พันธุ์ปลา กีฬา เป็นต้น
- ให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น และแนวทางการทำงานแก่เยาวชน

- ให้กำลังใจ

ข้อดีของการหนุนเสริม

- เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนเกิดกิจกรรม / อาชีพเสริม
- เป็นเงินทุนสำรอง
- เพิ่มพลังใจให้เยาวชนในการทำงาน
- เปิดโอกาส/เวที ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออก
- สร้างความสามัคคีในกลุ่มเยาวชน
- ให้เยาวชนเกิดการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน
- ให้เยาวชนเกิดทักษะการเรียนรู้และกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์

ข้อจำกัด

- กิจกรรมที่ต้องเป็นรูปธรรมจะทำให้ผู้ใหญ่เห็นถึงการทำงานเยาวชนมากขึ้น
- ผู้ใหญ่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในกิจกรรมเยาวชนเท่าที่ควร
- ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม
- หน่วยงานรัฐมักจะสร้างกรอบให้กับเยาวชนในการทำกิจกรรม
- เวลาระหว่างเยาวชนกับผู้ใหญ่ไม่ค่อยตรงกัน
- ผู้ใหญ่มักมีข้อโต้แย้งและคิดว่าเยาวชนจะนำเงินไปใช้ในทางที่ผิด
- มีช่องว่างระหว่างวัย ทำให้ไม่ค่อยเข้าใจกัน
- ขั้นตอนการทำงานกับหน่วยงานรัฐค่อนข้างยุ่งยาก ลำบาก
- พ่อ แม่ ผู้ปกครองไม่ค่อยเข้าใจในการรวมกลุ่มเยาวชน

สิ่งที่เจอ (ช่องทาง)

- คำแนะนำ /ปรึกษา
- ทุนในการทำกิจกรรม
- การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนมีเวทีในการแสดงออก
- โครงการเกี่ยวกับเยาวชน / การถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้กับเยาวชน

ภาคีต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนที่ผ่านมา

- อบต.	- อำเภอ
- เครือข่ายเด็กและเยาวชน จ.ลำพูน	- สถาบันวิจัยหรือชุมชน
- พมจ.	- ประมงจังหวัด
- เกษตรอำเภอ	- ปปส.
- สสส.	- โรงเรียน
- วัด	- ผู้ใหญ่ใจดีในชุมชน

ฯลฯ

6) ปัจจัยในการรวมกลุ่มทำกิจกรรม

ปัจจัยภายใน

- o ผู้นำ/ผู้ตาม
 - ต้องมีใจที่จะทำงานเพื่อชุมชนและส่วนรวม
 - มีทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การพูด(พูดในที่สาธารณะ พูดจูงใจ) การคิด(คิดต่อ คิดนอกกรอบ คิดเพื่อคนอื่น) การทำ(กล้าแสดงออก,วางแผนกิจกรรม,ทำให้เป็นตัวอย่าง)
 - รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 - เสียสละ/รับผิดชอบ
 - มีส่วนร่วม/ช่วยเหลือกัน
- o การคิดกิจกรรม
 - เป็นประโยชน์ต่อเยาวชน/กลุ่ม/ชุมชน
 - มีความต่อเนื่องในกิจกรรม
 - ควรมีการคิดนอกกรอบ
 - กิจกรรมต้องมาจากความต้องการของเยาวชน
- o การดึงคน
 - ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 - วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมต้องชัดเจนเพื่อให้ทราบและเข้ามาทำงานตามเป้าหมาย
 - กิจกรรมที่ต้องมีความน่าสนใจให้เข้าร่วม
 - รุนพี่ชวนรุ่นน้อง
 - มีกิจกรรมสืบรุ่นทุกปี
- o การถ่ายทอด
 - ชักชวนให้ทำกิจกรรมบ่อยครั้งเพื่อให้เกิดการต่อเนื่องและซึมซับ
 - สอนกระบวนการทำงานกลุ่มให้รุ่นน้อง
 - ให้เยาวชนเข้ามาเรียนรู้การทำงานจริงในทุกขั้นตอนการทำงาน
 - จัดทำคู่มือการทำกิจกรรมกลุ่ม
- o การขยายกลุ่ม
 - ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มอื่น/ภาคอื่น
 - ประสานการทำงานกับหน่วยงานอื่นในทุกกิจกรรม

ปัจจัยภายนอก

- o พี่เลี้ยง/ที่ปรึกษา
- o กำลังใจ
- o การให้โอกาส/เปิดโอกาส

- ให้เยาวชนได้คิดเอง ทำเอง
- ไม่ปิดกั้นเยาวชนนอกระบบการศึกษา
- มีเวทีให้เยาวชนได้แสดงออก
- o การหนุนเสริม (ผู้ใหญ่ หน่วยงาน)
 - ต้องมีความจริงใจและจริงจัง
 - ไม่ควรตีกรอบการทำงาน ให้เยาวชนคิดกิจกรรมที่มาจากความต้องการของเยาวชนเอง
 - คอยติดตามให้ความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง
- o ภาาอื่น
 - แลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกับภาาอื่น
 - หาความรู้และเครือข่ายเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น (หนังสือ/อินเทอร์เน็ต)

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและ ข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าดิ่ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการสร้าง ความเข้าใจ ทบทวนรวบรวมข้อมูลทั่วไปชุมชน สถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเด็กและเยาวชน และวางแนวทาง ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในระยะต่อไป เน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของ ชุมชน ให้ทุกส่วนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมมีการเก็บรวบรวมจากเอกสารทั้งชุมชน อบต. วัด การจัดเวทีชาวบ้านทั้ง 3 พื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปัญหา สถานการณ์ เด็กและเยาวชน การลงไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย การลงไปประชุมแต่ละพื้นที่โดยเชิญผู้รู้มา เล่าเรื่องราววิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในอดีต พบว่า สถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเด็กและเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลง อย่างมาก ในอดีตมีการรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มหนุ่มสาว การรวมกลุ่มเพื่อเข้ามาช่วยเหลืองานในชุมชน งานวัดต่างๆ ซึ่งกลุ่มหนุ่มสาวเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน ความเป็นอยู่มีความเอื้อ ออาทรต่อกัน การแบ่งปันช่วยเหลือกัน ปัญหาไม่รุนแรงเหมือนปัจจุบัน เช่น การทะเลาะวิวาท เป็นการชก ต่อยกัน เมื่อจบกันแล้วก็เข้าใจเป็นเพื่อนกันต่อ และมีความเชื่อบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องผี “ผี” เป็น เครื่องมือสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน พ่อแม่ปู่ย่าคอยสอนให้ลูกหลานประพฤติตัว ให้ดี เพื่อผีจะได้ไม่มาทำร้าย ส่วนในระยะที่ 2-3 นั้น เน้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของทีม วิจัยและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมของเยาวชนเป็นตัวเคลื่อนไหวให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ

ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไป ความเจริญด้านต่าง ๆ เข้ามามากขึ้น เทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น ค่านิยม ความเชื่อต่าง ๆ เปลี่ยนไป(วัตถุนิยม) การแข่งขันมีมากขึ้น ทั้งการทำงาน การศึกษา ทำให้ความเห็นแก่ ตัวมากขึ้น การห่างไป การย้ายไปทำงาน ย้ายไปเรียนต่างบ้าน ทำให้ไม่รู้จักชุมชนของตนเอง ไม่เห็น ความสำคัญ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน ปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหายาเสพติด ปัญหาทะเลาะวิวาท มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ร้ายแรงมากขึ้น ถึงขั้นฆ่ากันตาย ความเชื่อเรื่องผี ลดลงไป ทำให้ผีไม่มีคุณค่าในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนต่อไป เยาวชนจึงต้องเผชิญกับ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างปัญหาให้กับชุมชนมากขึ้น การให้ โอกาสการทำให้เรารู้เท่าทันสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกันทั้งเด็กจนถึงผู้ใหญ่ทำให้สามารถ เรียนรู้และจัดการปัญหาให้ลดน้อยลงไปได้ จากการดำเนินงานกลุ่มเยาวชนป่าดิ่ง ป่าหมอก และแสนตอที่ ผ่านมา เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของเด็ก เยาวชน การปรับเปลี่ยนมุมมองกับเด็กใน ด้านบวกมากขึ้น มีการเข้ามาหนุนเสริมกิจกรรมของเด็ก ให้โอกาสเด็กได้แสดงความสามารถและพัฒนา

ศักยภาพของตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กได้เข้ามาช่วยเหลืองานต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การพัฒนาชุมชน งานบุญ งานวัดต่าง ๆ

ซึ่งการดำเนินงานโครงการนี้เป็นเพียงการเริ่มต้นในการเรียนรู้ร่วมกัน การทบทวนข้อมูลชุมชน สถานการณ์ปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา หาแนวทางการแก้ไข โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับชุมชน เด็กและเยาวชนในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน เพื่อได้แนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสม การสรุปทบทวนสอดคล้องกับอคิน รพีพัฒน์ (2547) ที่แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วม คือ การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน กลุ่มเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าดิ้ง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ส่วน มีการใช้กิจกรรมของกลุ่มเป็นตัวเคลื่อนไหวเยาวชนได้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวของเด็กและเยาวชนเอง โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม/หนุนเสริม การดำเนินโครงการวิจัย และทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ใช้หลัก 3 ข้อ ในการทำงานร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน คือ 1. การเข้าใจ ต้องมีความเข้าใจในความเป็นตัวตนของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ต้องเข้าใจถึงความแตกต่างและศักยภาพของแต่ละคน จิตใจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ต้องเข้าใจถึงความต้องการของเด็กและเยาวชน 2. การเข้าถึง ต้องเจาะลึกเข้าไปถึงกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความจริงใจในการที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างจริงจัง 3. การให้โอกาส ให้โอกาสให้เยาวชนได้คิด ได้ทำกิจกรรมเอง และให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง เพราะเด็กและเยาวชนมีความสามารถ มีศักยภาพในตนเองอยู่แล้ว หากได้รับโอกาส และมีเวทีให้แสดงออก ก็จะแสดงศักยภาพของตนออกมาเอง ปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ คือ ตัวเด็ก กิจกรรมที่ทำ การแลกเปลี่ยนกับพื้นที่ชุมชนอื่น พี่เลี้ยง การหนุนเสริมจากผู้ปกครอง/ผู้ใหญ่/หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชน และกระบวนการวิจัย ซึ่งสอดคล้องบทความใน <http://www.novabizz.com> ที่ว่า การเรียนรู้ต่างๆ ย่อมประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ด้วยกัน คือ ตัวผู้เรียน (Learner) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นตัวเร้า (Stimulus Situation) การกระทำหรือการตอบสนอง Action หรือ Response และปาริชาติและคณะ (2542) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งในการพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต กิจกรรมที่ดำเนินกิจกรรมการอยู่นั้นเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา จึงเป็นแรงขับเคลื่อนพลวัตในการเรียนรู้ เมื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา หาแนวทางแก้ไข เมื่อได้แนวทางมาแล้ว สมาชิกนำไปลงมือปฏิบัติ ทบทวน วิเคราะห์สรุปทบทวน เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ไขปัญหา การทำซ้ำ ๆ เป็นการยกระดับสติปัญญา และผลพวงของการเรียนรู้จากปัญหาจริง ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต อันส่งผลให้เห็นการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม

6.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินโครงการ

ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการ

- คณะทำงานมีองค์ประกอบที่หลากหลาย เช่น แกนนำชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เด็กและเยาวชน ซึ่งมีความสนใจและตั้งใจที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาด้านเด็กและเยาวชนร่วมกัน
- ชุมชนทั้ง 3 ชุมชน ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ เช่น การมาร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมกิจกรรมอื่น ๆ เป็นต้น
- ประเด็นด้านเด็กและเยาวชน เป็นการสืบค้นเรื่องราวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แหล่งข้อมูลมีหลากหลาย ตั้งแต่ ผู้รู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้สูงอายุ จนถึงเด็ก โดยเฉพาะผู้สูงอายุ มีที่ความพร้อมจะให้ข้อมูล และมีความสุขที่ได้เล่าเรื่องราวในอดีตให้กับเด็กรุ่นหลัง
- งบประมาณ เป็นปัจจัยหนึ่งในการหนุนเสริมให้กิจกรรมสามารถดำเนินงานได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ

- ช่วงระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ เช่น การเก็บข้อมูล การจัดเวทีชาวบ้าน ทีมวิจัยมีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้การสร้างความเข้าใจร่วมกันค่อนข้างยาก การบอกต่อกันไป ทำให้ความเข้าใจไม่ตรงกัน
- การกิจของทีมวิจัย ทีมวิจัยประกอบด้วยแกนนำชุมชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องทำหลายอย่าง กลุ่มเยาวชน ที่มีภาระต้องเรียนหนังสือ ทั้งเรียนประจำวันจันทร์-ศุกร์ เรียนพิเศษหลังเลิกเรียน และช่วงเสาร์อาทิตย์ รวมทั้งการออกไปทำงานพิเศษ ทำให้เป็นปัญหาในการเก็บข้อมูลร่วมกัน
- นักวิจัย ขาดความเข้าใจ กลัวงานเชิงวิชาการ บางคนคิดว่า ตนเองไม่สำคัญ ขาดตนเองคนเดียวงานก็สามารถดำเนินต่อไปได้ ทำให้ไม่มาร่วมทำกิจกรรมโครงการ
- ขาดอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง เนื่องจากประสบการณ์ทักษะของทีมวิจัยในการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ ทำให้ข้อมูลที่ได้นั้นบิดเบือนรายละเอียดหลายอย่าง บางครั้งไม่ได้บันทึก เป็นต้น
- ประเด็นการเข้าไปพูดคุยกับชุมชน เป็นประเด็นที่กว้าง เช่น การถามประวัติความเป็นมา เรื่องเกี่ยวกับเด็กเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องไกลตัว ผลกระทบในระยะสั้นมองไม่เห็น ทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมน้อย

6.2 บทเรียนจากการทำงานวิจัย

จากการดำเนินโครงการวิจัยแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านป่าตึง บ้านป่าหมอก และบ้านแสนตอ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ในระยะแรกนั้นทางโครงการวิจัย พยายามใช้การทบทวนข้อมูลเป็นการสร้างความเข้าใจ และสร้างการเรียนรู้ให้กับทีมวิจัย ส่วนในระยะที่ 2 นั้น เน้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของทีมวิจัยและเยาวชน โดยใช้กิจกรรมของเยาวชนเป็นตัวเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ทำให้ทีมวิจัย และเยาวชนได้เรียนรู้ ดังนี้

- ทีมวิจัย

- ด้านความรู้ ทำให้ได้รู้จักประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพทั่วไปของชุมชน สถานการณ์ปัญหาของเยาวชนในอดีต-ปัจจุบัน
- ได้รู้จักวิธีการรวบรวมข้อมูล เช่น การจัดเวทีพูดคุยในชุมชน การสัมภาษณ์จากผู้รู้ คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน การสังเกต และการบันทึกข้อมูล
- ได้เรียนรู้วิธีการจัดกระบวนการต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีชาวบ้าน ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่พบเจอ เช่น ชาวบ้านไม่ว่างตอนกลางวัน ก็นัดหมายประชุมตอนเย็น หลังเลิกงานแล้ว กลุ่มเป้าหมายมาน้อยจากที่วางแบ่งกลุ่มไว้ ปรับเป็นการแลกเปลี่ยนร่วมกันในกลุ่มใหญ่ เป็นต้น
- ทีมวิจัยเยาวชน ทำให้รู้จักวิธีการเข้าหาผู้ใหญ่/ผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุในชุมชนมากขึ้น
- การไปเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นทำให้ได้รู้จักเพื่อนใหม่ได้เรียนรู้บทเรียนประสบการณ์จากพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

- เยาวชน

- เยาวชนเกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็น กระบวนการคิด การทำงานร่วมกัน การประสานความร่วมมือ การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และเกิดทักษะในด้านต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ในสังคม ชุมชน ชีวิตประจำวันของตนเอง
- เยาวชนเกิดจิตสำนึกที่ดีขึ้น ในการปฏิบัติตนที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยเหลือสังคม/ชุมชน เกิดความตระหนักในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนของตน (จิตสำนึกรักบ้านเกิด)

- ชุมชน

- ชุมชนมีความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมช่วยถ่ายทอดเรื่องราวองค์ความรู้สู่เยาวชน
- มีความภาคภูมิใจในพฤติกรรมที่ดีขึ้นของเยาวชนในชุมชน
- ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ได้เพื่อน ได้บทเรียนการทำงานจากที่อื่น ๆ

6.3 ข้อค้นพบที่ได้จากการดำเนินโครงการ

- การดำเนินโครงการวิจัยนั้น เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมาพบปะ แลกเปลี่ยนกันมากขึ้น เช่น เด็กได้คุยกับผู้ใหญ่ ได้คุยกับคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน แขนงนำแต่ ละหมู่บ้าน(3 หมู่บ้าน)ได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน และสมาชิกในชุมชนได้มาพูดคุยกันมาก ขึ้น เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น แม้ว่าจะมีอีกหลายส่วนที่ยังไม่เข้าใจในการทำโครงการวิจัย แต่ความคิด มุมมองในปัญหาเด็กและเยาวชนเริ่มเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น มีการเข้ามา สนับสนุนกิจกรรมเยาวชนมากขึ้น สิ่งที่บ้านและทีมวิจัยได้เรียนรู้จากกระบวนการวิจัย ก็ือ
- การวางแผนร่วมกัน แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมเป็นสิ่ง สำคัญในการทำงานวิจัย
- การทำงานวิจัย ตัวนักวิจัยเองต้องเข้าใจหลักการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และ ต้องมีใจรักในงานพัฒนาอย่างแท้จริง งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่ในชุมชนจึงต้องใช้ความ พยายามและเวลาในการสร้างความเข้าใจให้กับนักวิจัยและชุมชน รวมทั้งการดำเนินงาน วิจัยควรมีการปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับชุมชน และนักวิจัยควรได้รับการ เพิ่มทักษะในการทำวิจัย เพื่อให้สามารถดำเนินงานวิจัยได้ดี
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับโครงการวิจัยอื่น ๆ เป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ได้แนวคิด วิธีการ เพื่อมาปรับใช้กับโครงการ

6.4 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่ในชุมชนจึงต้องใช้ความพยายามและเวลาในการสร้างความเข้าใจให้กับ นักวิจัยและชุมชน การดำเนินโครงการ ต้องมีการการวางแผนร่วมกัน แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน ความ รับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานวิจัย ตัวนักวิจัยเองต้องเข้าใจหลักการทำงาน วิจัยแบบมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และต้องมีใจรักในงานพัฒนาอย่างแท้จริง การดำเนินกิจกรรมควรมีการ ปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับชุมชน นักวิจัยควรได้รับการเพิ่มทักษะในการทำวิจัย เพื่อให้ สามารถดำเนินงานวิจัยได้ดี และการได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับโครงการวิจัยอื่น ๆ เป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ได้แนวคิด วิธีการเพื่อมาปรับใช้กับโครงการ

บรรณานุกรม

- จำลอง คำบุญชู.2550. การติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดภาคเหนือตอนบน.สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) .
- เฉลิมขวัญ นัตริทวีอุดม และคณะ.2550.กระบวนการมีส่วนร่วม. โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
กรุงเทพมหานคร.แหล่งที่มา : <http://www.thaigoodview.com/library/studentshow>
- ไชยมงคล จันทร์ตา.2543.การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติด
บ้านน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ยุพาพร รูปงาม.2545. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูป ระบบราชการ.
ภาคินพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วีระกิตติ์ หาญปริพรรณ์.2551. การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนคลอง
จรเข้หน้าย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา.กระทรวงยุติธรรม.
- สมพร ดวงคำฟู.2543.การพัฒนากลไกพื้นฐานระดับชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและ
เยาวชน.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) .
- สมใจ ยาป่าคาย.2554.แนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายเด็กและเยาวชนโดยการสนับสนุนของชุมชน
ตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จ.อุตรดิตถ์.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. 2547.การศึกษาทางเลือกของชุมชน.วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุธี วรประดิษฐ์.2553.การมีส่วนร่วมของชุมชน.แหล่งที่มา : <http://trat.nfe.go.th>
- อมรวิรัช นาคทรพร.2548.โครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดหรือโครงการ Child
Watch.สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภาคผนวก

ตัวอย่างภาพกิจกรรมกลุ่มเยาวชน

ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

โครงการสร้างบ้านนามเมืองทำความดีเพื่อแผ่นดิน

สร้างฝายชะลอน้ำ

จัดทำป้ายรณรงค์การจัดการขยะ

เก็บขยะ

โครงการถอดบทเรียนและศึกษาดูงานกลุ่มเยาวชนบ้านสา
ตำบลบ้านสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

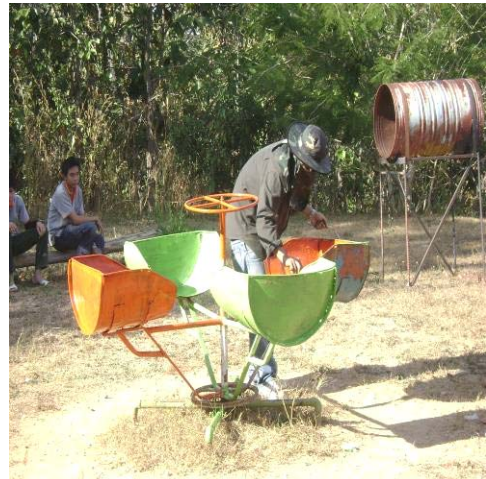

โครงการแบ่งปันน้ำใจมอบไออุ่นให้น้อง

ชมรมดนตรีสากล

ค่ายสถานพื้นพลังเยาวชนเพื่อชุมชน

โครงการสร้างเสริมสุขภาพทางเพศเพื่อป้องกันเอดส์

โครงการสานสัมพันธ์วันแม่

ข้อมูลจากการเข้าร่วมกิจกรรมชื่อบ้านนามเมือง

บ้านป่าตึง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

1. ชื่อบ้านป่าตึง

ชื่อบ้านป่าตึง มีการผสมกันระหว่าง 2 คำ คือ คำว่า “ป่า” กับ “ตึง”

“ป่า” เป็นคำนาม ตามพระราชบัญญัติ ป่าไม้ หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ครอบครองตามกฎหมายที่ดิน ป่าไม้ หมายถึง บริเวณที่มีต้นไม้หลายชนิด ขนาดต่าง ๆ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น และกว้างใหญ่พอที่จะมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น

“ตึง” เป็นคำนาม ใช้เป็นคำเรียกชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งในภาษาเหนือ หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือ ต้นพลวง ขางพลวง เป็นไม้ยืนต้นที่ขึ้นในป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง

2. ประวัติชุมชน

บ้านป่าตึงแต่เดิมเคยเป็นป่าดงต้นไม้ขนาดใหญ่มากมายมีป่าหญาคาหนาทึบ เช่น ไม้สัก ไม้เหียง ไม้ยาง ไม้ตึง (ชื่อบ้าน) มีผู้เฒ่า 4 คน มาจากบ้านบวกล้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มาสร้างฮ้างเลี้ยววัโดยแบ่งกันอยู่ 4 จุด จุดที่หนึ่ง อยู่ทางทิศเหนือ คนดูแลคือ หลงจันทร์ จุดที่สองอยู่ระหว่างกลาง คนดูแลคือ หลงตะ จุดที่สามคือ หลงตึง จุดที่ 4 คือนายแสง ทั้ง 4 คนได้มาจัดตั้งหมู่บ้านตั้งชื่อบ้านดงลู่ ต่อมาทางราชการได้จัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการจึงเปลี่ยนชื่อเป็น บ้านป่าตึง ตามต้นไม้ตึง และตั้งนามสกุลตามชื่อของบุคคลที่บุกเบิกทั้ง 4 ท่านว่า จันตะตึง และแสงตึงจนถึงปัจจุบัน

วัดป่าตึง

วัดป่าตึง ตั้งอยู่เลขที่ 50 บ้านป่าตึง หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 10 ไร่ 1 งาน 10 ตารางวา น.ส.3 ก เลขที่ 1976 อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 131 วา จดทางสาธารณะ ทิศใต้ประมาณ 150 วา จดที่ดินเอกชน ทิศตะวันออกประมาณ 150 วา จดทางสาธารณะ ทิศตะวันตกประมาณ 120 วา จดลำเหมือง มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 10 ไร่ 3 งาน 53 ตารางวา น.ส. 3 เลขที่ 2623 อาคารเสนาสนะประกอบด้วย วิหาร ศาลาบาตร และกุฏิสงฆ์ ปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูปพระประธานศิลปะเชียงแสน พระพุทธรูปทองเหลือง และเจดีย์

วัดป่าตั้งสร้างเมื่อ พ.ศ. 2405 ตามประวัติวัดแจ้งว่าเมื่อ พ.ศ. 2404 มีพระรูปหนึ่งชื่อ พระมหาวันเดิน ฐุดงค์มาเยี่ยมผู้ใหญ่บ้าน กือนายตึง นายตึงและราษฎรจึงได้อาราธนานิมนต์ให้อยู่จำพรรษาที่หมู่บ้านนี้ พร้อมกับช่วยสร้างเสนาสนะให้พัก การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสที่ทราบนาม จำนวน 10 รูป นอกจากนี้ได้อนุญาตให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านห้วยไซใหม่พัฒนา หมู่ที่ 13 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน และเขตอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 และบ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 8, หมู่ที่ 9, หมู่ที่ 14, หมู่ที่ 15 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

4. ลักษณะที่ตั้งภูมิประเทศ

บ้านป่าตั้ง พื้นที่ทั้งหมด 1,760 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มสภาพดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีทุ่งหญ้าเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ และมีลำห้วยในการทำการเกษตร ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการเกษตรตลอดทั้งปี ลักษณะภูมิอากาศร้อนในตอนกลางวันและอากาศเย็นในตอนกลางคืน

5. วิถีชีวิตของคนในชุมชน

ในอดีตจะมีการรวมกลุ่มกันของหนุ่มสาวเพื่อทำงาน จัดงานหาเงินเข้าวัด หรือเข้ากลุ่ม จะมีการคัดเลือกสมาชิกเพื่อทำหน้าที่ประสานกลุ่มหนุ่มสาว แต่ปัจจุบันอันเนื่องมาจากเยาวชนต่างแยกย้ายออกจากหมู่บ้าน ไปเพื่อศึกษาต่อหรือย้ายติดตามคู่สมรส จึงทำให้การรวมกลุ่มกันได้เลือนหายไป แต่ก็จะมีการรวมกลุ่มกันบ้างในการเล่นกีฬาเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มทางอาชีพ ได้แก่ กลุ่มพริก กลุ่มเกษตรสามัคคี หมู่ที่ 5 กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

รูปแบบการสร้างบ้าน รูปแบบเดิม เสาของบ้านจะทำมาจากไม้ไผ่สีสุก หลังคามุงด้วยหญ้าคา ฝาบ้านทำจากใบตองตึง การสร้างจะช่วยกันลงมือลงแรงในการสร้าง จากนั้นจะมีการเลี้ยงตอบแทนจากเจ้าของบ้าน **รูปแบบใหม่** ลักษณะสภาพบ้านเรือนมีความคงทน หลังคามุงด้วยกระเบื้องเป็นส่วนใหญ่ บ้านแต่ละหลังจะมีส้วมซึม ตัวบ้านสร้างจากไม้เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะเป็นชั้นเดียวได้ถุนสูง โดยใช้ไม้ไผ่เป็นที่ยึดของซึ่งเป็นของใช้จากการเกษตรและของใช้จากครัวเรือน ซึ่งแต่ละบ้านจะมีการจัดเก็บของใช้ต่าง

ๆ ไม่เป็นระเบียบ บางบ้านมีการเลี้ยงสัตว์ไว้ได้ดูบ้าน เช่น เป็ด ไก่ เป็นต้น บางบ้านมีการเลี้ยงวัว เลี้ยงหมู ไว้บริเวณบ้าน โดยไม่มีการแยกออกจากตัวบ้านอย่างชัดเจน ระยะห่างจากตัวบ้านแต่ละหลังส่วนใหญ่จะติดกัน ไม่มีการแบ่งอาณาเขตอย่างชัดเจน บริเวณที่ว่างแต่ละหลังจะมีการปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ

ลักษณะประชากร

บ้านป่าตึง มีจำนวน 233 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 734 คน เป็นชุมชนล้านนา เป็นไตของ ใช้ภาษาของการสื่อสาร และคนพื้นเมืองล้านนา ผสมผสานกันไป มีการปกครองมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชน การบริหารงานอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน

คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน เจ้าอาวาสวัดคนแรก คือ ครูบาคำ ถัดมาคือครูบาแก้ว และคนปัจจุบัน คือ พระอธิการบรรจง จิตตปัญโญ

ปัจจุบันยังมีความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผี จะมีพิธีที่เรียกว่า “ฟ้อนผีผด” ในทุก ๆ ปี ซึ่งจะมีคนทรงเจ้ามารวมตัวกันที่บ้านของคนทรงเจ้าที่เป็นเจ้าภาพ จะสลับหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ

นอกจากนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิม ซึ่งมีทั้งที่สืบทอดกันมา แต่บางอย่างก็เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากขาดการสืบทอด

วัฒนธรรมและประเพณีที่ดำรงรักษาไว้หรืออนุรักษ์ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เช่น ประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุ จัดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ จัดขึ้นช่วงเดือนเมษายน ประเพณีปอยหลวง ประเพณีเป็ง จัดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน ประเพณีตานก๋วยสลาก

วัฒนธรรมและประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปหรือขาดการสืบทอด เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว หรือทำงานอื่น ๆ การใช้แรงงานจากสัตว์ การรวมกลุ่มกันทำงานของกลุ่มหนุ่มสาว พิธีการเสีผี หนุ่มที่ถูกเนื้อต้องตัวสาวจะต้องเสียเงินจำนวน 12 บาท (ถ้าฝ่ายหญิงไม่รับการแต่งงาน) และ 6 บาท (ถ้าฝ่ายหญิงรับการแต่งงาน)

6. ปฏิทินประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม	ประเพณีปอยหลวง
เดือนมีนาคม - เมษายน	ประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุ
เดือนเมษายน	ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ประเพณีปีใหม่มือง
เดือนกันยายน	ประเพณีตานก๋วยสลาก
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณีเป็ง

7. ต้นไม้นามบ้าน

ไม้พลวง

ชื่อสามัญ

พลวง

ชื่อพฤกษศาสตร์

Dipterocarpus tuberculatus Roxb.

วงศ์

DIPTEROCAPPAEAE

ชื่อพื้นเมือง กุง (อุบลราชธานี, อุตรธานี, ปราจีนบุรี) คลอง (เขมร) คลอง (เขมร) ควง (พินธุโลก, สุโขทัย) ตึง, ตึงขาว (ภาคเหนือ) พลวง, ยาง (ภาคกลาง, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ยางพลวง (ภาคกลาง) พลอง, แลเท้า (กะเหรี่ยง, แม่ฮ่องสอน)

ถิ่นกำเนิด

ยางพลวงเป็นพันธุ์ไม้หลักของป่าเบญจพรรณแล้ง ป่าเต็งรัง หรือป่าแดง ที่พบขึ้นอยู่ทุกภาคของประเทศไทย ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 100-600 เมตร ขึ้นเป็นหมู่ๆ ในป่าเบญจพรรณแล้ง และป่าแดงทั่วไป ในที่ลาดต่ำใกล้ ลำห้วย หรือ ที่ชุ่มชื้น ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคกลาง มีมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ

ลักษณะทั่วไป ไม้ยืนต้นขนาดกลาง-ใหญ่ สูง 10-30 เมตร ผลัดใบ ลำต้นเปลาตรง เปลือกหนาสีน้ำตาลปนเทาอ่อน แตกเป็นร่องลึกไปตามยาวของลำต้น กิ่งอ่อนเกลี้ยงหรือเกือบเกลี้ยง มีรอยแผลใบเห็นชัด **รูปทรง (เรือนยอด)** เป็นพุ่มหรือรูปกรวยคว่ำ กิ่งปกคอง **ใบ** เดี่ยว เรียงเวียนสลับ ใบรูปไข่กว้างขนาด 15-28 X 15-40 ซม. โคนใบแผ่กว้าง แล้วหักเว้า ปลายใบสอบทู่ เนื้อใบหนาเกลี้ยงหรืออาจมีขนกระจายห่างๆบ้าง ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นบ้างเล็กน้อย ก้านใบยาว 3-30 ซม. **ดอก** ออกเป็นช่อตามง่ามใบ ตอนปลายกิ่ง มีกาบหุ้มช่อดอกรูปขอบขนานแคบๆ หนึ่งกาบ กลีบเลี้ยงโคนเชื่อมติดกัน ปลายแยก 5 แฉก กลีบดอกมี 5 กลีบ ปลายกลีบบิดตามเข็มนาฬิกาเหมือนก้าน ก่อนออกดอกจะทิ้งใบหมดหรือเกือบหมด **สี** ชมพู-ชมพูเข้ม ขอบกลีบสีขาว **ออกดอก** เดือน ธ.ค.-เม.ย. **ผล** เป็นรูปกรวย มีสันด้านข้างผล 5 สัน และพองโตเป็นติ่ง 5 ตั้งตรงที่ติดกับโคนปีก มีปีกยาว 2 ปีก ยาว 10-15 ซม. มีเส้นปีกตามยาว 3 เส้น **ผลแก่** ประมาณ ม.ค. - พ.ค.

การใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์ทางด้านเนื้อไม้ เนื้อไม้ในระยะแรกๆ จะออกสีน้ำตาลแกมแดง ถ้าทิ้งไว้นานจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเข้ม เสี้ยนตรงพอประมาณ เนื้อหยาบแต่สม่ำเสมอ แข็ง เลื่อยผ่าไสกบตบแต่งง่าย ใช้ทำสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ภายในร่ม เช่น เครื่องบน รอด ตง คาน พื้น ฝา ทำเครื่องมือทางการเกษตร หูกทอผ้า กังหันน้ำ ปาร์เก้ หรือกระเบื้องไม้ปูพื้น

การใช้ประโยชน์ทางด้านสมุนไพร น้ำมันใช้ทาแผลภายนอก โดยผสมกับมหาหิงค์ และน้ำมันมะพร้าวก็ได้ ใบ เผลาให้เป็นเถาผสมกับน้ำปูนใส แก้บิดและถ่ายเป็นมูกเลือด ราก นำมาต้มแล้วดื่มแก้ตับอักเสบ

การใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นๆ ชันใช้ทำไม้ ยาเรือ หรือ ยาเครื่องจักสาน ทำได้ ใบแห้งใช้มุงหลังคา ฝักแห้งหั่นฝอย ใช้คลุมผิวดิน ปลูกผัก ปลูกสตรอเบอรี่ ใบสด ใช้ห่อของแทนถุงพลาสติก

บ้านป่าหมอก หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

1. ชื่อบ้านป่าหมอก

ชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ผสมกันระหว่างคำสองคำ คือคำว่าป่า และคำว่าหมอก

“ป่า” เป็นคำนาม ตามพระราชบัญญัติ ป่าไม้ หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ครอบครองตามกฎหมายที่ดิน ป่าไม้ หมายถึง บริเวณที่มีต้นไม้หลายชนิด ขนาดต่าง ๆ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น และกว้างใหญ่พอที่จะมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น

“หมอก” เป็นคำนาม ในที่นี้เป็นคำที่เกิดการผสมเพื่อนำมาตั้งชื่อบ้าน เดิมมาจากคำว่า คำหมอก หรือ ต้นหมอก (ตามคำเรียกของคนท้องถิ่น) ซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีมากในหมู่บ้าน(ในอดีต)

2. ประวัติชุมชน

สาเหตุที่ตั้งชื่อบ้านป่าหมอก เพราะว่าเมื่อก่อนพื้นที่นี้มีต้นหมอกหรือต้นคำหมอกจำนวนมาก และมีหมอกมากในหน้าหนาวเลยตั้งเป็นชื่อ บ้านป่าหมอก (ปัจจุบันต้นหมอกยังมีอยู่ไม่กี่ต้นที่บ้านแม่อำเภอ) ครอบครัวที่มาอยู่ครอบครัวแรก คือ พ่อสิงห์ แม่เอ๋ย

เดิมทีหมู่ 12 แยกมาจากหมู่ 5 บ้านป่าตั้งเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2541 สาเหตุการแยกก็มีอยู่หลายประการ เช่น ด้านการลงทุนกลุ่มเกษตรกรซึ่งเดิมทีอาจจะมีการระดมทุนที่ใช้กับกลุ่มไม่เพียงพอจึงแยกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งเพื่อสิทธิประโยชน์ที่กว้างขวาง

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านป่าตั้ง หมู่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านแม่หาด หมู่ 7 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านแสนตอ และบ้านห้วยยาบ ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ
จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

4. ลักษณะที่ตั้งภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มสภาพดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การทำการเกษตร มีพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 225 ไร่ พื้นที่ทำนา 133 ไร่ พื้นที่ทำสวน 58 ไร่ มีแหล่งน้ำชลประทาน 1 แห่ง บ่อบาดาล 51 แห่ง ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อปี 2549 แต่ปัจจุบันมีปัญหาเรื่องการส่งน้ำเข้าหมู่บ้านไม่เพียงพอ ใช้ได้แค่ 83 ครัวเรือน เพราะว่าท่อส่งน้ำเล็กเกินไป

5. วิถีชีวิตของคนในชุมชน

ในอดีตการดำเนินชีวิตไม่ลำบากเหมือนปัจจุบัน สามารถเก็บผักเก็บไม้ทานได้ทุกอย่างโดยไม่ต้องกลัวสารเคมี มีการปลูกผักไว้ริมรั้ว ปัจจุบันต้องไปหาซื้ออาหารตามตลาด ห้างสรรพสินค้า เพราะกลัวพืชในไร่มีสารเคมี แม้แต่เจ้าของไร่ยังไม่กล้าเอามารับประทาน

การประกอบอาชีพของคนในชุมชน เดิมส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ไม่มีการจ้าง เป็นการลงมือทำเองทุกอย่าง ชาวบ้านก็จะมาช่วยกันเอามือเอารำ ปปัจจุบันทำนา ทำสวนน้อยลง เพราะคนในชุมชนหันไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น

6. ลักษณะประชากร

บ้านป่าหมอกมีจำนวนประชากรทั้งหมด 176 ครัวเรือน 665 คน เพศชาย 284 คน เพศหญิง 281 คน คนส่วนใหญ่ได้ของ มีภาษาของเป็นเอกลักษณ์ และคนพื้นเมืองล้านนาผสมผสานกันอยู่ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน รูปแบบเดิมเป็นการสร้างบ้านด้วยไม้ ร่วมกันสร้างมุงหลังคาด้วยหญ้าคา ปัจจุบันมีการจ้างงานมากขึ้นบ้านทำด้วยปูน ด้านการศึกษา เดิมมีการไปเรียนที่วัด ไม่มีโรงเรียนชาวบ้านช่วยกันสร้างไม่มีสมุด ดินสอ ใช้กระดานดำและ ชอล์ก ปัจจุบัน ส่งเด็กไปเรียนที่โรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ

7. ปฏิทินประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม	ประเพณีปอยหลวง
เดือนมีนาคม - เมษายน	ประเพณีสงกรานต์พระธาตุ
เดือนเมษายน	ประเพณีการแห่ไม้ลำตันโพธิ์ ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ประเพณีปีไหมเมือง ประเพณีสืบทอดบ้าน

เดือนกรกฎาคม	ประเพณีแห่เทียนพรรษา
เดือนกันยายน	ประเพณีตานก๋วยสลาก
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณีตานกฐิน ประเพณียี่เป็ง

8. ต้นไม้นามบ้าน

คำมอกหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Gardenia sootepensis* Hutch.

ชื่อวงศ์ : Rubiaceae

ชื่ออื่น : ไช้เน่า (นครพนม) คำมอกช้าง (เหนือ) ผ่าด้าม ขางมอกใหญ่ (นครราชสีมา) แสงหอมไก่ หอมไก่ (ลำปาง)

ฤดูที่ดอกบาน: มี.ค.-ก.ค.

ลักษณะทั่วไป: ไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ผลัดใบ เรือนยอดทรงกลมแผ่กว้าง ลำต้นบิดงอ เปลือกสีครีมอ่อนหรือเทา กิ่งเรียบหรือหูลุกลอกเป็นแผ่นบางๆ ใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีหรือรูปขอบขนาน กว้าง 4-15 เซนติเมตร ยาว 9-28 เซนติเมตร ปลายแหลมหรือมน โคนใบมนหรือสอบ ขอบใบเรียบ หูใบอยู่ระหว่างก้านใบ ลักษณะเป็นปลอกที่บริเวณ รอบกิ่ง แผ่นใบเหนียวและสาก ดอก สีขาวนวล เปลี่ยนเป็นสีเหลือง มีกลิ่นหอม ออกเป็นดอกเดี่ยวตามซอกใบ กลีบเลี้ยงเป็นหลอดรูปกรวย ยาว 1.2-2 เซนติเมตร ปลายเป็นพู่ด้านหนึ่งแยกเล็ก ด้านนอกมีขนละเอียดเหนียว โคนเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวยปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกหนา ขอบกลีบม้วนและบิด ดอกบานเต็มที่กว้าง 8-10 เซนติเมตร ผล ผลแห้ง ไม่แตก รูปทรงรีหรือไข่ กว้าง 1.8-2.5 เซนติเมตร ยาว 2.2-4 เซนติเมตร มีสันตื้น 5-6 เส้น ผลแก่สีน้ำตาลเข้ม เปลือกหุ้มเมล็ดแข็ง เมล็ดกลมถึงแบน มีจำนวนมาก

การขยายพันธุ์และปลูกเลี้ยง : ขยายพันธุ์โดยเพาะเมล็ดหรือตอนกิ่ง เมล็ดเพาะให้งอกได้ง่าย ต้นกล้ามีระบบรากดีเจริญเติบโตได้ดี และทนทานต่อความแห้งแล้ง เหมาะที่จะปลูกเป็นไม้พุ่ม การปลูกในกระถางให้ออก

ดอก ควรใช้กิ่งตอน โดยกิ่งตอนควรมีความยาว 30-50 เซนติเมตร เมื่อแตกยอดควรตัดแต่งให้เป็นพุ่ม และสูงไม่เกิน 1.5 เมตร จะมีความสวยงามและมีดอกดก

การใช้ประโยชน์ : ปลูกเป็นไม้ประดับโชว์ทรงพุ่ม ให้ร่มเงา มีดอกหอมและสวยงาม ออกดอกพร้อมกันทั้งต้น และบานนาน 2-3 วัน เมื่อดมได้เกี่ยวกับน้ำ เป็นยาสระผมฆ่าเหา

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

1. ชื่อบ้านแสนตอ

ชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ผสมกันระหว่างคำสองคำ คือคำว่าแสน และคำว่า ตอ

แสน เป็นจำนวนนับ เป็นการสื่อความหมายว่ามีจำนวนมาก

ตอ เป็นลักษณะนาม หมายถึง โคนของต้นไม้ที่ลำต้นถูกตัดหรือหักลงแล้ว สิ่งบางอย่างเช่นเสาหรือหลักที่ปักไว้หรือที่ยังเหลืออยู่แต่โคนเมื่อบางส่วนถูกตัด หัก หรือกร่อนไป โดยปริยายเรียกสิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น

2. ประวัติชุมชน

บ้านแสนตอ เดิมเป็นดงป่าไม้ และดงหญ้า เป็นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ของคนทั่วไป ประมาณปี พ.ศ. 2481- 2482 ได้มีครอบครัว 3 ครอบครัว คือ พ่อน้อยคำ แม่หลวงอิน ศรียาบ พ่อหลวงทอง แม่หลวงจิ้น ศรียาบ และ พ่อหลวงน้อย แม่หลวงขา ศรียาบ ทั้งหมดอาศัยอยู่บ้านป่าก้าง ทั้ง 3 ครอบครัวได้พากันมาแผ้วถางต้นไม้และหญ้าจับจองไว้เป็นที่ทำกิน ปลูกอ้อยเมือง และปลูกผักสวนครัวทำกิน เลี้ยงครอบครัว การเดินทางไปทำกินเป็นที่ยากลำบากนัก จึงได้พากันมาสร้างคูบกักน้ำขึ้นมาคนละ 1 หลั ลูกหลานเห็นเช่นนั้นจึงพากันมาจับจองแผ้วถาง ต้นไม้ลง ส่วนใหญ่เป็นไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้คู้ และอื่น ๆ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินเป็นจำนวนมาก นับแสนต้น เกิดเป็นดงไม้ขึ้นมากมาย (เป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน)

และเกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ร่วมกัน แรกเริ่มมี 14 ครอบครัว ทั้ง 14 ครอบครัวได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ร่วมกัน และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านใหม่แสนตอ ในระยะนั้น บ้านแสนตอ บ้านป่าก้าง และบ้านห้วยยาบ ทั้ง 3 หมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 2 ตำบลห้วยยาบ การไปทำบุญวันพระก็ต้องเดินทางด้วยเท้าเปล่าไปที่ทำบุญที่วัดห้วยยาบ ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นที่ยากลำบากยิ่งนัก บ้างก็ไปทำบุญที่วัดสันพระเจ้าแดง บ้างก็ไปทำบุญที่วัดป่าติ่ง แล้วแต่ความสะดวกและศรัทธาของแต่ละคน

ปี พ.ศ 2513 ทางคณะศรัทธาบ้านแสนตอ ได้พร้อมใจกันสร้างกุฏิชั่วคราวขึ้นมา มีการแผ้วถางตอไม้มีต้นไม้หนาแน่น เช่น ต้นมะกอกใหญ่ ต้นมะปิ่น ต้นข่อย ต้นไม้แพง และอื่น ๆ สร้างกุฏิพื้นปูด้วยฟากฝาไม้หอบป่า มุงด้วยคาไฟ และได้ไปกราบอาราธนาในมนต์ท่านพระครูเจ้าอุปแก้ว วัดป่าลาน มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก และได้โอนมัตติตั้งชื่อนามวัดว่า วัดศรีอุดม พอสร้างเสนาสนะขึ้นมาได้ไม่นาน ทางคณะ

สงฆ์ พระผู้ใหญ่ ก็ได้เปลี่ยนชื่อวัดขึ้นใหม่ มีนามชื่อว่า วัดศรีโตน (แสนตอ) จนถึงปัจจุบันในระยนั้นได้มีพ่อหลวงชาว วงศ์ม อยู่บ้านป่าก้างเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ปกครองร่วมกัน 3 หมู่บ้าน พอมาถึงปี พ.ศ. 2530 บ้านแสนตอและบ้านป่าก้าง ได้ขอแยกหมู่บ้านจากหมู่ที่ 2 มาเป็นหมู่ที่ 10 จนถึงปัจจุบัน

วัดศรีเตี้ย (แสนตอ)

วัดศรีเตี้ย ตั้งอยู่เลขที่ 313 บ้านศรีเตี้ย หมู่ที่ 3 ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 6 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา น.ส.3 เลขที่ 528 อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 3 เส้นจดที่ดินเอกชน ทิศใต้ประมาณ 3 เส้น 9 วา จดลำเหมือง ทิศตะวันออกประมาณ 2 เส้น 12 วา จดถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกประมาณ 1 เส้น 12 วา จดที่ดินเอกชน มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน อาคารเสนาสนะประกอบด้วย อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ และหอสวดมนต์ ปูชนียวัตถุมี พระประธานในวิหาร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ศิลปะไทยล้านนา พระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ และเจดีย์

วัดศรีเตี้ย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2319 เดิมเป็นที่วัดร้าง ต่อมาพระถาวร ถาวรธมโม จาควัดคำหนัก จังหวัดเชียงใหม่ ได้เดินทางมาพร้อมกับศรัทธาญาติโยม มาถึงบ้านศรีเตี้ย เห็นว่ามีวัดร้าง จึงได้ช่วยกันปฏิสังขรณ์ขึ้นเป็นวัด และในบริเวณวัดมีต้นโพธิ์ศรีเตี้ย ตามประวัติวัดแจ้งว่าได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2425 ส่วนหลักฐานของจังหวัดแจ้งว่า พ.ศ. 2402 การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม จำนวน 9 รูป การศึกษามีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม นอกจากนี้ได้จัดตั้งโรงเรียนบ้านศรีเตี้ยขึ้นในวัด

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านห้วยไซใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านสันพระเจ้าแดง หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านห้วยไซใต้ หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

4. ลักษณะที่ตั้งภูมิประเทศ

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 10 มีพื้นที่ทั้งหมด 1,562.5 ไร่ เป็นพื้นที่ราบที่มีดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์เป็นอย่างมาก พื้นที่เป็นพื้นที่พักอาศัย จำนวน 125 ไร่ พื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 711 ไร่ แยกเป็น นาข้าว 298 ไร่ สวนมะม่วง 40 ไร่ สวนลำไย 373 ไร่

5. วิถีชีวิตของคนในชุมชน

เมื่อก่อนความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอยู่กันอย่างพอเพียง ปัจจุบันคนในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น การกินอยู่ต้องมีการใช้เงินมาเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิต บางคนมีรายได้ก็น้อยก็ต้องกู้หนี้ยืมสินมากขึ้น การทำ

การเกษตรมีการผลิตพืชเชิงเดี่ยวพืชเชิงพาณิชย์มากขึ้น ทำให้ต้องมีการใช้สารเคมีมากขึ้น และในชุมชนมีการสร้างเตาต้มไช้ยาสูบ ซึ่งในเตาต้มมีการใช้ถ่านลิกไนต์ทำให้สิ่งแวดล้อมมีการสะสมมลพิษมากขึ้น และการทำไร่ทำสวนก็มีการพ่นยาฆ่าแมลง การสร้างฟาร์มโคนม และมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในชุมชน

6. ลักษณะประชากร

บ้านแสนตอมีครัวเรือนทั้งหมด 163 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 478 คนชาวบ้านในหมู่บ้านแสนตอ นับถือศาสนาพุทธ และยังมีความเชื่อในการนับถือผีบ้านผีเรือนกันอยู่ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน จำนวน 2 แห่ง ชื่อวัดศรีโดน และวัดกุ่มน้อย มีพระที่จำวัดอยู่ 1 รูป และเณร 2 รูป บ้านแสนตอ มีรูปแบบการปกครองโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ควบคุมดูแลคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านร่วมกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิก อบต.จำนวน 2 คน และมีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน และสร้างรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านใช้วิธีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร ทำงานเป็นหมู่คณะ

การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

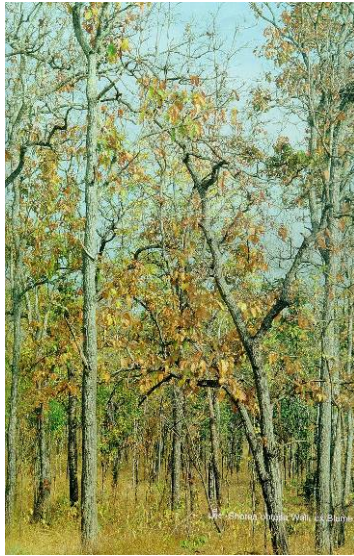
- พ่อหลวงทอง ปัญญาวารินทร์ เป็นบุคคลที่ชาวบ้านนับถือ รวบรวม ถ่ายทอดองค์ความรู้ และอนุรักษ์วัฒนธรรม/ประเพณีอันดีงามสู่รุ่นหลัง
- พ่อปัน เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการจักสาน/ตีมีด พรี
- พ่อตา เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการรักษาผู้ถูกงูกัด โดยใช้คาถา
- ลุงคำ ศรียาบ เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการสานไม้กวาด ตะกร้า
- แม่แสงอิน วงศ์คม เป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการทอผ้า ทำน้ำพริก น้ำปู

7. ปฏิทินประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้าน

เดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม	ประเพณีปอยหลวง
เดือนมีนาคม - เมษายน	ประเพณีสงฆ์พระธาตุ
เดือนเมษายน	ประเพณีแห่ไม้ก้ำสลิ ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีสืบชะตาบ้าน
เดือนกันยายน	ประเพณีตานก๋วยสลาก
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณีตานกฐิน ประเพณียี่เป็ง

8. ต้นไม้นามบ้าน

เต็ง

DIPTEROCARPACEAE

Shorea obtusa Wall. ex Blume

ชื่ออื่น แะ (ภาคเหนือ) จิก (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เต็งขาว (ขอนแก่น) ชันดก (ตราด) เน่าใน (แม่ฮ่องสอน) เคาะเจื้อ (ละว้า เชียงใหม่) ประจืด (เขมร บุรีรัมย์) ประเจ็ก (เขมร สุรินทร์) พะเจ็ก (เขมร พระตะบอง) ลำไ้ (กะเหรี่ยง) แลเน่ย์ (กะเหรี่ยง แม่ฮ่องสอน) เหล่ไ้ (กะเหรี่ยง ภาคเหนือ) อองเลียงยง (กะเหรี่ยง กาญจนบุรี)

ชื่อสามัญ ชื่อการค้า Burma Sal, Siamese Sal, Thitya

เต็งเป็นไม้ต้น ผลัดใบ สูง 15–30 ม. เรือนยอดเป็นพุ่มกว้าง ลำต้นมักไม่ค่อยตรง เปลือกสีน้ำตาลเทา แตกร่องและเป็นสะเก็ดหนา มักตกชั้นสีเหลืองขุ่น เปลือกในสีน้ำตาลแกมเหลือง ใบ เดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนาน แผ่นใบรูปรีแกมรูปขอบขนาน ถึงรูปไข่กลับ กว้าง 5–7 ซม. ยาว 10–16 ซม. โคนใบและปลายใบมน ผิวใบมีขนสั้นสากมือ ถึงค่อนข้างเกลี้ยง เส้นแขนงใบ 15–20 คู่ ก้านใบยาว 1–1.5 ซม. ดอก สีขาวนวล ออกเป็นช่อตามปลายกิ่ง ผล กลมรี ถึงรูปไข่ กว้างประมาณ 0.8 ซม. ยาวประมาณ 1 ซม. มีปีกยาว 3 ปีก และปีกสั้น 2 ปีก

เต็งมีการกระจายพันธุ์เป็นกลุ่มใหญ่ ในป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ ดินลูกรัง และเขาหินทรายทั่วทุกภาคของประเทศไทย ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 150–1,300 ม. ในต่างประเทศพบที่พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ออกดอกเดือนกุมภาพันธ์–พฤษภาคม ผลแก่เดือนเมษายน–กรกฎาคม

เนื้อไม้สีน้ำตาลอ่อนถึงน้ำตาลแกมแดง ใช้ก่อสร้างได้แข็งแรงทนทาน เช่น เสา รอด ตง ชื่อ กระดาน พื้น ไม้หมอนรถไฟ โครงเรือเดินทะเล ฯลฯ เปลือกใช้เป็นยาสมุนไพร ห้ามเลือด รักษาแผลเรื้อรัง แผลพุพอง ชันใช้ผสมน้ำมันทาไม้ และยาแนวเรือ

ประวัติหัวหน้าโครงการ

ชื่อ – สกุล นายพิทักษ์ จันตะดี
วัน เดือน ปีเกิด 28 มีนาคม 2523
ที่อยู่ปัจจุบัน 35/1 หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
ประวัติการศึกษา

ระดับประถมศึกษา	โรงเรียนวัดป่าตึงห้วยยาบ
ระดับมัธยมศึกษา	โรงเรียนสันกำแพง
ระดับ ปวส.	เชียงใหม่บริหารธุรกิจนานาชาติ
ระดับปริญญาตรี	สถาบันราชภัฏลำปาง (พัฒนาชุมชน)

บทบาทการทำงานร่วมกับชุมชน

- ทำงานเป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัย เรื่องธรรมาภิบาลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม
- ทำงานด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและชุมชน โดยฝึกงานที่สถาบันวิจัยทรัพยากรฯ ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นสถาบันที่รวบรวมองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน
- ทำงานร่วมกับชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองในพื้นที่ ตำบลเสริมซ้าย อำเภอสว่างเมือง จังหวัดลำปาง
- ทำงานเป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ จังหวัดลำพูน” โดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายองค์กร อาทิเช่น อบต.บ้านกลาง อบต.มะเขือแจ้ และ อบต.เหมืองง่า เป็นต้น
- ทำงานร่วมกับเครือข่ายเด็กและเยาวชน จังหวัดลำพูน โดยเป็นที่ปรึกษาของเครือข่ายและเป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดทำเวทีชาวบ้าน
- จัดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อให้เยาวชนได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิเช่น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ ประมงจังหวัดลำพูน และ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
- ดำเนินการถูกจ้างชั่วคราว เจ้าหน้าที่ปกครอง ที่ว่าการอำเภอบ้านธิ ตามโครงการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ โดยทำหน้าที่ในการสำรวจ จัดทำข้อมูล วางแผนวิเคราะห์ และดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจน ในพื้นที่อำเภอบ้านธิ

ทีมวิจัย

1. นายสว่าง จันตะตึง	43/1	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
2. นายบุญทวน จันตะตึง	30/3	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
3. นายทองศรี ปัญโญใหญ่	19/1	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
4. นายคงเดช จันตะตึง	2/2	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
5. นายวิวัฒน์ ปัญโญแก้ว	30/3	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
6. นางสาวปัทมพัชร์ จันตะตึง	2/2	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
7. นายวีระพงษ์ ปาลี	60	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
8. นายสมชาย จันตะตึง	2/2	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
9. นายอภิชัย จันตะตึง	35/2	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
10. นายพรชัย จันตะตึง	5	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
11. นายศรชัย ปัญโญแก้ว	6/1	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
12. นายสมโพธิ์ โสกันเทศ	28/2	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
13. นายสวิง จันตะตึง	2/1	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
14. นายพิพัฒน์ ขัติใจวงศ์	105/1	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
15. นายยอดไผ่ เพียงอำมาตย์	17/2	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
16. นายเอกพงษ์ อิกำเน็ด	17/5	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
17. น.ส.ศรัณทิพย์ ปัญโญแก้ว	6	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
18. นายอัฐชัย จันตะตึง	40/4	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
19. นายสมจิตร ปินชัย	16	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
20. นายทวี ปาลี	74	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
21. นายถวิล ศรียาบ	108	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
22. นายถวิล วงศ์คม	97	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
23. นางสาววรรณ แก้วรากรมุก	54	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
24. น.ส.ดารณี ปิ่นแก้ว	43	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
25. นายเอกพงษ์ วงศ์คม	97	หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
26. นายจันทร์ดี กันทะวงศ์	10/2	หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
27. นายถวัลย์ ธรรมจันทร์	67/1	หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
28. น.ส.พิมพ์นันท์ ทาเกิด	121	หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
29. น.ส.พรพิมล สุขะใหญ่	84	หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
30. น.ส.ไพลิน ปาลี	80	หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

31. นายถาวร ปาลี	72/1	หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
32. น.ส.สลักจิต คำอิน	21	หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
33. น.ส.นิตยา จันตะตึง	50	หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
34. นางสาวสุทธิดา ต๊ะวิไชย	161	หมู่ที่ 13 ตำบลตาลชุม อำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน